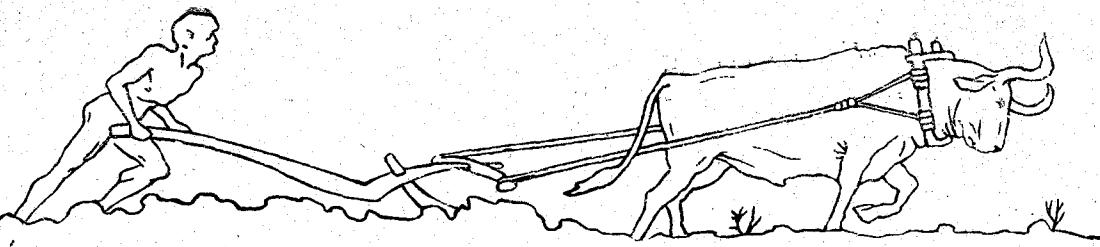

Η ΣΠΑΣΠΕΝΗ ΣΤΑΜΝΑ — ΔΟΥΒΡ — ΥΠΟ GREUZE

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Η' 15-31
ΙΟΥΛΙΟΥ 1908

ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ ΞΕΧΑΣΜΕΝΑ — ΣΥΝΑΠΟΘΑΝΟΥΜΕΝΟΙ

Μ, ὅφεσι νὰ θυμοῦμαι κάποτε τὴν παράξενη καὶ τραγικὴ αὐτὴ ἴστορία. "Hμουνα στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ καὶ περιόμενα τὴν ἀμαξοστοιχία, γιὰ νὰ γυρίσω στὸν τόπο μου. "Ολο ἔκεινο τὸ ἀπόγεμα, ἔβροχε, ἔβροχε ἀδιάκοπα, μιὰ βροχὴ στρωτὴ μὲ μεγάλες σταλαγματιές, ἀπὸ ἐναντὶ οὐρανὸ μολυβένιο ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβῃ κανένας διὸ ἡτανε γεμάτος ἀπὸ σύννεφα, ἢ δὲν ἔνα μεγάλο χέρι εἶχε περάσει μιὰ θεώρατη βιούρτσα ἀπάνω στὸ γαλάζιο τοῦ χρῶμα καὶ τὸν εἶχε μουντζουρώσει πέρα ὡς πέρα ὡς τὴν τελευταία γωνιὰ καὶ ὡς τὴν πιὸ μικρὴ χαραμάδα.

Μὲ τὶς πρῶτες σταλαγματιές τῆς βροχῆς εἶχα μπεῖ σ' ἔνα μαγάζι καὶ ἀγόρασα ἔνα ζευγάρι καλόσες. Καὶ ἡμουνα τῷρα εὐχαριστημένος, καθὼς περπατοῦσα ἀπάνω στὸ λιθόστρωτο τοῦ σταθμοῦ καὶ γύριζα συχνὰ μ' εὐχαρίστησι καὶ κύτταζα τὰ πόδια μοὺ, στεγνὰ καὶ γιαλιστερὰ μὲ κάπιο ἔγωνισμὸ μπροστὰ στοὺς ἄλλους, ποὺ τρύπωναν βιαστικὰ μέσα στὸ σταθμὸ μὲ τὶς λάσπες ὡς τὸν ἀστράγαλο, μὲ τὰ ὑποδήματα μουσκεμένα καὶ παραμορφωμένα καὶ τὰ πόδια παγωμένα, ποὺ ἀνατρίχιαζα νὰ τοὺς βλέπω νὰ τὰ χτυποῦν ἀπάνω στὸ λιθόστρωτο νὰ τὰ ζεστάνουν.

Η ὥρα περούνσε. Εἶχαν περάσει δέκα λεπτά ἀπὸ τὸ δρομολόγιο καὶ ἡ ἀμαξοστοιχία δὲν ἐρχότανε. "Ολοι βγάζανε μὲ ἀνυπομονῆσία τὰ ὠρολόγια τους, τᾶβαζαν κοντὰ στὸ αὐτὶ τους, τὰ κύτταζαν προσεκτικὰ κ' ὑστερα στίκωναν τὰ μάτια τους καὶ κύτταζαν τῶρολόγι τοῦ σταθμοῦ. Μερικοὶ ποὺ πήγαιναν λίγα λεπτὰ μπροστὰ ἡ πίσω, διώρθωναν τὴν ὥρα τους μὲ τῶρολόγι τοῦ τοίχου, σὺν νὰ ἡθελαν κάτι νὰ κάμουν, χωρὶς νὰ καταλαβαίνουν κ' οἱ Ἰδιοί. "Ωστόσο τὸ γύρισμα τῆς μικρῆς φοδίτσας τοὺς ἔδινε φαίνεται τὴν ἱκανοποίησι, ποὺ δίνει πάντα κάποια ἐνέργεια, κ' ἡ πιὸ τιποτένια, στὴν ὥρα τῆς ἀπελπισίας. "Η ἀμαξοστοιχία ὅμως δὲν ἔφθινε. Πέρασε κ' ἔνα τέ-

ταρτο, κι' ὅλο. Οἱ ὑπάλληλοι δὲν λέγανε τίποτε ἡ μᾶλλον λέγανε πάντοτε τὴν ἴδια φράσι, ἐνοχλημένοι ἀπὸ τὰς ἐφωτήσεις τοῦ κόσμου.

— Κάποια καθυστέρησι, ἀπ' τὴ βροχὴ.

Σὰν νάλλεγαν μὲ τὸ βαρετὸ καὶ περιφρονητικὸ ψφος τους.

— Τί μᾶς μέλει ἔμας; "Αργήσῃ ξαργήσῃ ἡ ἀμαξοστοιχία, ἔμεις δὲν θὰ πάμε στὸ σπίτι μας πρὸιν ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα.

"Η ἀνυπομονῆσία τοῦ κόσμου, ποὺ ἡ ἀκατάπαυστη βροχὴ τὸν ἔκανε νευρικώτερο, εἶχε κορυφωθῆ. "Ἐνας ὑπάλληλος πῆγε δύο - τρεῖς φορές στὸ τηλέφωνο, μὰ τίποτε. "Η συγκοινωνία εἶχε διακοπεῖ καὶ καμιὰ συνεννόησις δὲν ἡτανε δυνατή. Μέσα στὴ νευρικότητα τοῦ κόσμου ἔξαφνα μιὰ φωνή, βαρειά καὶ ὀξιωματική, σὰ φωνὴ ἀνακοινώσεως ἀκούσθηκε.

— Δὲν ὑπάρχει ἀναχώρησις, κύριοι. "Η γραμμὴ χάλασε. "Ως αὖριο τὸ πρωὶ δὲν ἔχει ἀναχώρησι.

"Ο βιαστικὸς ὑπάλληλος ἔζουληξε ἔνα κουμπὶ καὶ τὰ μισὰ ἡλεκτρικὰ τοῦ σταθμοῦ σβύσανε. "Ο κόσμος στάθηκε μιὰ στιγμὴ ἀναποφάσιστος καὶ ὑστερά ἔνας ἀρχισαν νὰ φεύγουν. Δυὸ τρεῖς κύριοι, μακρυνοί μους γνώριμοι, καὶ μία κυρία μ' ἔνα κοριτσάκι δὲν ἀποφάσιζαν νὰ φύγουν. "Ἡσαν οἱ ἀνθρώποι ποὺ πάντα περιμένουν κάποια διόρθωσι σὲ κάθε κακὸ καὶ πάντα ἔλπιζουν, μὲ μιὰ δειλὴ δυσκολία νὰ πάρουν μίαν ἀπόφασι. Καὶ ὁσάν νὰ μάντενε δὲν ἔνας τὴ σκέψη τοῦ ἀλλούνου, εὐχαριστημένος καθένας ποὺ εὑρίσκει ἔναν δημιούρο του, εἶχανε πλησιάσῃ καὶ γνωρισθῆ καὶ μιλοῦσαν φιλικὰ μὲ σοβαρὲς χειρονομίες. Τί θὰ τῇ! Πέντε ἀνθρώποι μαζὶ μποροῦν νὰ πάρουν μίαν ἀπόφασι, νὰ νικήσουν ἔνα ἐμπόδιο. "Η ἐπιμονὴ τους ἀρχισε νὰ μοῦ γεννᾷ κάποια ἐμπιστοσύνη κ' ἐπλησίασα κ' ἔγω. Μὲ δέχθηκαν μὲ φιλία καὶ τιμή, δπως δέχονται πάντα τοὺς διμόφρονας σ' ἔνα κύπλο ἀνθρώπων, που μία κοινὴ ἰδέα κ' ἔνας κοινὸς πόθος τοὺς ἐνώνει.

"Ητανενας δικηγόρος νεόπανδρος, ένας άσχημοτάτος άνθρωπος, που είχε πάρει μια ωραιότατη γυναῖκα. Άποτην έποχή του γάμου του θυμούμαι πώς είχα προσέξει σ' αυτὸν και πώς είχα διακαλύψει την άσχημιά του. Προτήτερα τὸν έβλεπα στὸν δρόμο, μὰ δὲν είχα προσέξει ποτὲ ἀνήτανε ὁμορφος ή ἀσχημος." Ήτανενας πέπειτα ένας νέος, μικρόσωμος μὲ δειλὰ κινήματα, που τὸν έβλεπα συχνὰ νὰ περνᾶ ἀπὸ τὸ δρόμο μου, περπατῶντας πάντα τοῦχο - τοῦχο, μὲ τὸ κεφάλι σκυμμένο. Περνοῦσε πάντα τὶς ἵδιες ὕρες, μὲ τὸ ἵδιο βῆμα και μὲ τὰ ἵδια ρούχα. Καὶ θυμούμαι πώς πάντα μου ἔκανε μελαγχολία αὐτὸν τὸ παιδί, μου φαινότανε πώς πάντα πήγαινε σ' ἔνα δρόμο, που δὲν θὰ ξαναγρίσῃ. Καὶ ήμουν εὐχαριστημένος νὰ τὸν ξαναβλέπω καθεμέρα νὰ ξαναρχίζῃ τὸν δρόμο. "Η κυρία μὲ τὸ κοριτσάκι μου ἥτον ἐντελῶς ἄγγωστη. Έπειτα ἥτον ένας ψηλόχλωμος νέος, δλίγο καμπούριασμένος. Θυμούμαι πώς τὸν είχα ἰδεῖ κάποιο καλοκαῖρι σὲ μὰ ἔξοχη. Καὶ μου είχε κάμει ἐντύπωσι, που Τούλιο μῆνα, φρονοῦσε ἔνα μακρὺ παλτὸ μὲ τὸν γιακάδες ἀνασηκωμένους. Δὲν θυμούμαι ποτὲ ἀνθρωπος μ' ἐπανωφόρι νὰ μου γέννησε τόση μελαγχολία. Είχα ἰδῇ πολλοὺς ἀνθρώπους νὰ τουρτούρζουν στὸ κρύο χωρὶς ἐπανωφόρι, μελανισμένους ἀπὸ τὸ κρύο, μὰ καθὼς τουρτούρζαν στὸ κρύο, τὰ μάτια τους λάμπανε ζωηρὰ και είχανε μιὰ εὐθυμία και μιὰ εἰρωνία στὸ πρόσωπο γιὰ τὴν ἴδια τὴν τύχη τους, που δὲ μ' ἀφίνε νὰ λυπηθῶ. Ο νέος αὐτὸς μὲ τὸ ἐπανωφόρι σκόρπιζε μιὰ ἀνεξήγητη μελαγχολία τριγύρω του στὴν ἔξοχη. Κάποιος μου εἶπε πώς ἥτον στηθικός.

— Δὲν είνε δυνατόν, φώναξε μὲ μιὰ χειρονομία δικαστική, δικηγόρος. Τί διάβολο! Μιὰ μικρὴ βλάβη που θὰ διορθωθῇ. Νὰ περιμένωμε λίγο νὰ πάμε στὰ σπίτια μας. Που θὰ πάμε νὰ κοιμηθοῦμε; Στὸ ξενοδοχεῖο;

"Η λέξις «ξενοδοχεῖο» τάραξε, καθὼς φαίνεται, μ' ἔναν ίδιαίτερο τρόπο, τὸν στηθικὸ νέον. Είχα παρατηρήσει τῷρα πώς φρονοῦσε δύο ἐπανωφόρια τὸ ἔνα ἀπάνω ἀπὸ τὸ ἄλλο, μ' ἔνα μανδύλι μεταξιὸ τὸ τριγύρω στὸν ψηλό, ἀδύνατο λαμό του. Μὲ δλα τὰ ἐπανωφόρια ή ἀδυναμία του ἥτανε τρομακτική.

— Ξενοδοχεῖο! εἶπε μὲ μιὰ βροχήνη φωνή. Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε. Καλλίτερα νὰ κοιμηθῶ ἐδῶ στὸ σταθμό, παρὰ νὰ πάω σὲ ξενοδοχεῖο. Ποιός εἶχε ἐμπιστοσύνη νὰ κοιμηθῇ σ' ἔνα κρεβάτι που κοιμήθηκαν λογῆς λογῆς ἀνθρώποι μὲ δλες τῆς ἀρρώστεις του κόσμου. Νὰ φροτωθῇ κανένας μιὰν ἀρρώστεια στὰ καλὰ καθούμενα.

"Ολοι γύρισαν και τὸν κύτταξαν. Τὰ λόγια του είχανε κάμει μιὰ τραγικὴ αἰσθησι, μὲ τὴν ἀληθεία τους.

— Η κυρία μὲ τὸ κοριτσάκι δὲ μιλοῦσε. Περίμενε νὰ ὑποταχθῇ μὲ μιὰ ἐγκαρτέρησι γυναικεία

στὴν ἀπόφασι τῶν ἄλλων. "Ο ἄλλος δικρόσωμος νέος δὲν είχε βγάλει λόγο κι' αὐτός." Εβγαζε μόνο συχνὰ τῷρολόγι του και τὸ κύτταξε μὲ στενοχωρία.

— Ο ὑπάλληλος πέρασε κοντά μας εὐθυμος.

— Κύριοι θὰ σύνσωμε τὰ φῶτα. Σᾶς εἶπα πώς δὲν ἔχει ἀναχώρησι.

Κυτταχθήκαμε δλοι και τραβήξαμε πρὸς τὴν θύρα.

— Ο δικηγόρος, μὲ μιὰ ξαφνικὴ ἀπόφασι, σᾶν ἔμπνευσι, εἶπε.

— Νὰ πάρωμε ἔνα ἀμάξι, κύριοι. Σὲ μιάμιση ὥρα θὰ είμεθα στὸ σπίτια μας. Έγὼ δὲν ἔννοω νὰ κοιμηθῶ στὸ δρόμο.

— Σὲ μιάμιση ὥρα θὰ είμαιστε στὰ σπίτια μας». Τὸ σπίτι μιλοῦσε σὲ καθένα γιὰ ἔνα ξεχωριστὸ θέλητρο που σὲ κάθε πρόσωπο φανερώθηκε μ' ἔνα ξεχωριστὸ τρόπο. Στὸ πρόσωπο τοῦ δικηγόρου κάτι τι ζωγραφίζοταν σὰ λαιμαργία. "Η πρότασίς του ἥτανε τὸ τελευταῖο καταφύγιο. Έπειτα δλοι μαζί, οἱ τελευταῖοι τοῦ σταθμοῦ, μὲ τὴν ντροπὴ μιᾶς προσδοκίας ὡς τὴν τελευταία στιγμή, διωγμένοι ἀπὸ τὸν ὑπάλληλο και τὸ σβύσιμο τῶν φώτων, αἰσθανόμιαστε κάποια ἀνάγκη ἐκδικήσεως γιὰ τὸν σιδηροδρόμο, θριάμβου γιὰ τὸ ἔμπόδιο. Καὶ βγήκαμε μὲ ἀπόφασι ἀπὸ τὴν θύρα του σταθμοῦ. Η βροχὴ εἶχε λιγοστέψει, κάποια σύννεφα ποὺ φεύγανε βιαστικὰ ξεσκέπαζαν ποὺ και ποὺ δύο ἀστρα. Η κυρία μὲ τὸ κοριτσάκι μόνο μᾶς ἀποχαιρέτισε κ' ἔφυγε. Θὰ πήγαινε σὲ κάποιο συγγενικὸ σπίτι.

— Εἶνα ἀπὸ τὸν σταθμὸ δύο-τρία ἀμάξια περίμεναν, ἄλλα περνοῦσαν βιαστικά. Οἱ ἀμάξιδες δὲν ἀπάντησαν στὴν πρότασί μας, κάνανε πώς δὲν μᾶς ἀκούσαν. "Ενας μᾶς γύρεψε ὑπέροχη ποσὰ κ' ὑστερα καὶ τράβηξε τὸ δρόμο του. Ήτανε δλοι νευρικοὶ κ' ἔξαγριωμένοι, μέσα στὸν γαλιστεροὺς μουσακάδες τους.

— Ανοίξαμε τὶς ὅμβρελες μας και, τσαλαβουτῶντας στὶς λάσπες, ἀνεβήκαμε τὴ λεωφόρο. Έγὼ πατούσα εἰλεύθερα μέσα στὰ νερά, κυττάζοντας μὲ κάποια ἱκανοποίησι τὶς καινούριες καλόσες μου. Σταματήσαμε μερικοὺς ἀμάξιδες ἀκόμη στὸ δρόμο. "Ολοι ἥτανε νευρικοὶ κ' ἔξαγριωμένοι, μᾶς μιλοῦσαν μὲ ὑπεροφάνεια και περιφρόνησι ἀπὸ τὸ ψιλὸ τους σκαμνί. Σὲ μιὰ μικρὴ πλατεῖα, ἔνας γηραλέος ἀμάξις μᾶς μίλησε πρῶτος μ' εὐγένεια και παλούσην.

— Θέλουν τίποτα οι κύριοι;

Τοῦ κάναμε τὴν πρότασί μας. "Ο ἀνθρωπὸς δὲν είχε πάρει εἰδῆσι τὸ σταματήμα του σιδηροδρόμου και φάνηκε συγκαταβατικός. Η βροχὴ εἶχε παύσει λιγάκι, και ἀνάρρης, χονδρεὶς σταλαγματιές χτυποῦσαν μόνο ἀπάνω στὶς ὅμβρελες μας. Μπήκαμε στὸ ἀμάξι βιαστικά, δ' ἔνας πίσω

ἀπὸ τὸν ἄλλον. "Ενας στεναγμὸς ἀνακουφίσεως βγῆκε ἀπὸ τὰ στήθη δλων, ἀπάνω στὰ μαλακὰ μαξιλάρια και τὰ πόδια δλων ζητοῦσαν νὰ χωδοῦν βαθύτερα μέσα στὴ μαλακὴ προβιὰ τοῦ ἀμάξιον. Τὸ ἀμάξι κύλισε βιαστικὰ τὸν κατήφορο.

— Ο δικηγόρος ἔβγαλε ἔνα χονδρὸ ποῦρο ἀπὸ τὴν τσέπη του, τυλιγμένο σὲ χρυσόχαρτο, τὸ ξετύλιξε, ἔκοψε τὴν ἀκρη του μὲ μιὰ μηχανοῦλα, ἀναψε ἔνα σπίρτο ἀπὸ μιὰ μηχανοῦλα, κομψὴ θηρίτσα, τριγύρισε τὸ σιγάρο του μὲ τὰ παχουλά του δάκτυλα τριγύρω ἀπὸ τὴ φωτιά, πέταξε ἔνα συννεφάρι θριαμβευτικὸ ἀπὸ τὰ χειλη του και ἀπαλώθηκε στὸ βάθος τοῦ ἀμάξιον.

— Διαβολόκαιρος! εἶπε.

— Ήτανε ἡ ζωγραφιὰ τῆς εὐτυχίας δ ἀνθρωπὸς αὐτός, τὴ στιγμὴ αὐτή, καθὼς είχε καρφωμένα τὰ μάτια του ἀπάνω στὴ φωτιὰ τοῦ σιγάρου του. Χωρὶς ἄλλο ή λάμψις τοῦ σιγάρου του τοῦ μιλοῦσε γιὰ εὐθυμία και δρατα πράγματα. Ο μικροκαμωμένος νέος, μὲ τὰ μεγάλα ἀπὸ ταρταροῦγα ματογάλια, καθισμένος ἀντικρὺ του τὸν κύτταξε μὲ μιὰ ἔκφρασι θαυμασμοῦ, ἀμίλητος πάντα μ' ἔνα χαμόγελο εὐχαριστήσεως, σᾶν νὰ ἔκλεψε λιγάκι ἀπὸ τὴν ξένη εὐχαριστήση. Κανένας δὲν μιλοῦσε. Ακούγότανε μόνο τὸ τρεξιμό του καμτσικοῦ, τὸ βουβὸ κύλισμα τῶν τριχῶν ἀπάνω στὴ λάσπη και δινότονος ἥχος τῆς βροχῆς που είχε ξαναρχίσει, δυνατότερη. Έγὼ ζητοῦσα νὰ μαντεύσω μὲ μιὰ περιέργεια ἀνόητη, ἀνάμεσα στὸν ἀγνωστοὺς ἀνθρώπους, που οὔτε μιλοῦσαν οὔτε είχαν ἀποκοιμηθῆ. "Ενας βήχας, ξερός, σπασμαδικὸς μου τάραξε ξαφνα τὸν συλλογισμούς μου. Ο ψηλὸς νέος, μὲ τὶς ταρταροῦγες, ἔβγαλε τῶρολόγι του.

— Διαβολόκαιρος! ἀναστέναξε πάλι δικηγόρος.

— Ο μικρὸς νέος, μὲ τὶς ταρταροῦγες, ἔβγαλε τῶρολόγι του.

— Θὰ ξεμπερδέψουμε ἐπὶ τέλους; ξαναεῖπε γλυκύτερα τῷρα δ κύριος Ήλίας.

Αὐτὸ τὸ σταματήμα μέσα στὸ σκοτάδι και τὴ βροχή, είχε μιὰ ἀγριάδα παράξενη. Είχα δρκίσει νάναθεματίζω τὴν ὥρα που καταπιάσθηκα αὐτὸ τὸ ταξίδι. Δὲν ξέρω γιατί, μὰ φαίνεται πῶς δικηγόρης του στηθικοῦ αὐτοῦ, μὲ τὰ δύο ἐπανωφόρια, και τὸ σιγάρο του δικηγόρου και ἀκόμα ή σιωπὴ του νέου μὲ τὶς ταρταροῦγες και τὸ ἥλιθιο πρόσωπο, που ἄλλαξε ἔκφρασι χωρὶς λόγο και είχε κάτι τι γρουσούζικο ἀπάνω του, μου είχαν πειράξει τὰ νεύρα. "Αναψα ἔνα σιγαρέτο και πέταξα τὸν καπνὸ ἀπάνω στὰ μοῦτρα τοῦ στηθικοῦ, κ' ἔγω δὲν έρω γιατί.

— Μὲ συγχωρείτε. Μήπως σᾶς πειράξει δ καπνός; τὸν εἶπα.

— Δὲν πειράξει, εἶπ' ἔκεινος μέσα ἀπὸ τὰ δόντια του.

Τὴν ἴδια στιγμὴ μου ἥλθε ἡ διάθεσις νὰ κλωτσήσω τὸν δικηγόρο, κάνοντας πῶς διορθώνω τὸ πόδι μου και νὰ πετάξω τὸ ἀποτσίγαρο μου ἀπάνω στὰ γιαλιὰ μὲ τὶς ταρταροῦγες του ἀλλονοῦ, κάνοντας τάχα πῶς ἥθελα νὰ τὸ πετάω ἀπὸ τὸ παράδυρο.

Μὰ και οἱ ἄλλοι μου φάνηκε πῶς είχαν τὶς ιδιες διαθέσεις μ' ἔμενα. Εἴμαστε ὄλοι νευρικοὶ και είμαι βέβαιος πῶς δ' ἔνας ένοχλούσε τὸν ἄλλον.

— Ως τόσο δ ἀμάξις μάτισε τὸ λουρί του, βλα-

τριγυρίζει. Όταν ἔπαισε νὰ βήχῃ δ κύριος Ήλίας, και τὰ μάτια του νέου πέσανε ἀπάνω στὸ ποχὺ πρόσωπο και τὸ χονδρὸ ποῦρο τοῦ δικηγόρου, ξαναβρήκε πάλι τὸ προτητερινὸ χαρούγελο τῆς εὐτυπωσίας μέσα στὸ στενὸ έκεινο ἀμάξι, που τὸ τῶρο πέρασε στὸ σκότος.

— Εξαφνα τὸ ἀμάξι σταμάτησε. Ο ἀμάξις κατέβηκε ἀπὸ τὸ σκαμνί του.

— Τί διάβολο ἔπαδε; φώναξε δικηγόρος ανοίγοντας τὸ παράδυρο και πετῶντας τὸ σιγάρο του ξέω.

— Τί νὰ πάθω; εἶπε δ ἀμάξις, βλαστημῶντας. Μούσπασε τὸ λουρί . . .

— Ο κύριος Ήλίας, μ' ἔνα ξαφνικὸ θυμὸ πρόβαλε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὸ παράδυρο.

— Παληάνθρωπε, τὶ πάρνεις ἀνθρώπους μέσα, σὰν ἔχεις σάπια λουριά; φώναξε βραχνά.

— Ο ἀμάξις βλαστήμησε, κονυνῶντας τὸ κεφάλι του.

— Δὲν φταῖς ξέω, φταίω έγω που σᾶς πήρα μὲ τέτοιο καιρό.

— Διαβολόκαιρος! ἀναστέναξε πάλι δικηγόρος.

— Ο μικρὸς νέος, μὲ τὶς ταρταροῦγες, ἔβγαλε τῶρολόγι του.

— Θὰ ξεμπερδέψουμε ἐπὶ τέλους; ξαναεῖπε γλυκύτερα τῷρα δ κύριος.

λευταία φοβέρα πού τούκανα. "Άς ζήσῃ τώρα
ησυχος απ' τήν έκδικησι μου...

— Μὰ δχι, καὶ ἀνθρωπε, δὲν θὰ σ' ἀφίσω
νὰ χαροῦ. Θάνταμωθούμε γοήγορα, σὲ περιμένω
ἔκει ποὺ πάω μακρυά κάπου - πού; — σὲ μιὰν
ἀβύσσο.

Καὶ παθώς τραβοῦσα τὸ δρόμο μου, πάτω
ἀπ' τὰ μεγάλα σπίτια, μὲ τάνθισμένα περιβόλια,
μὰ λευκὴ σκιὰ ήτανε σκυμμένη ἀπάνω στοὺς γα-
λάζιους μενεξέδες. "Η καρδιά μου χτύπησε δυνατά,
γιατὶ ήτανε ἡ ἀγάπη μου ποὺ μάζευε τὰ δρο-
σερὰ λουλούδια. Καὶ μιλοῦσε στοὺς μενεξέδες
γιὰ τὴν ἀγάπη μας. "Ετρεξε ἀνάλαφρη σὰν πε-
ταλούντα καὶ τὰ λευκὰ βότσαλα τοῦ κήπου, χαι-
ρετοῦσαν τὸ πέρασμά της κάτω ἀπὸ τὰ μικρά
της ποδαράκια. Κάτι τι λαχτάρισε μέσα μου σὰν
τὸν ἥχο τῶν λευκῶν βιτούλων. "Απλωσε τὸ μικρό,
παχουλό της χεράκι ἀνάμεσα ἀπ' τὰ ψηλὰ κάγ-
κελα καὶ μούδωκε μὰ φούχτα μενεξέδες. "Ητανε
οἱ τελενταῖοι μενεξέδες, ποὺ μούδωκε ἡ ἀγάπη
μου, ἀπ' τὰ ψηλὰ κάγκελα τοῦ περιβόλου.

— Μῆν κλαῖς, γλυκεία μου ἀγάπη, τοὺς ἔχω
ἔδω τοὺς μενεξέδες σου, τοὺς ἔχω σφιχτά ἀπάνω
στὴν καρδιά μου. Γιὰ σένα τοὺς ἔχω τοὺς μενε-
ξέδες. Τοὺς παίρνω μαζί μου, στὸν τρελλό μου
δρόμο, καὶ σὲ περιμένω, ἀγάπη μου, νὰ στεφα-
νώσω τὰ ξανθά σου μαλλιά ἐκεῖ μακρυά ποὺ
πηγαίνω, μακρυά κάπου-πού; — σὲ μιὰν ἀβύσσο.

Τί γλυκός ποὺ εἶνε ὁ θάνατος!

"Αξαφνα κάτι τι ἄγριο καὶ ἀσχημο μὲ ξύπνησε
ἀπ' τὸ γλυκὸ δνειρό τοῦ θανάτου. Τί ηθελα νὰ
ξυπνήσω μέσα στὴν ἀσχημη ζωή; Κοντά μου
κουβαριασμένοι μὲ κλάματα καὶ βογγήτα ἥσαν
οἱ τέσερις σύντροφοί μου. Τί ηθελαν ἀκόμα
κοντά μου; "Ητανε καιρός πειὰ νὰ χωρισθοῦμε.

Κάτι τρομερὸ καὶ ἄγριο εἶδαν τὰ μάτια μου.
Ο χλωμὸς ἀνθρωπος, μὲ τὰ γναλιστερὰ μάτια,
δυὸ μάτια ποὺ λάμπανε ἄγρια στὸ σκοτάδι, σὰ
μάτια θηρίου, σὰν νὰ τὸν ἔπιασε ξαφνικὴ μανία,
σήκωσε τὴν κοκκαλιάρικη γροθιά του στὸν δέρα,
ἀπάνω ἀπ' τὸν ἀμαξᾶ, ποὺ μὲ δεμένα τὰ χέρια
ξεφρώνιζε μὲνα σπαραχτικὸ θρήνο, κυττάζοντας
τὰ δύο κεφάλια τῶν ἀλόγων, ποὺ ἀνατίναζαν
τὶς δισπρες καίτες τους μὲ τρομάρα δέξω ἀπ' τὸ
μαῦρο νερό. Σήκωσε τὴν κοκκαλιάρικη γροθιά
ο χλωμὸς ἀνθρωπος καὶ τὴν κατέβασε μὲ λύσσα
στὸ κεφάλι τοῦ γέρον.

— "Ατιμε! Μᾶς πῆρες στὸ λαιμό σου.

"Ητανε ἡ ἵδια ἄγρια βραχήν φωνὴ ποὺ εἶχ-
ἀκούσει δταν τὸ ποδάριο μοῦ πατοῦσε τὸ λαιμό.

Καὶ ξανακατέβασε πάλι τὴν κοκκαλιάρικη γρο-
θιά του καὶ τὴν κατάφερε δυνατά στὸ κεφάλι
τοῦ ἀμαξᾶ, ποὺ ἔκλαιγε μὲ σταυρωμένα χέρια,
ἀπάνω ἀπ' τὴν ἀγωνία τῶν ἀλόγων του.

Φαίνεται νὰ πόνεσε δυνατὰ δέρος. Τινάχθηκε

δρμητικὰ ἀπάνω σὰ θηρίο καὶ τὸν ἀρπαξε ἀπ' τὸν λαιμό. Τὰ μάτια του πετοῦσαν ἀστραπές.
Τὰ μάτια τοῦ ἀλλονοῦ, γναλιστερά, είχον πετα-
χῆδη ὅξω ἀπ' τὸ πρανίο. Τὸν ἔσπιγγε μὲ λύσσα.

— Χτικιάρι! βογγοῦσε καὶ τὸν ἔσπιγγε μὲ τὰ
δυό του χέρια.

Ἐπέσαμε ἀπάνω τους νὰ τοὺς χωρίσουμε,
μέσα στὰ νερά. Ο χλωμὸς ἀνθρωπος σπάραξε,
είχε ἀρπαχῆδη ἀπ' τὰ μαλλιά τοῦ γέρου καὶ τὰ
τραβοῦσε δυνατά. Σὲ μιὰ στιγμὴ πήγαμε νὰ
κυλίσουμε δλοι κουβάρι μέσα στὸ ρεῦμα. Ο χλω-
μὸς ἀνθρωπος οὐρλιάζε, ἄγρια καὶ βραχνά. Τότε
ἔνα γέλιο ποράξενο, δυνατό, ξεκομένο, σὰ γέλιο
ἀνθρώπου ποὺ τρελλάθηκε, ἀνακατώθηκε μὲ τὰ
οὐρλιάσματα τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴ βοή τοῦ
νεροῦ."Ητανε δ μικρὸς ἀνθρωπάκος μὲ τὶς ταρ-
ταροῦγες, ποὺ γελοῦσε σὰν τρελλός.

— Χτικιάρι! ουρλιάζε δ ἀνθρωπος ποὺ ήταν
ἀπὸ πάνω, σ' ἔπινεα.

Δὲν ξεκολλοῦσε δ ἔνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, σὰν νὰ
τοὺς εἴχαν δεμένους μὲ σίδερα.

Τότε τὸ νερὸ δργισμένο, φούσκωσε μὲ λύσσα
ῶρμησε ἀπάνω μας μὲ μιὰ φοβέρα δυνατή, μᾶς
ἔσπρωξε, σὰν νάπλωσε δυὸ σιδερένια χέρια
ἀπάνω μας καὶ χώρισε τοὺς δυὸ ἀνθρώπους.

Μᾶς χώρισε δλοις. ***

Χαιρέτισα πάλι τὸν ἥλιο. Πάλι τὴ χαιρέτισα
τὴ ζωή. Πῶς; Οὔτ' ἔγω δὲν ξέρω. "Ο ἥλιος
μπῆκε ἀπὸ δὲνα μικρὸ φτωχικὸ παραμυράκι.
"Ητανε λευκὸς καὶ δροσερὸς καὶ χαρούμενος. Η
ζωὴ μπῆκε ἀπὸ μιὰ πόρτα χαμηλή, χύθηκε στὸ
ταπεινὸ καλύβι μὲ γέλια δροσερὰ σὰν τὸ φῶς.
"Ητανε μιὰ κοπέλλα ξανθή, σὰν ἀδερφὴ τοῦ
ἥλιου. Κι' ἔγω ἀνοιγα τὰ μάτια μου, ἀπὸ δὲν
μετροῦσε τὰ στήμη μου. Μιὰ εὐτυχία παράξενη
πλημμυροῦσε τὰ στήμη μου.

Τί είχε γίνει; Σπάζω τὸ κεφάλι μου καὶ δὲν
μπορῶ νὰ θυμηθῶ. Πῶς είχα βρεθῆ καβαλικε-
μένος ἀπάνω σ' ἔνα ἀλόγο, ἀγριεμένο, καβαλά-
ρης παράξενος μέσα στὸ σκοτάδι; Οὔτ' ἔγω δὲν
ξέρω. Τὸ ἀλόγο πάλευε μέσα στάφρισμένα νερά.
"Επειτα σηκώθηκε σοῦνα, στυλώθηκε στὸ πισινά
του πόδια, χλιμίντρισε μέσα στὸ σκοτάδι καὶ χτύ-
πησε πάλι ἄγρια τὸ νερὸ μὲ τὴν κοιλιά του. Μὲ
είχε τινάξει ἄγρια ἀπὸ πάνω του. Τὸ νερὸ μὲ
κατάπιε, ἡ θολοῦρα σκέπασε τὰ μάτια μουν. Στὰ
χέρια μου κρατοῦσα σφιχτά ἀκόμα ἔνα γκέμι.
"Υστερα τινάχθηκα πάλι ἀπάνω ἀπ' τὸ νερό,
ἄγκαλιασα τὸ ἀλόγο ἀπ' τὸ λαιμό, τύλιξα τὰ δά-
κτυλά μου στὶς τρίχες τῆς χαίτης του, σφιχτά
νευρικά. "Αλλα χέρια ήταν γαντζωμένα ἀπάνω
τὶς μακρυὲς τρίχες. Τὸ ἀλόγο ἔστεκε τώρα ὑπο-
μονετικό, ἀποφασισμένο, περιμένοντας τὸ τέλος
του. "Ενοιωσα τὸ κεφάλι του ποὺ ἀκούμπησε
παραπονετικά στὸ λαιμό μου ἀπάνω, τὸ θερόμ

τον χνῶτο χάιδεψε τὸ μάγουλό μου σὰν ἔνα
θάρρεμα ζωῆς. Καὶ τὸ νερὸ μᾶς ἔσπρωχνε, μᾶς
ἔσπρωχνε δυνατά, ἀφριζε ἀπάνω μας, πηδοῦσε
ἀπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια μας. Μεγάλοι μαῦροι
ὄγκοι σὰν βαρέλια θερότατα, σὰν κορμοὶ δέν-
δρων, περνοῦσαν, δίπλα μας, ξεσκλίδια τῆς ζωῆς
ποὺ συνέπαιρον καὶ ξέσερνε στὸ ξεχείλισμά του
καὶ στὸ δρόμο του τὸ ποτάμι τὸ θερό μχωτό
τοῦ ἀλόγου φυσοῦσε στὰ μάγουλά μου σὰν νὰ
μὲ φιλοῦσε.

"Υστερα τί ἔγινε; Ποιός ξέρει νὰ μοῦ τὸ πῆ;;
"Ένα φῶς μικρό, σὰν ἀστρουλάκι, ποὺ βασίλευε
μέσα στὰ νερά, κάτι μᾶς ἔλεγε καὶ μᾶς καλοῦσε.
"Εμπρός, φτωχὸς ἀλογάκι. "Εμπρός. "Ενωμένοι
στὴ ζωὴ καὶ στὸ θάνατο. Τὸ νερὸ μᾶς διώχνει
πρὸς τὴν ἀβύσσο, θέλει νὰ μᾶς πάρῃ μαζί του,
στὸν τρελλό του δρόμο. "Εμπρός. "Η ζωὴ μᾶς
φωνάζει. Τὸ χρυσὸ ἀστρο τὸν βασιλεύει μὲς στὰ
νερά μᾶς καλεῖ κοντά του. "Εμπρός, ή ζωὴ μᾶς
χαμογελᾷ μὲς στὸ σκοτάδι.

Εημέρωσε. Τὸ καντυλάκι είχε σβύσει. "Ο ἥλιος
ξεμπαίνε μὲς στὸ καλύβι, ή κοπέλλα μὲ τὰ ξανθὰ
μαλλιά χαμογελοῦσε.

— Γειά σου, καλή μου κοπέλλα. Κάτω ἀπ' τὴ
στέγη σου ἀναστημήκαμε. "Ο Θεός νὰ σου δώσῃ
ἔνα δρόμο καὶ ἔξιο παλληράρι.

Βγήκαμε δέξω. Τὰ νερὰ είχαν τραβηγμῆ, ἀπ' τὸ δρόμο. Τὰ χωράφια, δ κάμπος πέρα, ὡς
τὴ θάλασσα, μιὰ λίμνη ἀτάραχη, μεγάλη, ρου-
φοῦσε τὸ φῶς τοῦ ἥλιου. Σπιτάκια, δένδρα, βρά-
χοι πρόβαταν σὰ γελαστὰ νησάκια μέο ἀπ' τὰ
νερά της. "Η ζωὴ πανηγύριζε σὲ ουρανὸ καὶ γῆ
καὶ θάλασσα. Τὰ σπουργίτια φυλαροῦσαν σὰν
μεθυσμένα ἀπ' τὸ φῶς, πετοῦσαν κοπαδιαστὰ

ἀπάνω στὶς ψιλὲς λεῦκες, τινάζοντας τὴ δροσιὰ
ἀπ' τὰ ὑγρὰ φύλλα.

Τὰ μάτια μου πέσανε ἀπάνω στὸν πλατὺ
δρόμο. Γιατί νὰ πέσουν; "Ένα ἀλόγο ξαπλω-
μένο ἀπάνω στὰ νερά, ἀκίνητο καὶ λευκό. Τὰ
μάτια του γνάλιζαν ἀκόμια, ἀσάλευτα, σὰν
ξηράντο στὸν περνοῦσαν τὸ φῶς ποὺ πλημμυ-
ροῦσε γύρω. "Ο ἥλιος έκανε δρόμορφο καὶ τὸν θά-
νατο ἀκόμα. Δυὸ δάκρυα τρέξανε ἀπ' τὰ μάτια
μου, τὰ πρῶτα δάκρυα.

Νὰ φύγωμε, νὰ φύγωμε. "Ένα ἀμάξι πέρασε
καὶ μᾶς πῆρε. Πάλι οἱ ίδιοι σύντροφοι. "Ο δι-
κηγόρος ἀναψε ἔνα σιγάρο καὶ τὸ πέταξε. Εἶχε
ξεκάσει πώς ήτανε βραχέμονο, μουσκεμένο ἀπ' τὸ
νερό. "Ο χλωμὸς νέος είχε τὰ μάγουλα κατακό-
κινα φωτιά, δὲν μιλοῦσε, τὰ μάτια του λάμπανε.
Κάποιος πυρεττός τὸν έκαιγε. "Ο κοντός ἀνθρω-
πος, χωρὶς τὰ ματογύναλια του, γελοῦσε ἀκόμα
ἔνα γέλιο τρελλό.

— Θὰ κρυώσατε, κύριε Ήλία, θὰ κρυώσατε.
Κ" ξεβαζε τὸ ωράριο του, σταματημένο ἀπ' τὴ
νύχτα καὶ τὸ κύτταζε. Κάτι βιαζότανε νὰ προ-
φάσῃ καὶ ήτανε εύχαριστημένος, πώς δὲν είχε
περάσει ούτε μιὰ δρά. Καὶ γελοῦσε.

— Αποχαιρετισμήκαμε μὲς τὴν πόλι, βιαστικά,
χωρὶς νὰ σφιξώμει τὰ χέρια, σὰν ξένοι. Πήρα
μόνος μου τὸ δρόμο. Τί παράξενη πολιτεία!
Σπίτια, δένδρα, δρόμοι είχαν μικράνει, στενέψει
παράξενα. Τὸ ψηλὸ καμπαναριό τῆς ξεκλησίας
μοῦ φάνηκε πώς είχε χαμηλώσει, είχε μείνει τὸ
μισό. Οι ἀνθρωποι, τὰ ζώα, τάμαξια δλα μικρά,
σὰν παιγνίδια κουκλίστικα. "Όλα μοῦ φαίνονταν
μικρά, τιποτένια. Γιατί τάχα;

— Ισως γιατὶ είχα δαντικρύσει τὸν Θάνατο.

[Φεβρουάριος 1905]

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Η ΘΗΡΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τὰ ἔν τη ὑπαίθρῳ χώρᾳ διαιτώμενα ὑπερήφρανα
καὶ ὁραῖα κυνηγεικά ζῷα καὶ πτηνά εἶναι
ἀναμφισβήτητως ἐκ τῶν χαριεστέρων καὶ ὁραιό-
τέρων δημηιουργημάτων τῆς φιλοκάλου φύσεως
καὶ δύνανται ἀσφαλῶς νὰ θεωρηθῶσιν δις ή
κορωνίς καὶ δ μεγαλείτερος ἀδάμας τοῦ δασικοῦ
στέμματος μὲ τὸ δποῖον δ μέγας Δημιουργὸς
τοῦ παντὸς ἔκόσμητος τὴν Δημιουργίαν καὶ τὰ
γραφικὰ βουνά καὶ ἀπόκρημνα δρη.

Η ζωηρότης, τὸ κάλλος καὶ ή χάρις της πτηνά
τὰ ὡραῖα ταῦτα ζῷα καὶ πτηνά εἰς τὰ ἐκτετα-
μένα δάση καὶ τὴν ὑπαιθρόν ἐν γένει χώραν
προσδίδουσι, εἶναι πράγματι τοσοῦτον ἀλληλήση-

μὴ τὰς αἰσθανθῆται καὶ τὰς διμολογήσῃ.

Τὸ κάλλος ἐν τῇ ὑπαίθρῳ φύσει ἔγκειται καὶ
εἰς τὴν ἀρμονίαν τοῦ συνόλου. Εἰς τὸ σύνολ

σιν ἀναμφισθήτως καὶ τὰ ὁραῖα κυνηγετικά
ζῷα καὶ πτηνά, ἀνευ τῶν δύοιων οἰαδήποτε δάση
παρίστανται εἰς τὰ δύματα καὶ τὴν φαντασίαν
ἡμῶν ἔχοιά, ἀνευ χάριτος καὶ ζωῆς καὶ οἰονεὶ νεκρά.

Τοιαῦτα δάση ἐστερημένα τῶν ὠδαίων κυνηγετικῶν ζῴων σπανίζουσιν μὲν ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ βροχειοτέρᾳ Εὐρώπῃ, παρὸ δῆμοις ὅμως ἐν Ἑλλάδι ὡς ἐκ τῆς ἀταξίας ή δύοια ἐπικρατεῖ ἐν τῇ δασικῇ ἥμιν καὶ λοιπῇ διοικήσει κατέστησαν δυστυχῶς ὁ πανὸν καὶ τὸ σύνηθες φαινόμενον.

“Οποιον μέχοι πόδ άλλων δεκαετηρίδων ἐκτεταμένα και σύσκια δάση ἔξετείνοντα και ἔλαιφοι και δορκάδες και ἀγριόχοιροι ἐτρέφοντο και συνέπαιζον, σῆμερον δὲν ὑπάρχουν παρὰ δραιοι θάμνοι και γυμνοὶ βράχοι, οἱ δοποῖοι ἐκτὸς τῶν ἀλλών κακῶν τὰ δρποῖα συνεπήγαγον, ἀφήρεσαν ἀπὸ τὸν δραιῶν κόσμον τῶν δασικῶν πτηνῶν και τέφων τὴν βάσιν τῆς οἰοστάσεώς του και τὸν ἔξεδμον τεῦθεν.

Κατὰ τοὺς πρώτους προϊστορικούς χρόνους ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τοὺς δοπίοντας πολὺ περισσότερον ἐκτεταμένα δάση ἀνὰ τὴν χώραν ἡμῶν ἔξετείνοντο, ἀναφέρεται ὅτι λέοντες καὶ ἔλαιφοι καὶ δοριάδες πολλαχοῦ ἐντὸς αὐτῶν διητῶντο. Οὕτως δὲ Ἡρακλῆς ἐφόνευε λέοντα παρὰ τὸν Κιθαιρῶνα καὶ ἐθήρευεν ἐλάφους παρὰ τὸν Λάδωνα ποταμὸν ἐν Πελοποννήσῳ. Κατὰ δὲ τοὺς μεταγενεστέρους ἴστορικους χρόνους δὲ μὲν Εενοφῶν ἀναφέρει ὅτι ἐθήρευεν ἐν τῷ ἐν Ἡλείᾳ κτήματι του ἐλάφους μετὰ δοριάδων καὶ ἀγριοχίλων, δὲ δὲ Παυσανίας μαρτυρεῖ, ὅτι ἐπὶ τοῦ Πάρονθηος ψρας τινᾶς μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, διητῶντο ἄσκοτοι.

Πόσον δημως σήμερον τὰ πράγματα ἔκποτε μετεβλήθησαν! Οἱ λέοντες ἀνήκουσι πλέον εἰς τὴν μυθολογίαν καὶ αἱ ἄρκτοι δὲν ἀπαντῶσι παρὰ μόνον ἐν Μακεδονίᾳ.

Ἄπο τῆς Πελοποννήσου ἔξηφανίσμησαν τελείωσις αἵ γέλαιφοι καὶ δορυκόδεις καὶ δὲν ἀπέμειναν παρὰ μόνον οἱ λαγωί, αἱ ἀλώπεκες καὶ δλίνια τινὰ μικρά πτυνά

¹Ἐν τῇ δυτικῇ Στερεᾷ Ἀλαδί διατηροῦνται εἰσέπι ἐν Βάλτῳ καὶ Ἀκαρνανίᾳ μεμφοῦνται τινὰ λείψανα τοῦ ἄλλου ἔκεινου ἐπὶ τοὺς ὑπεοι-

άνου εἴδους τῶν ἐλάφων, τὰ κοινῶς ὀνομα-
μενα πλατώνια, ἐν ᾧ ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπό μὲν τοῦ
ηλίου καὶ τῆς "Οσσης ἔξελιπον πλέον αἱ ἐλα-
οι, μόνον δὲ ἀνὰ τὰς βροειστέρας δροσειράς
ἢ Πίνδου διασώζονται εἰσέτι, παρ' ὅλην τὴν
απαδίωξιν, μεμονωμέναι τινὲς ἔλαιφοι.

Αἱ δορκάδες μόνον ἐπὶ τοῦ Παρωνασσοῦ, τῆς
ἴζητος καὶ τινῶν ὅλων κεντρικῶν τῆς Στερεᾶς
Ἀλλάδος δρέων διασωζόμεναι, ἀποδεκατίζονται
πτλάγχνως, συνήθως μόνον πρὸς πορισμὸν ὀλί-
γου κρέατος καὶ δηλιγοστεύουσιν ἀπὸ ἔτους εἰς
ος, ἐν ᾧ ἀπὸ ὅλων δρέων ὡς ἀπὸ τοῦ Πηλίου
πραδ. γάριν τελείως πλέον ^{εἶ}ξελιπτον.

Μόνοι δὲ οἱ ἀγριόχιροι χάρις ἵσως εἰς τὴν ὀλυτοκίαν τῶν κατοδύσιν νὰ διατηρῶνται στέι ἀφθονώτεροι καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἀλλαχοῦς Ἐλλάδος, καίτοι καὶ οὗτοι σοφαρδῶς ἔκποτε φριωρίσθησαν. Οὔτως ἐνῷ εἶναι βεβαιωμένον οὐ ἐντὸς τῶν ἔκποτε μένων τότε δασῶν τῆς Λαυ-
τικῆς διηγῶντο μέχρι τοῦ 1840 τόσον πολυά-
θιμοι ἀγριόχιροι ὅστε δασοφύλαξ τις εἰς διά-
ημα ἐνὸς ἔτους νὰ φονεύσῃ τότε περὶ τοὺς
κοιτεῖ ἔξι αὐτῶν, σήμερον τὸ μόνον ἐν Λαυρεω-
ῤῥῃ δυνατὸν κυνῆγιον εἶναι τὸ τῶν διαβατικῶν
υγόνων καὶ δρτύκων κατὰ τὸν Αὔγουστον καὶ
επιέμβριον ἐκάστου ἔτους.

Τὸν κίνδυνον τῆς τελείας ἔξιολομθεύσεως κα-
ρδιθωσαν νὰ διαφύγωσιν ἐπίσης καὶ αἱ ἄγριαι
εἶναι αἰγες, αἱ ἀντιλόπαι, αἱ ὄποιαι κατέχου-
νται τὰς ὑψίστας καὶ κρημνωδεστάτας κορυφὰς
ἢ Παρνασσοῦ, τοῦ Κόρακος καὶ τινῶν ὅλων
ηγιάλων τῆς Κεντρικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ὅρέων
πατεῖονται νὰ κατέλθωσιν χαμηλότερον, παρα-
νουσαι ἐκεῖ καὶ ὑπὸ τοὺς δριμυτάτους χειμῶ-
νας καὶ τὴν μᾶλλον ἄφθονον χύρια.

Ομοίως διετηρήθησαν ἐν Γιούρα τῶν Σποδών παρὸ τὴν Σκόπελον καὶ ἐν Ἀντιμήλῳ οὐφανα τινὰ τῶν ἀγρίων ἐκείνων πρωτογενῶν γῶν ἀπὸ τοῦ γένους τῶν ὅποιων κατὰ τὰς αὐτέρας ἐπιστημονιὰς ἔρευνας παρήχθησαν ἀ φυσικῆς ἢ τεχνικῆς ἐπιλογῆς τὰ σημειωνὰ ἐν σίᾳ καὶ Εὐρώπῃ γένη τῶν ἔξημερωθεισῶν γῶν.

Γενικῶς δὲ δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι παρὸς ἡμῖν
Ἐλλάδι κατεστράφησαν μὲν πολλαχοῦ καὶ σο-
ρῷστατα περιωρίσθησαν τὰ εὐγενέστερα καὶ
φαιώτερα κινηγετικά ζῷα, ὡς ἔλαφοι, δορκά-
ς, ἀντιλόπαι, ἀγριόχοιροι κλπ., διασφέζονται δὲ
ετικῶς περισσότερον καὶ πολλαπλασιάζονται
ἀρπακτικά σαρκοβόρα, ὡς λύκοι, ἀλώπεκες
π., ἐν φῷ ὡς ἀντικείμενον σοβαρᾶς ὀπωδοή-
τε θήρας ἡμῶν τῶν νεωτέρων Ἐλλήνων δὲν
έμειναν παρὰ δειλαῖοι τινὲς λαγῳδοὶ καὶ δλί-
ι πέρδικες μετὰ τῶν ἄλλων ἀποδημητικῶν
ηγῶν ὡς δοτύγων, τουγόνων, μπεκατσῶν κλπ.

Τοῦτο δῆμος εἶναι λίαν λυπηρόν, ὅχι μόνον ὅτι οὗτω ἀπωλέσθη ὁ ὕδραιότερος φυσικὸς καὶ

την ταντανὸς διάκοσμος τῶν δασῶν καὶ τῶν ὁρέων μῶν, ἀλλὰ καὶ διότι συγχρόνως κατὰ πολὺ ερειωρίσθη καὶ κατέπεσεν ἡ θήρα. Οὗτως ἐπὶ πολλὰς δεκαετηρίδας ἀπὸ σῆμερον κατέστη ἀδύ-
ατος ἡ ἔξασκησις τῆς εὐγενοῦς λεγομένης θή-
ας, τῶν ἐλάφων δηλ. δορκάδων κλπ. ἡ ὅποια
νέκαθεν καὶ πολὺ δικαίως ἐθεωρήθη ὡς τὸ
εριστοκρατικώτερον sport, τὸ δποῖον πολλαχοῦ
ν Εὐρώπῃ μόνον οἱ ἴσχυροὶ καὶ μεγάλοι τῆς
ης, ίδιᾳ δὲ οἱ βασιλεῖς καὶ αἱ αὐλαὶ αὐτῶν,
ἔξησκησαν καὶ ὡς προνόμιον ὑπὲρ αὐτῶν ἔξη-
ησαν καὶ κατέλαβον.

“Η θήρα κατά τοὺς πρώτους χρόνους τῆς μηφανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀπέτελει οὐδέποτε αὐτὸν, ἐν τῇ πρωτογενῇ ἑκείνῃ καταστάσει ὑδροσκόμενον, σπουδαιοτάτην πηγὴν ἔξικονο-τῆσεως τῶν πολαπλῶν βιωτικῶν του ἀναγκῶν, ἥχι μόνον διότι τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν ἀπὸ τοῦ ὄρεατος καὶ τῶν δερμάτων τῶν διαφόρων ζῴων ἡττη παρεῖχεν, ἀλλὰ καὶ διότι δύλα καὶ ἀγγεια ἀπὸ ᾧ δστῶν καὶ τῶν κεράτων κατεσκευάζοντο.

Σήμερον δύμως δόπτε ή πρωτογενής ἔκεινη κατάστασις ἀνεπιστρέπεται παρθήλθεν καὶ ή κτητοροφία, ή βιομηχανία καὶ δ πολιτισμὸς ἄλλως ν γένει τὰς βιωτικὰς ἡμῶν ἀπαιτήσεις ἔξοικο- δύμησαν καὶ τὰς κοινωνίας διέπλασαν, σήμερον ἐγόμενης ή κοινωνικὴ σημασία τῆς θήρας τελείως μετετοπίσθη.

Ἡ πλουτολογικὴ σημασία τῆς θήρας, ὡς ἐκ
ῶν κρεάτων καὶ τῶν δερμάτων τὰ ὄποῖα αὗτη
τὸν ἀνθρώπων παρόγει εἶναι πλέον σχετικῶς
ίσιαν μικρό, ἢ ἡθικὴ δύναμις, αἰσθητική, κοινω-
νική, ὑγιεινή καὶ στρατιωτικὴ σημασία τῆς θή-
ρας ἀπέκτησε διὰ τὰς προηγμένας μάλιστα τάξεις
τάσσης διωδήποτε πολιτισμένης κοινωνίας σο-
βαρωτάτην σημασίαν καὶ κατέστη δύντως δυσ-
αγαπτήνωτος.

“Οστις ἐπιδίδεται εἰς τὴν θήραν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ κερδήσῃ ὀλίγα τινὰ χιλιόγραμμα
φρέατος, ἢ διὰ νὰ προσπορισθῇ τὸν ἡμεροσίον
ἀριθμὸν του, δὲν εἶναι βεβαιώς ὅτι ἀληθῆς καὶ ἀξιού-
τον ὃν δύναματος κυνηγός, οὐδὲ ὁ εὐγενῆς τῆς Ἀρτέ-
μιδος λάτρως, διότι ἡ θήρα εἶναι τέχνη εὐγενῆς
καὶ ἔργον κατ' ἔξοχὴν ἀνδρικῶν καὶ δὲν ἔχει κα-
μίαν σχέσιν μὲ τὴν ὑλικὴν καὶ τατεινὴν ἀντί-
τιμψιν πολλῶν ἐκ τῶν κοινοτέρων ἀνθρώπων.

Ο ἀλληγῆς κυνηγὸς ἐξέρχεται ἀπλοῦς· καὶ ἀπέριττος, πολλάκις δὲ καὶ μόνος εἰς θήραν, παραδίδομενος δὲ εἰς τοὺς κόλπους τῆς παρθένου καὶ ἀπατήτου φύσεως προσπαθεῖ, εἰ δυνατὸν διὰ τῆς δυνάμεως του καὶ τοῦ θάρρους του, διὰ τῆς ἀντοχῆς του καὶ τῆς ἐν καταλήλῳ στιγμῇ ἐτοιμότητός του νὰ ὑπερνικήσῃ καὶ δαμάσῃ τὰ ὑπερήφανα καὶ ἐν τῷ στοιχείῳ των εὐνστορφώτατα κυνηγεικαὶ πτηνὰ καὶ ζῷα, ἐν τούτῳ ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ μετὰ τῆς ἐλευθέρας φύσεως ἀμέσῳ καὶ ἀπολύτῳ ἐπανῷ ενδιότακτον τὴν τέσσαριν ἔκεινην καὶ

ἢν χαράν, ἢ δποία πάντοτε διέκουνε τὴν τάξιν
οὐν γνησίων κυνηγῶν.

Ἡ ἔξασησις ὅμως τῆς θήρας, οὐτως ἐννοουσένης δὲν ἀπαιτεῖ μόνον ἔντασιν τῶν σωματικῶν ἀλλὰ πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, σκλητικαγγίαν τοῦ σώματος καὶ ὑγείαν ἀκαταγνωτον, προσωπικὸν θάρρος καὶ χρηστὸν ἥδος, κυράτειαν καὶ παρατηρητικότητα, ἀλλὰ καὶ διαιτιαγωγὴν ἐπωφελέστατα πρὸς τοῦτο ὡς καθαῶς ἀνδρικὴ ἐπασχόλησις τοὺς ἐπιδιδομένους εἰς ὑπῆρχον ἀφοῦ ἔξυγιανει τὸ σῶμα καὶ ἀνδρίζει τὸν αριστήρα, ἔξευγενίζει τὴν καρδίαν καὶ ἀνψυχοῖ πνεῦμα.

Διὰ τὰς συγχρόνους μάλιστα πολιτισμένας οινωνίας καὶ τοὺς κατόικους τῶν πόλεων ἡ ἀπὸ θῆρας εὐδεγετικὴ αὐτῇ ἐπίδρασις εἶναι πολὺ γεγαλτέος παρ' διὶ ἐκ ποώτης ὅψεως φαίνεται.

⁵ Ἀληθῶς εἰς τὰς συγχρόνους πολιτισμένας οινωνίας ή ὑπερέντασις τῶν πνευματικῶν καὶ υχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου παρὰ τὴν λήρην καὶ τελείαν σχεδὸν παραμέλησιν τῶν σω- ατικῶν δυνάμεων, συνεπάγεται τὸν ἐκφυλισμὸν οὐ σώματος, μαζὶ μὲ τὸν ὄποιον ὅμως παραλλή- ως χωρεῖ ὁ ἐκφυλισμὸς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύ- ατος καὶ η ἡ θικὴ καθ' δλου κατάπτωσις. ⁶ Ήδη Ξενοφῶν λέγει: «Τῶν δὲ σωμάτων θῆλυνο- ένων καὶ αἱ ψυχαὶ πολὺ ἀρρωστότεραι γίνονται».

Ἡ νοημοσύνη, ἡ μνήμη καὶ ἡ ἐπιτηδειότης εἰρὶ τὴν τελεσφόρον ἔξασκησιν τῶν βιωτικῶν παγγελμάτων ἀπόλλυνται τελείως ἡ ἔξασθενοῦσι, αἱ κατὰ μηριάδας ἀριθμοῦνται ἐκεῖνοι εἰς τὰς συχὰς τῶν δποίων, ὡς ἐκ τῆς στρεβλώσεως τοῦ ὄματος καὶ τοῦ μαρασμοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, ἐν-
δρονζονται ἀντεστραμμέναι καὶ στρεβλαὶ ἀντι-
ήγησις καὶ ίδανικά, ἐν φ' ἀφ' ἐτέρον ἔξαλείφεται
ἄσσα εὐγενής καὶ ὑψηλοτέρα ίδεα.

“Ο κωνηγὸς δῆμος, ἐφ' ὅσον λογισμένως προ-
αίνει εἰς τὴν ἵκανοποίησιν τοῦ πάθους του, εὐ-
ίσκει ἔξαιρετα ἀντιδραστήρια κατὰ τῶν κοινῶν
οὗτων συνεπειῶν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

“Ολα τὰ μέλη τοῦ σώματός του ἀναζωογο-
οῦνται καὶ ἡ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Ἀρείμιδος
φρεσκῶνσα σωματικὴ αὕτη ἀναγέννησις δρᾶ
πωφελέστατα καὶ ἐπὶ τὴν ψυχήν, ἡ δόπια οὔτω
αναγεννᾶται καὶ αὕτη καὶ ἀναζωογονεῖται.

ήμας, εἰσέρχονται ἀπὸ τῆς φαιδρᾶς φύσεως προελθοῦσαι αἱ Μοῦσαι καὶ αἱ Χάριτες.

Τῇ ἀληθείᾳ τὸ σῶμα, ἡ καρδία καὶ τὸ πνεῦμα ἐκάστου ἀνθρώπου πρέπει νὰ ἀναπτύσσωνται ἀρμονικῶς καὶ νὰ προσεγγίζωσιν δόσον εἶναι δινατὸν περισσότερον, πύδος τὸ ἴδεωδες ἔκεινο τέρμα τῆς ἀρμονικῆς ἀναπτύξεως ὅλων συγχρόνως τῶν σωματικῶν, πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, τὸ δποῖον τόσον πολὺ ὅχι μόνον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀλλὰ καὶ οἱ νεώτεροι Ἀγγλοι ἀριστοκράται πάντοτε ὡς ἴδεωδες τοῦ βίου ἐθεώρησαν.

Πρὸς τοῦτο ὅμως πλὴν ἄλλων τινῶν μέσων εἶναι ἀνάγκη, δπως ἔξελθομεν μακρὰν ἀπὸ τῶν φυλακῶν τῶν μεγαλοπόλεων, ἔξω εἰς τὸν δύορούς καὶ τὰ δάση, ἵνα ἐνωτισθῶμεν ἔκει τῆς αἰθερίας φωνῆς τῆς Μητρὸς Φύσεως, ἡ δποία κρατοῦσα ἡμᾶς εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μᾶς δόηγει καὶ μᾶς διδάσκει ταυτοχρόνως.

Αἰσθάνεται τις ἔκει εὐκρινεστέραν τὴν πνοὴν τῆς παντοδυναμίας, ἡ Φύσις, δ μέγας οὖτος παραγῶν τοῦ Ἀληθοῦς καὶ τοῦ Καλοῦ, τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς Υγείας, ἐορτάζει τὴν μεγάλην αὐτοῦ νίκην ἐπὶ τὸν ἀνθρώπον καὶ πρὸ τοῦ μεγαλείου ἔκεινου καὶ τῆς ἐπιβολῆς τὰ πάθη καὶ τὰ μίση σιγῶσι, δ ἀνθρώπος ἔρχεται ἐγγύτερον πρὸς τὴν συνείδησίν του, γίνεται ἐναρετώτερος, εὐσεβέστερος καὶ θρησκευτικώτερος.

Ποσάκις ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς ἐλάτης καὶ τῆς δεξύας μὲ τὴν εὐώδη αὔραν τῆς ἀνοίξεως ἐλαφρῶς περιπνέουσαν, ἐπὶ τοῦ δπλοῦ στηριζόμενος ἐφ' ὑψηλῶν κορυφῶν μακρὰν ὑπὲρ πᾶσαν τὴν πέριξ χώραν περιφέρων τὸ βλέμμα, ἐκαστος ἐξ ἡμῶν δὲν ἔχαρη ἐνδομύχως καὶ δὲν ἀνεγεννήθη, δὲν ἔωρτασε τὴν ἡμέραν ἔκεινην βαθέως εὐχαριστημένος, ὁραῖα ὅνειρο διεριπολῶν καὶ μεγάλας ἀποφάσεις συλλαμβάνων.

Ἀληθῶς ἐν τῇ ὑγείᾳ καὶ τῇ ἀρμονικῇ ἀναπτύξει τῶν σωματικῶν, πνευματικῶν καὶ ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐν τῇ πλήρει καὶ ὁρθῇ ἀντιλήψει τῆς Φύσεως, ἡ δποία μόνη δόηγει τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ γνῶθι σαντόν, ἔξαλείφονται τὰ τελευταῖα ὕχη τῶν πλανῶν καὶ τῶν στρεβλῶν ἰδανικῶν τὰ δποῖα τείνουσι νὰ καταβιβάσωσι καὶ ἀποκτηνώσωσι τὸν ἀνθρώπον τῆς συγχρόνου κοινωνίας. Καὶ ἐν τούτῳ ἀκριβῶς ἔγκειται ἡ θεμελιώδης ἥμικη ἀντίδρασις, ἡ δποία ἀπὸ τῆς λελογισμένης ἔξασκησεως τῆς θήρας εἰς τὸν ἀνθρώπον προέρχεται.

Τὴν ὑπέροχον κοινωνικὴν σπουδαιότητα τῆς θήρας τελείως ἔξειμησαν καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι.

Οὗτως οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐθεώρουν τὴν θήραν ὡς τὸ ἀριστον διαπαιδαγωγικὸν μέσον τῆς νεότητος καὶ ἐφρόντιζον ὅπως οἱ νέοι ἐπιμελοῦνται αὐτῆς διότι ὅπως λέγει ὁ Ξενοφῶν

«Ἐώρων γὰρ ὅτι τῶν νεωτέρων μόνη ἡ ἥδονή αὐτῆς, δηλ. ἡ θήρα, πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖ. Σώφρονίς τε γὰρ ποιεῖ καὶ δικαίους διὰ τὸ ἐν τῇ ἀληθείᾳ παιδεύεσθαι».

Οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάται ἐπεδίδοντο δμοίως μετὰ ζέσεως εἰς τὴν θήραν καὶ ὠδήγουν τὸν νέους αὐτῶν οὐχὶ εἰς τὴν ἀγοράν, δπως τοῦτο σήμερον συμβαίνει ἀλλ᾽ ἔξω εἰς τὴν ὑπαίθρον χώραν, ἵνα ἔκει ἀσκούμενοι καὶ κοπιῶντες ἀναπτυχθῶσι, οὐχὶ διὰ τῆς θαλασσῆς ἀλλ᾽ ἐν μέσῳ τῶν δπλῶν καὶ τῆς θήρας, εἰς τὸν δητήτους ἔκεινους ἄνδρας οἱ δποῖοι ἔκτοτε κατέστησαν παροιμιώδεις.

Ἐπίσης εἰς τὰ κοινὰ γεύματα τῶν ἀρχαίων Μακεδόνων δὲν ἐπετρέπετο νὰ συμφάγῃ ἔκεινος διποῖος προηγουμένως κυνηγήσας ἐν ἐλευθέρῳ πεδίῳ δὲν ἐφόνευσε κάπρον.

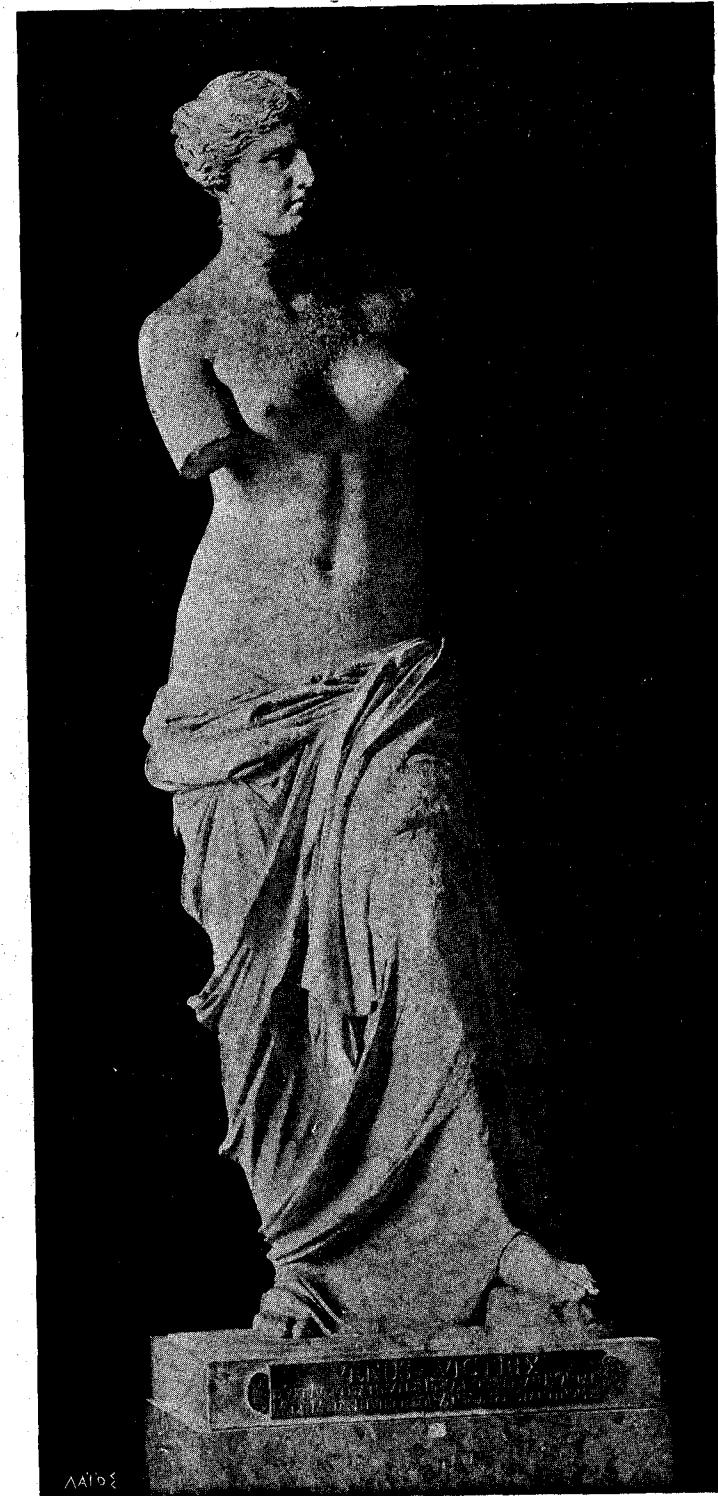
Γενικῶς δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις Ἐλλησι ἡ θήρα ἐθεωρεῖτο ὡς εὐρημα τῶν δύο μεγάλων θεῶν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ὑπαίθρου φύσεως, τοῦ Ἀπόλλωνος δηλ. καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ δητῶς ἀναφέρει δ Ξενοφῶν δι τοῦ δποίοις μεγάλοις Ἐλληνες μηνολογικοὶ θρωεις ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως μέχρι τοῦ Ιάσονος καὶ ἀπὸ τοῦ Νέστορος μέχρι τοῦ Ὁδυσσέως διὰ τῆς θήρας καὶ τῶν κυνηγεσίων ἀνετράφησαν καὶ διεπαιδαγωγήθησαν εἰς τὸν μεγάλους ἔκεινους χαρακτῆρας.

Πολὺ δὲ δικαίως καὶ δ Ρωμαῖος Ὁράτιος λέγει δι τοῖς ἐλεύθερος ἀνήρ ἀποτροπιάζεται τὰς κακονηγίας τὰς δποίας ἡ θήρα συνεπάγεται καὶ εὐχερέστερον τὸν κύβους παῖςει ἡ ὄλλως τὸν χρόνον τον σπαταλᾶ, τοῦτο εἶναι ἀσφαλές τεκμήριον ἐθνικῆς καταπτώσεως καὶ ἐκφυλισμοῦ.

Άλλα καὶ σήμερον ἐν τῇ βορειοτέρᾳ καὶ μέσῃ Εὐρώπῃ ὑψηλὴ ὄντως καὶ εὐγενῆς θεωρεῖται καὶ εἶναι ἡ ἀποστολὴ τῆς θήρας, τὴν δποίαν οι μεγάλοι γεωτήμονες καὶ οἱ ἀριστοκράται τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γένους, μάλιστα δὲ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ αὐτοκράτορες, τοσοῦτον λατρεύουσιν.

Περιβεβλημένοι πάντες τὴν ἀπέριτον ἔκεινην κυνηγειτικὴν στολὴν διατῶνται ἐπὶ ἡμέρας ἡ καὶ ἐβδομάδας ἐν τῇ ὑπαίθρῳ χώρᾳ ἐντὸς μικρῶν οἰκίσων ἡ καὶ μικρῶν κυνηγειτικῶν ἀνακτόρων, τὰ δποῖα ἀρμονικάτατα ἐντὸς τῶν δασῶν ἐπὶ γραφικωτάτων πολλάκις τοποθεσιῶν ἀνεγέρονται καὶ ἔκει ἐπιδίδονται μετὰ ζέσεως εἰς κυνηγεσίας διεξαγορένας κατὰ κανόνας καὶ ἥμη καὶ ἔθιμα κυνηγειτικά, εὐγενῆ καὶ χάριτος πλήρη, τὰ δποῖα ἀπὸ ἐκαπονταστηρίδων θεσπισθέντα τηροῦνται μέχρις κεραίας παρὰ πάντων ἀπὸ τῶν πριγκήπων καὶ τῶν βασιλέων μέχρις τοῦ ἀπλουστάτου κυνηγοῦ.

Άλλ' ἔκει τὰ τῶν θηραμάτων διέπει τοῖς ζηλευτὴ καὶ ἀρμονία ἀνταξίᾳ πολιτισμένων λαῶν. Τὰ θηράματα κατὰ τὰς κυνηγεσίας δὲν φονεύονται οὐδὲ ἔξαφανίζονται μέχρι τοῦ τελευταίου,

Η ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

τούναντίον διατηρεῖται πάντοτε ἀρκετὸς ἀριθμὸς αὐτῶν, μάλιστα δὲ θηλέων.

Κατὰ δὲ τοὺς βαρεῖς χειμῶνας, δόποτε βαθεῖα
χιῶν καλύπτει τὸ ἔδαφος καὶ αἱ τροφαὶ τῶν
θηραμάτων ἐν τῷ δάσει σπανίζουσι, προσφέρον-
ται ἐπὶ μῆνας πολλάκις μεγάλα ποσὰ τροφῶν,
ὅς καιρῶν, ἀπεξηραμένης χλόης κλπ. εἰς τὰς ὡς
ἐκ τοῦ χειμῶνος ἔξησθεντημένας ἀλλὰ καὶ μὴ
θηρευομένας τότε ἐλάφους ίδια καὶ δοοκάδας.
Περὶ τοῦ ἔδαφος

Ποῦ δὲ κατόπιν ὅλων τούτων παρὸν ἡμῖν τοῖς νεωτέροις Ἑλλησιν ἡ θῆρα κατέπεσε, πῶς αὕτη ἐννοοῖται καὶ ἔξασκεται, εἰναὶ ἀληθῶς λίαν λυπηρὸν καὶ δυσάρεστον νὰ περιγράψῃ τις.

Περιεγράψαμεν ἡδη τὴν φοιβερὰν κατάπτωσιν τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ εἰδούς τῶν κυνηγεικῶν ἥμαν ζώων, μάλιστα τῶν εὐγενεστέρων καὶ θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τούτου.
Αλλὰ μήπως τὸ ποιὸν καὶ ἡ κυνηγεικὴ ἀντίληψις τῶν πλείστων ἐκ τῶν κυνηγῶν ἥμαν εἶναι ἀνωτέρα;

“Εκαστος ἔξι αὐτῶν ἐφωδιασμένος μὲ πεντάδραχμον τινὰ ἀδείαν κυνηγίου κατὰ τὸν μῆνας κατὰ τὸν δόποιον ἐπιτρέπεται ἡ θήρα, μὲ ἀδείαν δὲ πρὸς ἐμπλουτισμὸν τοῦ φυσιογραφικοῦ Μουσείου — ὁ μεγάλη θεὰ Ἐπιστήμη καὶ σὺ παρθένος Ἀρτεμισι! — καθ’ οὓς μῆνας δὲν ἐπιτρέπεται ἡ θήρα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ἀνευ οὐδεμιᾶς οἵνασδήποτε ἀδείας ἔξερχεται εἰς θήραν πολλάκις ἐπὶ τῶν δῶν καὶ εἰς τὰ πρόδυνα τῶν πόλεων φρονεύων ἀδιακρίτως, διτι κατὰ τύχην συναντήσῃ, ἀπὸ τῶν μικρῶν ὀδικῶν πτηνῶν μέχρι τῶν κοσσύφων, τρυγόνων καὶ δριτύκων, εὐτυχῆς λογιζόμενος ἂν κατόπιν πορειῶν πολλῶν δῶν ἥ καὶ ήμερῶν διοικήσων διὰ μέσου διασῶν ἐκτεταμένων συναντήσῃ ἐπὶ τέλους δειλαιον τινὰ λαγωδὸν ἥ πανονδγον ἀλώπεκα πρὸς δοκιμὴν τῆς κυνηγειαῆς του ἐπιδεξιότητος.

Πάντας δέ τοι πολλή τιμή των επειδηστάτων.
Πάντας δέ τοι πολλή τιμή των επειδηστάτων.
Πάντας δέ τοι πολλή τιμή των επειδηστάτων.
Πάντας δέ τοι πολλή τιμή των επειδηστάτων.

Ἔκαταστασίς ὅμως αὕτη διὰ τὴν δποίαν ἀληθῶς ή Ἀρτεμις Ἰδιαιτέρως θὰ θλίβεται, βλέπουσα τοὺς ιεροὺς αὐτῆς πατρόνιους τόπους, ἔνθα ἄλλοτε αὕτη διεπαιδαγώγει λάτρας καὶ ἥρωας

ώς τὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ίάσονα, καταδυπαινομένους ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἡμιβαθύρων κυνηγῶν, εἶναι καιόδς πλέον νὰ λειψῇ.

Δὲν εἶναι ὁ χῶρος ἐνταῦθα, ὅπως ἐκτενῶς καὶ
ἐν λεπτομερείᾳ διαπραγματεύθωμεν περὶ ὅλων
τῶν μέτρων τὰ δόποια δέοντα ληφθῶσιν πρὸς
βελτίωσιν καταστάσεως τοσούτον δυσαρέστου.

Ἐπειδὴ δύμως εἰς τὰ διάφορα προταθέντα καὶ
ἕνπο τὴν ψῆφον τῆς Βουλῆς ὑποβληθέντα μέτρα
παρετηρήσαμεν κεφαλαιωδεστάτην τινὰ ἔλλειψιν,
τῆς ὅποιας μὴ αἰρομένης, κανδ³ ἥμας, οὐδεμία
βελτίωσις τῆς καταστάσεως ταύτης εἶναι δυνατή,
οὐκοῦν μεν ὅπως μὴ ἀφήσωμεν ταύτην ἐνταῦθα
ἀπαρατήσογτον.

Ἡ σοβαροτέρα αἰτία τῆς καταπτώσεως τῶν κυνηγεικῶν ἡμῶν συνθηκῶν, ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἰδιοκτήτης τοῦ ἐδάφους οὐδόλως θεωρεῖται Νόμῳ καὶ ὡς Ἰδιοκτήτης τῶν ἐπ' αὐτοῦ θηραμάτων, πρᾶγμα τὸ δύοιν τῶν ἀναγκαίων συνεπάγεται τὴν κοινὴν καὶ ἀπεριόριστον ὑπὸ οἰου-δήποτε κυνηγοῦ θήραν ἐπὶ οἰουδήποτε ξένου ἐδάφους.

Ἡ κοινὴ ὅμως καὶ ἀπεριόριστος αὕτη χρῆσις εἶνε ἐκείνη ἡ ὁποία κατέστρεψε παρ' ἡμῖν, ὅπως πάντες οἱ γνωρίζοντες τὰ πράγματα ὁμολογοῦσι, τὴν θήραν καὶ αὕτη εἶναι ἡ μεγάλη φύσις τοῦ κακοῦ, ἡ ὁποία πρόπει διὰ Νομοθετικοῦ μέτρου νὰ ἐκλείψῃ, ὅχι τόσον ὅπως ἐπαυξήσωμεν διὰ τῆς ἔνοικιάσεως τοῦ κυνηγίου τὰ ἀπὸ τῶν κτημάτων εἰσοδήματα τῶν γεωκτημόνων, οἷοιδήποτε καὶ ἄν ὡσιν οὗτοι, ὡς τσιφλικοῦχοι, Κοινότητες, Κράτος κλπ., ὅσον διὰ νὰ δημιουργήσωμεν τὴν μόνην ἀσφαλῆ βάσιν πρὸς ἔχγιανσιν καταστάσεως, ἡ ὁποία βεβαίως δὲν τιμᾶ τὸν τόπον.

Δέν είναι μάρκον ἀπαξάπαντες οἱ Τευτονογερμανικοὶ λαοὶ ἀπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν Ἀγγλῶν μέχρι τῶν Δανῶν καὶ τῶν Σουηδῶν, οἱ δύτοι οὗτα σκοπίμως ὥρισαν τὸν ἴδιοκτήτην τοῦ ἐδάφους ὡς τὸν ἴδιοκτήτην καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ κυνηγετικῶν ζώων. Αὔτὸς δὲ ἀπὸ μακροῦ θεσπισθεὶς Γαλλικὸς κυνηγετικὸς κῶδις ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἀρχῆρῳ οὐδὲν ἔτερον περιέχει παρὰ τὴν διάταξιν, ὅτι εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται ἡ θήρα ἐπὶ ἐδάφους τινὸς ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ ἴδιοκτήτου ἢ κατόχου τοῦ ἐν λόγῳ ἐδάφους.

Μόνον δὲ οὗτῳ κεφαλαιωδῶς κανονίζοντες τὰ τῆς θήρας ἡμῶν, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς ὅλλα τινὰ δευτερεύοντα μέτρα, θὰ δινηθῶμεν νὰ ἐπαναφέρουμεν ἐν τῇ πλασικῇ ταύτῃ χώρᾳ τὴν ὑπέροχον ἔκεινην λατρείαν τῆς Ἀρτεμίδος ἀπὸ τῆς δοπίας τοσοῦτον ἔκτοτε κακῇ μοίρᾳ ἔξεπέσαμεν.

Π. ΚΟΝΤΟΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

Α φότου ἀνεκαλύφθη εἰς τὴν Μῆλον τὸ περί
φημον ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης, αἱ περὶ¹
αὐτοῦ συζητήσεις δὲν ἔπαυσαν. Δύο ζητήματα
αἰδίνως ἀπηρχόλησαν πολὺ τὸν ἀρχαιολογικὸν κό-
σμον: Εἰς ποίαν ἐποχὴν ἀνήκει τὸ ἄγαλμα καὶ
ποία ἦτο ἡ θέσις τῶν χειρῶν. Ὡς πρὸς τὸ πρῶ-
τον μερικοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι τὸ ἔργον εἶνε ἀξιον
τῆς ἐνδόξου ἐποχῆς τοῦ Φειδίου· ἄλλοι μᾶς ἐνθυ-
μίζουν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἑκείνην οἱ Ἑλλῆνες
γλύπται δὲν ἐτολμοῦσαν ἀκόμη νὰ παραστήσουν
θεὰν γυμνὴν καὶ ὀνάγουν τὴν Ἀφροδίτην εἰς
μεταγενεστέραν ἐποχὴν, δηλ. μεταξὺ τοῦ 300 καὶ
100 π. Χ. Οἱ μᾶλλον εἰδήμουνες κατέληξαν εἰς
τὴν τελευταίαν χρονολογίαν, παραδεχόμενοι συγ-
χρόνως τὸ ἔξαιρετικὸν μεγολεῖον καὶ τὴν ὠδαιό-
τητα τοῦ ἔργου. Περὶ τοῦ ζητήματος τῆς χρο-
νολογίας ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ σχηματίσῃ γνώμην
τὸ ζητήματα δῆμως τῶν χειρῶν εἶνε δυσκολότερον.
“Οταν εὑρέθη, εἶχε τὸ ἄγαλμα χέρια; Καὶ ἐὰν
εἶχε, τί ἔγειναν; Εἶνε παράδοξον πῶς, ὅταν μετε-
φέρθη τὸ ἄγαλμα εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ὁ Λου-
δοβίκος XVIII παρήγγειλε νὰ τὸ τοποθετήσουν
εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον, δὲν ἐπροσπάθησαν
τότε νὰ μάθουν δὲν τὴν ιστορίαν τῆς εὐρέ-
σεώς του εἰς τὴν Μῆλον καὶ τὴν τύχην τῶν χει-
ρῶν. Ὁ χωρικός, δ ὁ ποιος τὸ εἶχεν ἀνεκαλύψει,
καὶ δ κ. Μπρέστ, δ Γάλλος πρόξενος τῆς Μήλου
ἡμποροῦσαν κάλλιστα νὰ δηγηθοῦν δὲν τὴν
ιστορίαν. Εἶνε δῆμως παράδοξον ὅτι ἔως τὰ 1847
κανεὶς δὲν ἐσκέφθη νὰ διμιῇσῃ σοβαρὰ μὲ τὸν
κ. Μπρέστ καὶ νὰ γράψῃ, καὶ μόνον κατὰ τὸ
1877 ἀνεκοινώθη ἡ μετ' αὐτοῦ συνέντευξις.

Υπάρχει ἔνα φυλλάδιον τοῦ κ. Dussault, τοῦ ἀρχιτέκτονος ὃ ὅποιος εἶχε συνομιλήσει μὲ τὸν κ. Μπρέστ. Τὸ φυλλάδιον αὐτὸν περιέχει πολὺ ἐνδιαφέρουσαν ὀνοματίνων περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς περιφήμου Ἀφροδίτης. «Ο κ. Ντυσσώ ἦτο εἰς τὰς Ἀθήνας κατά τὸ 1847, καὶ προσεκλήθη εἰς γενῦμα τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας. «Ἡ θέσις σας θὰ είνει πλησίον τοῦ κ. Μπρέστ, ὃ ὅποιος πρῶτος εἶδε τὴν ὁραίαν Ἀφροδίτην ἐπάνω εἰς τὸ βάθρον της» ἔγραφεν ἡ πρόσκλησις. «Ο κ. Μπρέστ καὶ ὁ κ. Ντυσσώ ἐσυμφώνησαν νὰ ἴδωθοῦν τὴν ἐπαύριον διὰ νὰ δομήσουν ἴδιαιτέρως περὶ τοῦ ἀγάλματος.

«Μίαν ήμέραν κατὰ τὸ ἔτος 1820, διηγήθη
ὅ κ. Μπρέστ, ἔνας χωρικὸς εἰς τὴν Μῆλον, ὁνο-
μαζόμενος Γεωργος, σκάβοντας τὸ χωράφι του,
εἰς τὸν κατῆφορον τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως ἐρ-
οῦζωσε ἔναν βάτον, καὶ ἔξαφρνα εἶδε ὅτι ἄμμος
καὶ πέτρες ἐκύλησαν εἰς τὸ κενὸν ποὺ ἐσχημάτισε
ὅ βάτος. Ἐκύτταξε μέσα καὶ εἶδε ἔνα ὑπόγειον
δωμάτιον κατοικημένον ἀπὸ μεγάλα λευκὰ σώ-
ματα. Τρομαγμένος ἔτρεξε νὰ μὲ εὐδῃ, μοῦ ἀνέ-

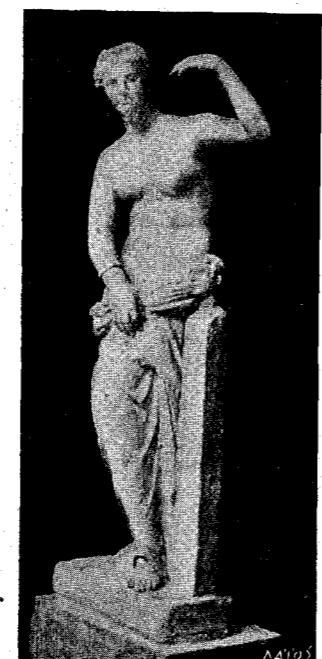
φερε τὸ πρᾶγμα, καὶ εἶπε μὲν ἔνα σοβαροκωμικὸν
ὑφος ὅτι «εἴδε ἀσπρα φαντάσματα μέσα σὲ μιὰ
σπηλιά». Ἐσκέφθηκα ὅτι κάποια ἀνακαλύψις
θὰ ἦτο, ἔτρεξα ἀμέσως μαζί του καὶ είδα διά-
φορα ἀγάλματα μέσα εἰς ὑπόγειον κρύπτην.
Ἡτον μικρὸν τετράγωνον οἰκοδόμημα, τὸ ὄποιον
διέταξα νὰ ἀνασκάψουν. Οὐ ναδὲ ἦτο κρύπτη ποὺ
ἀπεκαλύψαμεν, στηριζόμενος εἰς τὸν βράχον τῆς
ἀκροπόλεως, ἥτο χωμένος εἰς τὸ χῶμα, τὸ ὄποιον
γλιστροῦσε ἀπὸ τὴν πλευράν της, ἀλλ᾽ ἡ ἄψις
εἰς τὸ τέρμα τοῦ ναοῦ ἐπροφύλαττε τὸ ἀδάνα-
τον ἀριστούργημα τῆς Ἑλλήνικῆς τέχνης.

«Οταν ή Ἀφροδίτη ἀνεκαλύψθη, ἵτο στη-
μένη εἰς τετράγωνον ἀπλοῦν πλίνθον, ὑψους
ὅγδοηντα ἔκαιστων. Τὰ δύο χέρια ἥσαν πε-
σμένα κατὰ γῆς εἰς τὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος·
τὸ ἔνα, λυγισμένον, ἐκρατοῦσε ἔνα μῆλον, τὸ
ὅποιον εἶχε ὑγνη χρώματος. Ἀργότερα ἐπροσ-
πανθήσαμεν νά τὰ προσαρμόσωμεν καὶ κατελή-
ξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ λυγισμένον ἀρι-
στερὸν χέρι ἐκρατοῦσε τὸ μῆλον, τὸ δὲ ἄλλο, ἀλύ-
γιστον, τὸν πέπλον».

Ο κ. Μπρέστ εξηκολούθησε διηγούμενος πόσον ἀντεστάθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ ἀρχαι τῆς Μήλου εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ ἀγάλματος εἰς τὴν Γαλλίαν. Εἰς τὴν μεταφράσαν τῆς Ἀφροδίτης ἐπὶ τοῦ πλοίου «La Chevrette» ἦτο παρὸν καὶ ὁ Dumont d'Urville, πρῶτος ἀξιωματικὸς τοῦ πλοίου· καὶ ἀν πρέπη νὰ πιστεύσωμεν τὰς ἀφηγήσεις τῶν ἐκεὶ παρόντων, τὸ μὲν ἀριστερὸν χέοι τοῦ ἀγάλματος ἐκρατοῦσε μῆλον, τὸ δὲ δεξιὸν ἀνεσήκωνε τὸν πέπλον ὅπως λέγει ὁ κ.

εξειν ανεύρουσα τὸν πειραιῶν οὐκούς λέγει τὸν πληρέστ. Αἱ ἀφηγήσεις αὐταὶ ἡσαν αἱ ἔξῆς: Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἀγάλματος ἔζηεις τὴν Μῆλον, Ἐλλην καλόγηρος διὸποιος κατηγορούμενος διὰ διάφορα πυραυτώματα, ἥθελε νὰ κατάσχῃ τὸ ἄγαλμα διὰ νὰ τὸ χαρίσῃ εἰς τὸν διοικητὴν καὶ ἔτσι νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν εὐνοιάν του. Ὁ καλόγηρος ἐπῆγε εἰς τὸν Γιῶργον, διὸποιος εἶχε ἀνακαλύψει τὸ ὄγαλμα, τοῦ ἔδοσε μεγάλο χρηματικὸν ποσόν, καὶ διέταξε νὰ μεταφέρουν τὸ ἄγαλμα εἰς τὴν παραλίαν, διόπου ἐλληνικὸν πλοιον ἥλθε νὰ τὸ παραλάβῃ. Καθ' ἣν στιγμὴν οἱ Ἐλλήνες ναῦται τὸ ἀπεκόμιζαν, ἔφθασε διὸ γραμματεὺς τῆς Γαλλικῆς Πρεσβείας. Τὸ Γαλλικὸν πλήρωμα ἀμέσως ἐπέπεσε κατὰ τῶν Ἐλλήνων ναυτῶν, οἱ διόποιοι ἔσυραν τὴν Ἀφροδίτην μὲ σχοινία. Ἡ μάχη διήρκεσε ἀρκετὴν ὥραν, καὶ ἐπὶ τέλους οἱ Γάλλοι ἐπήραν τὸ ἄγαλμα. Διαρκούσης τῆς πάλης τὰ χέρια τοῦ ἀνάλιματος ἔξιφανύσθησαν.

αγαλμάτως εξιφανεύομενα.
Ἡ δημόσιες τοῦ κ. Μπρέστ διὰ τὰ χέρια τῆς
Ἄφροδίτης ἀμφισβητήθη νπὸ διαφόρων Ἰδίως
τοῦ κ. W. J. Stillman, καὶ πολλοὶ ἀχαιοιλόγοι

ΑΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ ΤΗΣ ΜΗΛΟΥ

καὶ γλύπται ἔξεφεραν διαφόρους γνώμας διὰ τὴν θέσιν τῶν χεριῶν. Ἡ γνώμη τοῦ κ. Stillman ἦτο ὅτι εἶχαν τὴν ίδιαν διάταξιν τῆς περιφήμου χαλκῆς «Νίκης τῆς Brescia», ὅπού τὸ ἀριστερὸν κρατεῖ ἀσπίδα, τῆς δποίας τὸ κάτω μέρος ὑποβαστάζεται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ ἐνῷ μὲ τὸ δεξιὸν «ἡ Νίκη» γράφει ἐπὶ τῆς ἀσπίδος καὶ συμπεραίνει ὅτι ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου εἶνε πραγματικᾶς Νίκη—ἡ πραγματικὴ Νίκη ἡ δποία ὑπῆρχε ἀλλοτε εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀπτέρου Νίκης εἰς τὰς Ἀθήνας! Ἀλλοι παραδεχόμενοι τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ κ. Μπρέστ, πιστεύουν ὅτι τὸ ἄγαλμα εἶνε πραγματικᾶς Ἀφροδίτη, καὶ ὅτι ἡ θέσις τῶν χεριῶν, δπως τὴν περιγράφει οὗτος καὶ ἐμμένει εἰς τὴν περιγραφήν, ἥτο φυσικὴ καὶ κατάλληλος διὰ νὰ παραστήσῃ τὴν θέαν κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θριάμβου τῆς ὁς ὀραιοτέρας. «Οστιεδήποτε ἔξετάσῃ καὶ τώρα τὸ ἄγαλμα μὲ προσοχήν, θὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲ ἀριστερὸς βραχίων ἥτο ἀνασηκωμένος καὶ δεξιὸς πρὸς τὰ κάτω. Αὐτὸ ἥκολούμησαν ὅλοι ὅσοι ἐπεχείρησαν νὰ συμπληρώσουν τὸ ἔργον. Ἐκ τῶν συμπληρώσεων αὐτῶν δίδομεν μερικάς, μία ἐκ τῶν ὃποιων δεικνύει τὴν θεάν εἰς τὴν θέσιν τῆς Νίκης τῆς Brescia, καὶ ἄλλη τοῦ κ. Tarral συμφωνεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ἡττον μὲ τὴν γνώμην τοῦ κ. Μπρέστ.

Μαζὶ μὲ τὴν Ἀφροδίτην εὑρέθησαν καὶ δύο «Ἐρμαῖ», καὶ δὲ κ. Tarral ἐσυμπλήρωσε τὸ ἔργον μὲ ἔνα Ἐρμῆν, τὸ δποῖον δὲν εἶναι καὶ ἀπίθανον. Αἱ ἄλλαι εἰκόνες δεικνύουν ἄλλας γνώμας. Ἡ ἀνω περιγραφὴ τοῦ πῶς τὸ ἄγαλμα ἀπώλεσε τὰς χεῖρας του, κατεπολεμήθη ἀπὸ ἄλλους αὐτόπτας μάρτυρας. Ποτὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ ἡ ἀλήθεια. Ἐν τούτοις, μὲ χερία ἡ χωρὶς χέρια, τὸ κάλλος τοῦ ἔργου καταπτῆ τὸν κόσμον, καὶ ἡ μπροστινὴν νὰ εἴται μεν ἀληθῶς διὰ τὴν Ἀφροδίτην, «ὅτι οὔτε ὁ χρόνος οὔτε ἡ συνήθεια ἡμποροῦν νὰ μαράνουν τὴν ἐμορφιά της καὶ νὰ ἐλαττώσουν τὴν γοητείαν της».

[Ἐκ τοῦ ἀγγλ. ὑπὸ A. M.] WENTWORTH HUYSHNE

ΤΑ ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ ΤΟΥ ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ

Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη μιὰ παράξενη φιλολογικὴ ἀσθένεια διεδόθη εἰς δλην τὴν Ἀγγλίαν ἡ Ὁμαροῦτις. Ἡ ψύχωσις αὐτὴ κατέκτησε δλην τὴν ποινωνίαν τῶν ἔγγραμμάτων καὶ τῆς ἀριστοκρατίας, ἔχει δὲ ὡς ἀντικείμενον τὰ «Τετράστιχα τοῦ Πέρσου ποιητοῦ Ὁμάρο Καγιάμ» ἔργον τοῦ Ἀγγλου ποιητοῦ Ἐδουνάρδου Φιτζγκεράλδ. Ἐκ τῆς Ἀγγλίας ὁ ἐνθουσιασμὸς μετεδόθη ταχέως εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Ἑνδῶπτην, καὶ τὰ τετράστιχα τοῦ Ὁμάρο Καγιάμ (τὰ «Ρουπαγιάν=τετράστιχα) μετεφράσθησαν εἴτε ἐμμέτρως εἴτε εἰς πεζὸν λόγον καὶ ἔξεδόθησαν εἰς πολλὰς ἐκδόσεις ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ ἄλλοχοῦ. Λέγουν διτὶ ὁ γάλλος συγγραφεὺς Maurice Barrès ἐσυνείθιζε νὰ τοποθετῇ ἐν ἀντίτυπον τῶν τετραστίχων ἐν ἑκάστῳ δωματίῳ τῆς κατοικίας του διὰ νὰ δύναται νὰ τὰ ἀναγινώσκῃ εἰς οἰανδήποτε ὕδαν θελήσῃ...

Καὶ ὅμως οἱ θαυμαστοὶ αὐτοὶ στίχοι ἐν οἷς διαλώνιος πεσιμισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος, δὲ ἄγων ἀπὸ τοῦ Ἀσματος τῶν Ἀσμάτων μέχρι τοῦ Schopenhaueτ, εὗρεν ζωσ τὴν μεγαλοπρεπεστέρων αὐτοῦ ἔκφρασιν, οἱ θαυμαστοὶ αὐτοὶ στίχοι ἔμειναν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀγνωστοὶ καὶ ἐντελῶς παρηγκωνισμένοι....

«Ο Ὁμάρο Καγιάμ ἔζη περὶ τὰ 1100 μ. Χ. εἰς Νεσαπούρ, χωρὶς τῆς Περσίας... Περὶ αὐτοῦ

δλίγα εἶναι γνωστά. Κατὰ τὴν παιδικήν του ήλικιαν εἶχε συνδεθῆ διὰ ζωηρὰς φιλίας μετὰ δύο ἐκ τῶν δημητίκων του. Ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν εἰς ἔγινε βεζύρης καὶ ἀπέθανε βίαιον θάνατον, ὁ δὲ ἔτερος ἀρχηγὸς μεγάλης ληστρικῆς συμμορίας. Ο Ὁμαρὸς ἔμεινε εἰς τὸ χωρίον του καὶ διήλθε τὸν βίον του μελετῶν τὰ περὶ ἑαυτόν. Τὰς μὲν ἡμέρας του διήρχετο ἐντὸς μεγάλου κήπου, τὰς δὲ νύκτας προσκαλῶν τοὺς φίλους του ἐθαύμαζε μετ' αὐτῶν τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς ἀστέρας. Εὐρυμαθῆς εἰς δλας τὰς ἐπιστήμας ἀλλὰ καὶ μὴ εὐρὸν δι' αὐτῶν τὴν μέθην οὐχὶ ὡς ἄλλοι διὰ νὰ λησμονήσουν ἡ διὰ ν' ἀγνοοῦν, ἀλλὰ ἵνα δι' αὐτῆς ἐμβαθύνῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ περὶ αὐτὸν σύμπαντος. Τὰ τετράστιχα τοῦ ἀνεοχόμενα εἰς 4 ἔως 5 χιλιάδας, κατὰ τὸν μεσαίωνα ἡσαν φημισμένα εἰς δλην τὴν Ἀνατολήν, ἔμειναν δμως ἄγνωστα εἰς τὴν Δύσιν...

Πρὸ πεντήκοντα περίπου ἐτῶν ἐν χειρόγραφον ἀντίγραφον τῶν τετραστίχων τοῦ Ὁμάρο Καγιάμ ἀνευρέθη ἐν Ἀγγλίᾳ ἐν τῇ Βοδλείανῃ βιβλιοθήκῃ τῆς Ὁξφόρδης ὑπὸ τοῦ M. Cowell, δοτις καὶ ἀνέφερε τὸ εῦρημα εἰς τὸν φίλον του ποιητὴν Ἐδ. Φιτζγκεράλδ... Ὁ τελευταῖος οὔτος, γνώστης ὃν τῆς περσικῆς, ἀπεφάσισε νὰ καταγίνῃ εἰς τὴν ἐκλογὴν καὶ μετάφρασιν τῶν ἀρι-

στων ἔξι αὐτῶν. Ἐπὶ τοία ἔτη συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1856/59, δὲ ἐφοίτης ποιητής Φιτζγκεράλδ, μόνος εἰς τὴν παραδαλάσσιον αὐτοῦ κατοικίαν μὲ μερικὰ βιβλία καὶ τὸ πιάνον του, καὶ μὲ μόνην συντροφιὰν τὴν συνομιλίαν τῶν χωρικῶν φίλων του καὶ πρὸ πάντων ἐνὸς γέροντος ναύτου μεθ' οὐ ἔξηρχετο εἰς ἐκδρομὰς θαλασσινάς, εἰργάσθη, καὶ ἐκ τῶν 4 χιλ. τετραστίχων ἔξελεξε καὶ μετέφρασε περὶ τὰ 120 καὶ ἔξεδωκε αὐτὰ δι' ἔξόδων του εἰς μικρὸν τομίδιον. Ἐκράτησε μερικὰ ἀντίτυπα δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς φίλους του, τὰ δὲ ὑπόλοιπα τὰ ἔχαρισε εἰς τὸν ἐκδότην του. Τὸ βιβλίον ὃμως ἐπέρασε ἀπαρατήρητον, καὶ κατήγητησε νὰ μὴ εὑρίσκῃ ἀγοραστὴν εἰς οὐδεμίαν τιμῆν. Διὰ νὰ ἐκποιήσῃ τὸν σωρὸν τῶν ἀντιτύπων δὲ ἐκδότης, τὰ ἔροιψε εἰς τοὺς καλάθους τῶν βιβλίων τῆς πεντάρας — ὡς λέγουσιν ἔκει εἰς τὰ penny-box.

Ἡμέραν τινὰ διαβαίνων πρὸ τοῦ βιβλιοπωλείου δὲ διάσημος Swinburne, ἔτυχε νὰ δίνῃ βλέμμα ἐπὶ ἐνὸς ἀντιτύπου τῶν τετραστίχων αὐτῶν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἐδ. Φιτζγκεράλδ. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο διὰ σήμερον τὰ ἀντίτυπα τῆς πρώτης ἐκείνης ἐκδόσεως τιμῶνται ἐν Λονδίνῳ £ 20, εἰς δὲ τὴν Νέαν Ὅροκην ἐφνασαν εἰς τὴν τιμὴν τῶν 260 δολλαρίων.

Πῶς ἔξηγεται δὲ ἕκτακτος αὐτὸς ἐνθουσιασμός; Ἱσως τὰ τετράστιχα αὐτὰ συνέπεσε νὰ εἶναι σύμφωνα πρὸς τὸ ἐπικρατοῦν σχεδὸν καθ' ὅλην τὴν

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΕΛΗΣΙΩΤΗΣ

ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ

Ἐπάνω! Ξύπνα: ἡ αὐγὴ στὴ θολωτὴ τὴν νύχτα
ἔνα λιθάρι ἔρριξε καὶ εὐθὺς τάστερια διώχνει
γιὰ κύττα: στὴν Ἀνατολὴ μὲ τὸ λαμπρὸ τὸ δίχτυ
δὲ Κυνηγὸς ἐνύλιξε τοῦ Βασιλῆα τὸν Πύργο.

*

Τὸ πρωτοχάραγμα ἀπλωτε στὸν οὐρανὸν ἔτα χέρι
καὶ μιὰ φωνὴ διερεύθηκα νὰ κράζῃ στὴν ταβέρνα,
—Σ' καθῆτε πάνω, βρὲ παιδιά γεμῖστε τὸ ποτῆρι
γιατὶ τὸ κρασοπότηρο τοῦ βίου θὰ στεγνώσῃ.

*

Μόλις λαλοῦσε διπεινός, καὶ ἐμπρόδε εἰς τὴν ταβέρνα
δλοι τους κράζανε δρόθοι... «Ἐμπρόδε τὴν θύρα
[ἀνοίξτε] ὥρες πολλὲς δὲν ἔχομε νὰ μέρωμε κοντά σας
καὶ μιὰ νὰ βγοῦμε, κέρετε, δὲν θὰ μᾶς ξαναϊδῆτε!»

Ἐνδρόπην φιλολογικὸν πνεῦμα, ἵτοι νὰ ἔνέχουν πεσσιμισμὸν ἀρρενωπὸν καὶ γενναιον, δχι ἀπαισιοδοξίαν δειλὴν καὶ ἄνανδρον... κάτι τι ὡς τὸν ἡρῷον πεσσιμισμὸν τοῦ Nietzsche... Ἐὰν δὲ Schopenhauer ἵτο Πέρσης καὶ ποιητής, θὰ ἥδυνατο νὰ γράψῃ τὰ τετράστιχα τοῦ Ὁμάρ Καγιάμ—λέγει δὲ γάλλος κριτικὸς Aug. Filon... Οἱ στίχοι του εἶναι βλασφημίαι: ἵσως δύμως εἶναι αἴ ὀραιότεραι καὶ μεγαλοπρεπέστεραι διὰ ἥδυνατο ποτὲ νὰ ἔκφερῃ ἢ ἀνθρωπίνη ἀπογόντευσις...».

Τὸ ἀγγλικὸν κείμενον τοῦ Φιτζγκεράλδ, θεωρεῖται ὡς ἀριστούργημα εἰς δλην τὴν ἀγγλικὴν ποίησιν. Ἐχει συντομίαν, δύναμιν καὶ λαμπρὸν μεγαλεῖον εἰς τὰς παρομοιώσεις του. Ἐκ τῶν κάπιως ἀσυναρμολογήτων τετραστίχων τοῦ Πέρσου ποιητοῦ ἔξι ὡν ἔκαστον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀνεξάρτητον ἐπίγραμμα, δὲ Φιτζγκεράλδ ἔξελεξε τὰ ὀραιότερα καὶ καθὼς λέγει δὲ περὶ αὐτοῦ γράψας ἀρίστην μονογραφίαν ἄγγλος A. C. Benson, ... «ἔχαραξε ὡς ἐπὶ τινος ἀορίστου γραμμῆς τὴν ἴστορίαν μιᾶς ψυχῆς».

Ο Φιτζγκεράλδ ἔκαμε τέσσαρας ἐκδόσεις τῶν τετραστίχων του, μὲ τινας παραλλαγὰς εἰς ἔκαστην. Ἡ δευτέρα, δὲ τοῦ 1868, θεωρεῖται ὡς ἡ ἀρίστη. Ἐπὶ αὐτῆς εἰργάσθη καὶ ἔγω καὶ προσεπάθησα νὰ διατηρήσω εἰς τὴν Ἑλληνισήν μου ταύτην μετάφρασιν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀγγλικοῦ κειμένου...

Σαντὸ τὸ Χάνι τὸ σανθρὸ τὸ πατερευπωμένο, ποὺ ἀνοιγοκλεῖ δυὸ θύρες τον — τὴ Μέρα καὶ τὴ Νύχτα — πόσοι Σουλτάνοι στὴ σειρὰ μὲ δλη τους τὴ δόξα σταμάτησαν γιὰ μιὰ στιγμὴ καὶ ξαναφύγαν πάλι!

*

Ἐσκέφθηκα πολλὲς φορὲς πὼς κόκκινο τὸ δόδο δάνθιζε ἔκει ποὺ θάφτηκε τὸ αἷμα ἐνὸς τυράννου, ποὺ πὼς δὲ κάθε δάνκυνθος ποὺ βγάνει μὲς τὸν καῆπο, βγάνει ἀπὸ τὸ χῶμα τῆς ταφῆς μορφιᾶς χαριτωμένης.

*

Τὸ χορταράκι τὸ χλωρὸ ποὺ μόλις πρασινίζει σὰν ἔνα χροῦδι τρυφερὸ στοῦ ποταμοῦ τὶς δύχθες, διὰ μὴ πατοῦμε πάνωτον πολὺ βαρειά... Ποιδὸς ποιὰ χείλη γλυκομίλητα τὸ βγάζουν... πεθαμένα.

*

Γιὰ κεῖνον ποὺ σημειωνὲς προβλέπει ἐτοιμασίες, καὶ γιὰ τὸν ἀλλον ποὺ σκοποὺς γι' ἀλάρογα σχεδίαζε, ἵδια τοὺς κράζει μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὸ μαῦρο Πύργο: «Ἡ ἀμοιβή, μωρὲ παιδιά, δὲν βρίσκεται δῶπερα...»

*

Μιὰ μέρα ἔκει στὴν ἀγορά, τὴν ὥρα ποὺ νυχτώνει, δίπλα στὸν πλάστη στάθηκα ποὺ ἐπλαδε τὸ χῶμα.

Κι' αὐτὸ σιγοψιθύριζε μὲ γλῶσσα πονεμένη «παρακαλῶ σε, ἀδελφέ, σιγὰ μή με πληγώνεις!»

*

Θυμοῦμαι τώρα ἔνα παλιὸ γνωστό μον παρατίθην ποὺ γενεὲς ἐπέρασε στὸ στόμα τῶν ἀνθρώπων: πὼς μιὰ ἀπαράλλαχτη φουκτιὰ — δλίγο τωπὸ χῶμα — τὴν ἔρριξε κι' δὲ πλάστης μας σ' ἀνθρώπινο καλοῦπι.

*

Κι' ὅταν στὸ τέλος θὲ νάρθῃ μὲ τὸ βαθὺ πιοτό τον νὰ σ' ἀπαντήσῃ δὲ Ἄγγελος στοῦ ποταμοῦ τὴν δύχθη γὰρ σοῦ καλέσῃ τὴ ψυχή, προσφέροντας ποτῆρι... πάρε το, πιέτο καὶ αὐτό, μὴ τρέμεις σὰν τὸ πίνεις...

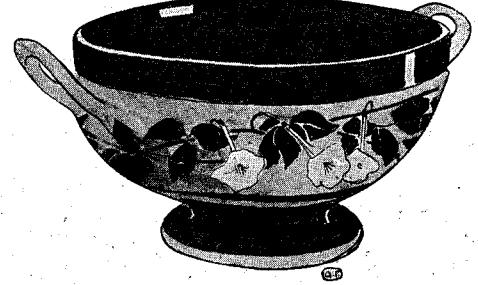
*

Κύτταξ ἔκει! στὸν οὐρανὸ σηκώνεται ἡ σελήνη καὶ μᾶς ζητᾷ, στὸ θρόισμα τῶν φύλλων τοῦ πλατάνου.

Πόσες ωντικὲς δωσὰν αὐτὴ θενάρδη νὰ κυτάξῃ... Τὸν ἔνα ἀπὸ τοὺς δύο μας τοῦ κάκου θὰ γνωεύ...

[Μετάφρασις Ι. ΒΕΛΗΣΙΩΤΗ]

ΟΜΑΡ ΚΑΓΙΑΜ

Η ΤΖΟΚΟΝΤΑ

Ο άγαλματοποιός Λούκιος Σεττάλας ἔχει ἀποτυπώσει τὴν δρμούναν τοῦ ζωντανοῦ κορμοῦ τῆς Τζοκόντας Διάντη σ' ἔνα μαρμάρινον ἀριστούργημα. Ἀλλὰ στὴν ψυχή του τὴν καλλιτεχνική φλογερὸν πάθος ἔχει ἀνάψει ἡ ἀσύγκριτη δύορφια ἐκείνης τῆς γυναικάς. Μὴ δυνάμενος νὰ ξήσῃ μαξὶ της, ἀφού τὸν κρατοῦν δεμένον τὰ στέφανο τοῦ γάμου μὲ τὴ Συλβία, — τὸ ἀφοσιωμένο γλυκὸ πλάσμα, — ἀλλ᾽ οὔτε μακριά της, δοκιμάζει νὰ σωθῇ ἀπὸ τὸ δίλημμα στρέφοντας χεῖρι φονικὸ κατὰ τῆς Ιδίας του ζωῆς. Ἡ Συλβία μερόνυχτα ἀγωνίζεται μὲ τὸν χάρο γιὰ νὰ σῶσῃ τὸν ἀγαπημένον τῆς σύζυγο· καὶ τῷρα δ Λούκιος εἶναι πάλι ζωντανοῖς, ἀλλὰ ξαναζωντανεύει μέσα του δ πόδος τῆς τέχνης ἐνσαρκωμένος στὸ πρόσωπο τῆς Τζοκόντας. Σέρνεται μὲ μιὰν ἔλειν ἀκατανίητη πρὸς τὸν πάλαιον του ἔρωτα, καὶ — πρὸιν ἀκόμα ἡ Συλβία τοξεῖ στὸ ἔργαστήριο του νὰ διώξῃ τὴν ἀντιμαχή, πρὸιν ἀνώφελα γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς θυσιάση καὶ τὸ χεριά της τὸ ίδιο γιὰ νὰ σῶσῃ τὸ ἔργον ποὺ θέλει νὰ συντρίψῃ ἡ διωγμένη στὴ μανιά τῆς ἐπάνω — δ Λούκιος φάνερώνει στὸν φίλο του, τὸν Κοσμᾶ Δάλβο, τὴν τρικυμία τῶν αἰσθημάτων, ὅπου θαλασσόδερνεται ἡ ψυχὴ του, γιὰ νὰ συρθῇ, στὸ τέλος, ὁ τεχνίτης σκλάβος στὴ Μοίρα του.

Η Α΄ ΣΚΗΝΗ ΑΠΟ ΤΗΝ Β΄ ΠΡΑΞΙΝ

Σ' ἔνα δωμάτιο, στὴν κατοικία τοῦ Σεττάλα. Φαίνεται ἀπὸ τὰ παράθυρα δ οθρανός συννεφιασμένος ποὺ συγκαλλάζει ὄψι.

Ο ΚΟΣΜΑΣ ΔΑΛΒΟΣ κάθεται δίπλα σ' ἔνα τραπέζι, δηπου ἀκκουμπᾶ τὸν ἀγκώνα του στρημμόντας τὸν κρόταφο στὴν παλάμη, βαρύνς καὶ συλλογισμένος. Ο ΛΟΥΚΙΟΣ ΣΕΤΤΑΛΑΣ εἶναι ὁρθός, ἀνήσυχος, συχνομένος: πηγανόρχεται μὲ βήματα ἀβέβαια στὸ δωμάτιο, ἀπὸ τὴν ἀγωνία που τὸν βραζίνει.

ΛΟΥΚΙΟΣ—Ναί, θέλω νὰ σοῦ τὸ πῶ... Γιατί πρέπει τάχα νὰ κρύψω τὴν ἀλήθεια; Ἀπὸ σένα! Μοῦ ἥρθε ἔνα γράμμα, τὸ ἀνοίξα, τὸ διάβασα.

ΚΟΣΜΑΣ—Τῆς Τζοκόντας;

ΛΟΥΚΙΟΣ—Δικό της.

ΚΟΣΜΑΣ—Ἐρωτικό;

ΛΟΥΚΙΟΣ—Μούκαιγε τὰ δάχτυλα...

ΚΟΣΜΑΣ—Καὶ λοιπόν; [Κομιτάζει. Η συγκίνησις τοῦ παραλλάζει τὴ φωνή]. Τὴν ἀγαπᾶς ἀκόμα;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [μὲ μιὰν ἀνατοχήνα φόβου].—“Οχι, δχι, δχι...

ΚΟΣΜΑΣ, [κυττάζοντας τὸν κατάβαθμα στὰ μάτια].—Δὲν τὴν ἀγαπᾶς πειά;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [παρακαλετά].—“Ω, μὴ μὲ βασανίζεις! Υποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ—Μὰ τί λοιπὸν σὲ τρομάζει;

[Διακοπή].

ΛΟΥΚΙΟΣ—Κάθε μέρα, τὴν ὥρα ποὺ ἔγω ἔρωτα, ἔκείνη μὲ περιμένει ἔκει, στὰ πόδια τοῦ ἀγάλματος, μόνη.

Γ' Άλλη διακοπή. Οἱ δυὸς ἀνδρες λές καὶ θωροῦνε πρόσωπά τους κατὶ ζωντανὸν καὶ δυνατόν, μιὰ Θέληση, ἀναστημένη μ' ἔκεινα τὰ σύντομα λόγια.

ΚΟΣΜΑΣ—Σὲ περιμένει! Ποῦ; Στὸ ἔργαστήριο του; Καὶ πῶς μπορεῖ καὶ μπαίνει ἔκει;

ΛΟΥΚΙΟΣ—“Εχει ἔνα κλειδί: τὸ κλειδί ἐκείνου τοῦ καιροῦ.

ΚΟΣΜΑΣ—Σὲ περιμένει! Πιστεύει, θέλει λοιπὸν νὰ σ' ἔχῃ δικό της ἀκόμα.

ΛΟΥΚΙΟΣ—“Οπως τὸ λές.

ΚΟΣΜΑΣ—Καὶ τί θὰ κάνης;

ΛΟΥΚΙΟΣ—Τί θὰ κάνω;

[Διακοπή].

ΚΟΣΜΑΣ—Τρεμοσαλεύεις σὰν τὴ φλόγα.

ΛΟΥΚΙΟΣ—Ύποφέρω.

ΚΟΣΜΑΣ—Καί γεσαι ἀπὸ τὸν ἔρωτα.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [μὲ δρμή].—“Οχι.

ΚΟΣΜΑΣ—“Ακού. Εἶναι τρομερὴ αὐτή. Δὲν πολεμιέται παρὸ ἀπὸ μακριά. Γι' αὐτὸ δημέλα νὰ σὲ τραβήξω μαζί μου, πέρο ἀπὸ τὴ θάλασσα. Εσύ προτίμησες ἀπὸ τὴ θάλασσα τὸ θάνατο. Μιὰ ἀλλή (ξέρεις ποιά, καὶ ἡ παρδιὰ σου σχίζεται) μιὰ ἀλλή σὲ γέντωσε ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ γάρου. Καὶ σὺ δὲν μπορεῖς πειά νὰ ξῆς παρὰ γι' αὐτή.

ΛΟΥΚΙΟΣ—Εἰν' ἀλήθεια.

ΚΟΣΜΑΣ—Ανάγκη νὰ πῆς ἀλλοῦ, νὰ φύγης.

ΛΟΥΚΙΟΣ—Γιὰ πάντα;

ΚΟΣΜΑΣ—Γιὰ κάμπτοσο καιροῦ.

ΛΟΥΚΙΟΣ—Θὰ μὲ περιμένῃ αὐτή.

ΚΟΣΜΑΣ—Θὰ είσαι δυνατώτερος.

ΛΟΥΚΙΟΣ—“Ἡ δύναμι της θὰ μεγαλώσῃ. Θάχη βαθύτερα ποτισμένο μὲ τὸν ἀνατολή της τὸν τόπο ποὺ τὸν πονῶ ἔγω, γιὰ τὸ ἔργον ποὺ ἔκει ἔτελεώθη. Θὰν τὴ βλέπω ἀπὸ μακριὰ σὰν τὴ φυλακτόρισσα τοῦ ἀγάλματος, δηπου μεταδόθηκε ἡ ζωηρότερη ἀναλαμπὴ τῆς ψυχῆς μου.

ΚΟΣΜΑΣ—Τὴν ἀγαπᾶς!

ΛΟΥΚΙΟΣ, [ἀπελπισμένος].—“Οχι, δὲν τὴν ἀγαπῶ. Σκέψου δρμῶς: αὐτὴ δηναι πάντα ἡ δυνατώτερος: έπει τὶ μὲ νικᾶ καὶ τὶ μὲ δένει: ἔκει ἀριματωθῆ μ' ἔνα μάγεμα, δηπου δὲ θὰ μπορέσω νὰ τοῦ γλυτώσω τὴν ψυχὴ μου, παρὸ ἀν τὴν ξεριζώσω ἀπὸ τὴν καρδιά μου μέσα. Πρέπει νὰ δοκιμάσω ἀλλή μιὰ φορά;

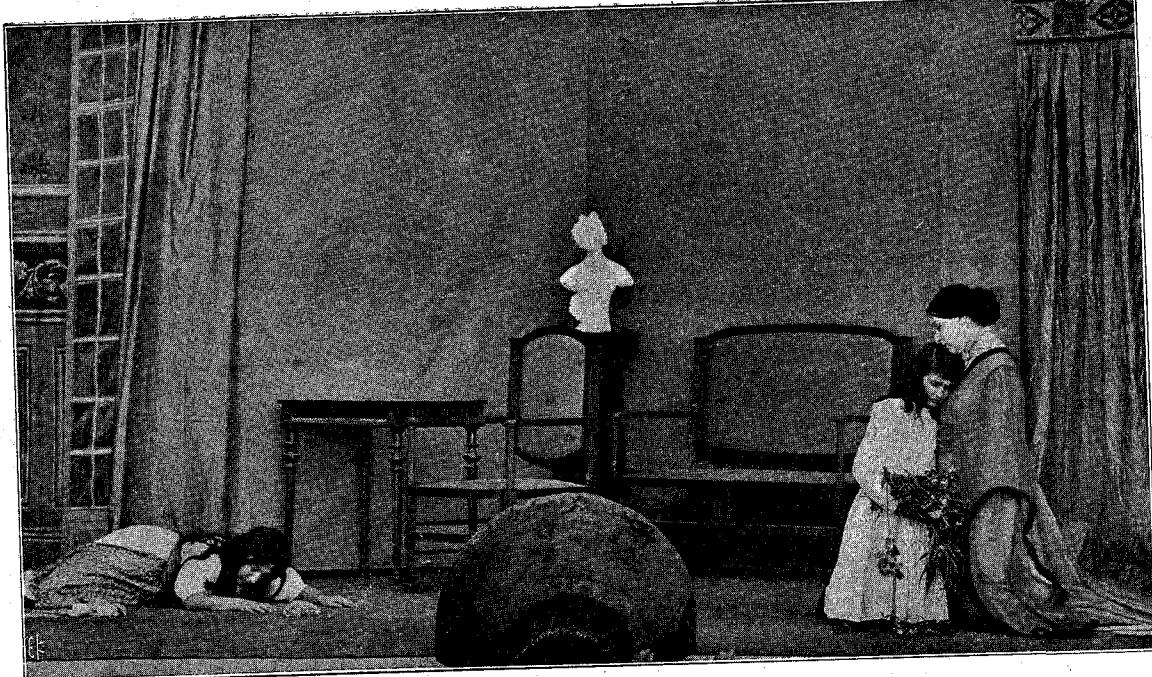
ΚΟΣΜΑΣ—“Α, παραλογίζεσαι!

ΛΟΥΚΙΟΣ—“Ο τόπος δηπου ἔχω δηνειρευθῆ, δηπου ἔχω δουλέψει, δηπου ἔχω κλάψει ἀπὸ χαρά, δηπου ἔχω κράξει τὴ δόξα, δηπου ἔχω ίδη τὸ χάρο, εἶναι κατάκτησις δικῆ της. Τὸ έρει αὐτὴ πὼς δὲ θὰ μπορέσω ἔγω νὰ μείνω μακριὰ ἀπὸ αὐτὸν τὸν τόπο ἡ νὰ τὸν ἀπαρνηθῶ, πὼς τὸ πολυτιμότερο μέρος τοῦ εἶναι μου εἰν' ἔκει σκορπισμένο· καὶ μὲ περιμένει, βέβαιη.

ΚΟΣΜΑΣ—Μὰ ἔχει λοιπὸν αὐτὴ δικαίωμα ἀπαρθίαστο; Κανένας δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ τῆς κλείσῃ ἔκεινη τὴ θύρα;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [μὲ συγκίνησις βαθειά].—Νὰ τὴ διώξουνε;

ΚΟΣΜΑΣ—“Οχι· μὰ μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἔνας

ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΥΒΕΛΗΣ — “Η ΤΖΟΚΟΝΤΑ”, ΠΡΑΞΙΣ Γ'
Φωτογρ. Ξανθοπούλου

ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ

θὰ πάμε ἀλλοῦ, θὰ διαλέξωμε ἔνα ὠραῖο μοναχικὸ μέρος, θὰ βγάλωμε τὴ σκόνη αὐτὸ τὰ παλιὰ τὰ πράματα, θάνοντες δλα τὰ παράμυρα, θὰ κανένα μιὰ μτῆ δ καθαρὸς ἀέρας, θάχωμε μιὰ στοίβα πηλόχωμα, ἔναν ὅγκο μάρμαρο, θὰ σωμε μνημεῖο στὴν Ἐλευθερία.

[Σταματᾷ. Η φωνή του γίνεται ἀλλόκοτα ἥσυχη].

— “Ενα πωῶ, ἡ Τζοκόντα θὰ χτυπήσῃ στὴν καινούργια τὴν πόρτα: ἔγω θὰ τῆς ἀνοίξω· αὐτὴ μπῆ μέσα: χωρὶς νάπορήσω, ἔγω θὰ τῆς πῶ: Καλῶς τηγε.

[Δὲν συγκρατεῖ πειά τὰ πικρόχολα λόγια].

— “Α, μὰ φαίνεσαι παιδί! Τὰ πάντα γιὰ σένα περιορίζονται σ' ἔνα κλειδί. Φώναξε λοιπὸν ἔνα σιδερᾶ κι' ἀλλαξε τὴν κλειδωνιά· καὶ μὲ σώζεις.

ΚΟΣΜΑΣ, [μὲ γλυκὸ καὶ λυπημένον τρόπο].— Μὴ θυμώνης. Στὴν ἀρχὴ νόμιζα πὼς ἔπρεπε μονάχα νὰ ελευθερωθῆ ἀπὸ μιὰν ἐνοχλητική. Ομολογῶ, τῶρα, πὼς ἡ συμβουλή μου εἴται παιδιάτικη.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [παρακαλετά].—Κοσμᾶ, φίλε μου, πρόσπαθησε νὰ καταλαβθῆ!

ΚΟΣΜΑΣ—Καταλαβαίνω· μὰ ἔσυ ἀρνιέσαι.

ΛΟΥΚΙΟΣ, [ποὺ ἀφήνεται πάλι νὰ τὸν παρασύρῃ τὸ πάθος].— Δὲν ἀρνιέμαι, δὲν ἀρνιέμαι. Θέλεις νὰ φωνάξω πὼς τὴν φιθερῆς βραδιᾶς;

ΛΟΥΚΙΟΣ, [χαμογελῶντας, ἀποκαρδιωμένα καὶ πι-

[Ζαλίζεται, κυττάζει όλόγυρά του τρομαγμένος. Φέρνει τὸ κέρι στὸ μέτωπό του, μ' ἔνα κίνημα πόνου. Χαμηλώνει τὴν φωνή].

— Επρεπε νὰ μ' ἀφῆσουν νὰ πεθάνω. Σκέψου: ἀν ἐγώ, ποὺ εἴμουν μεθύσμενος γιὰ ζωή, ὃν ἐγώ, ποὺ εἴμουν φρενιασμένος γιὰ δύναμι καὶ περηφάνεια, ὃν ἐγώ θέλησα νὰ πεθάνω, εἶναι βέβαιο πώς εἶδα τὴν ἀνάγκη τὴν ἀκαταγώνιστη. Μὴ μπορῶντας νὰ ζήσω οὔτε μαζί της οὔτε μακριά της, ἀποφάσισα νὰ φύγω ἀπὸ τὸν κόσμο. Σκέψου: ἐγὼ ποὺ θαρροῦσα τὸν κόσμο γιὰ περιβόλι μου καὶ εἴχα δλούς τοὺς δχόρταγους πόδιους γιὰ δλα τὰ ὥραῖα! Εἶναι βέβαιο λοιπὸν πώς εἶδα τὴν ὄκαταγώνιστην ἀνάγκη, τὸ σιδερένιο πεπρωμένο. — Επρεπε νὰ μ' ἀφῆσουν νὰ πεθάνω.

ΚΟΣΜΑΣ—Παραγνωρίζεις τώρα τὴν ιερότητα ἐνὸς θάυματος, ἔτσι ἀπονα.

ΛΟΓΚΙΟΣ—Δὲν εἴμαι ἀπονος. Γιὰ τὴ φρίκη τῆς ἀπονιᾶς, ὅπου μ' ἔσερε τὴ δραμή τοῦ κακοῦ, γιὰ νὰ μὴν κλωτσοπατήσω μιὰν ἀρετὴ ποὺ μοῦ φαινόταν ὑπεράνθρωπη, γιατὶ δὲν μποροῦσα νὰ βαστάξω στὴ γλύκα μᾶς φωνούλας ἀμαθῆς ποὺ ρωτοῦσε, γιὰ νὰ μποδίσω κι ἀπὸ τὸν ἔαυτό μου τὸ χειρότερο, γι' αὐτὸν τὸ ἀποφάσισα. Κι ἀπὸ τὴ φρίκη μὴ ξαναρχίσω, θρηνῶ, γιατὶ σήμερα εἴμαι σὰν τὸν ἀπελπισμένο ποὺ πήρε ναρκωτικὸ καὶ ξυπνᾷ υστερα ἀπὸ ὑπνον βαθὺ καὶ ξαναβρίσκει στὸ προσκεφάλι του τὴν ἴδια ἀπελπισία.

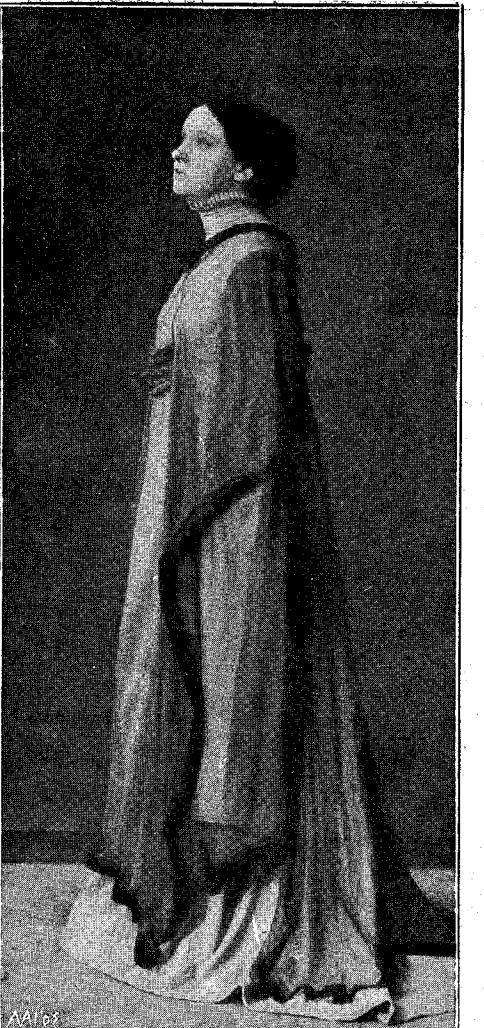
ΚΟΣΜΑΣ—Τὴν ἴδια! Κ' ἔχω σταύτιά μου ἀκόμα τὰ πρῶτα σου τὰ λόγια: «Δὲν ξέρω πειὰ τίποτα: δὲ θυμοῦμαι, δὲ θέλω πειὰ νὰ θυμηθῶ...» Φαινόσουν ἀνθρωπος ποὺ δλα τὰ λησμόνησε, γερμένος πρὸς ἄλλο ἀγαθό. — Εχω ἀκόμα σταύτιά μου τὸν ἥχο τῆς φωνῆς σου, σὰν ἐφώναξες τὴ μητέρα τῆς Μπεάτας, ποὺ σηκωθήκες μονομιᾶς, ἀνυπόμονος, σὰ μὲ μιὰ φλόγα ποὺ δὲ δέχεται ἀργοπορία. Βλέπω ἀκόμα τὸ βλέμμα σου ἀπάνω της, ἡμα μπῆκε λαχταρῶντας σὰν Ἐλπίδα. Καὶ, βέβαια, ἔκεινο τὸ βράδυ θὰ γονάτισες ἔσυ, καὶ αὐτὴ θάκλαψε, κ' οἰ δυὸ μαζὶ θὰ νοιώσατε τὴν καλωσύνη τῆς ζωῆς.

ΛΟΓΚΙΟΣ—Νάι, ναί, ἔτσι ἔγεινε: ἡ λατρεία! «Ολη ἡ ψυχή μου στρώθηκε στὰ πόδια της, εἶδε καὶ γνώρισε δὲ τι εἶναι θεϊκὸ μέσα της, μ' ἔνα μεθύσι ταπεινωσύνης, μὲ μιὰν ἀνείπωτη φωτιὰ εὐγνωμοσύνης. Εἴτανε μιὰ γοητεία. Εἴχες κάνει λόγο γιὰ τὴν ἔκστασι τοῦ φωτός ἐγὼ τηνὲ δοκίμασα σ' ἔκεινες τὶς στιγμές. Κάθε κηλίδα φάνηκε σβημένη, κάθε σκιὰ ἀφανισμένη. Η ζωὴ πήρε νέα φεγγοβιθόλη. Κ' ἐγὼ πίστεψα πώς εἴμουν γιὰ πάντα σωσμένος...»

[Κόβει τὴν διμιλία του].

ΚΟΣΜΑΣ—Καὶ υστερα;

ΛΟΓΚΙΟΣ—«Υστερα εἶδα πόδια πέταν κάτι ἄλλο γιὰ νὰ γκρεμιστῇ μέσα μου: αὐτὴ ἡ δύναμις ποὺ συρρέει στὰ δάχτυλά μου ἀδιάκοπα γιὰ νὰ ξαναφτιάνῃ...»

Η "ΤΖΟΚΟΝΤΑ,"—Η Κ. ΚΥΒΕΛΗ ΑΔΡΙΑΝΟΥ, ΣΥΛΒΙΑ
Φωτογρ. Ξανθοπούλου

ΚΟΣΜΑΣ—Τὶ ἐννοεῖς;

ΛΟΓΚΙΟΣ—Ἐννοῶ διτὶς θὰ σωζόμουν, ὃν εἴχα λησμόνησε δις καὶ τὴν τέχνη. Κάποτε - κάποτε, ἔκει στὸ κρεβάτι μου, κυττάζοντας τὰ χέρια μου τὰδυνατισμένα, μοῦ φαινόταν ἀπίστευτο πώς θὰ μποροῦσαν ἀκόμα νὰ δημιουργήσουν μοῦ φαινόταν πώς εἴχανε χαμένο κάθε τους χάρισμα. — Ενοιωθα τὸν ἔαυτό μου ὀλότελα ἀποξενωμένο ἀπὸ ἔκεινον τὸν κόσμο τῶν μορφῶν, διποὺ εἴχα ζήσει... προτοῦ πεθάνω. — Ελεγα μέσα μου: «Ο Λούκιος δὲ Σεττάλας, δὲ ἐρμογλύφος, πέθανε καὶ πάσι». Καὶ φανταζόμουν νὰ γείνω κηπουρὸς σ' ἔνα μικρὸ κηπάκι.

[Κάθεται, σὰν εἰρηνεμένος, μισοκλείνοντας τὰ βλέφαρα, μὲ δψι κουρασμένη, μ' ἔνα εἰρωνικὸ χαμόγελο ποὺ μόλις φαίνεται].

— Νὰ πλαδεύω τὶς τρανταφυλλιές, νὰ τὶς πο-

τίζω, νὰ τὶς καθαρίζω ἀπὸ τὶς κάμπιες, νὰ ὀδηγῶ τὸν κισσὸ στὰ τοιχάκια ἀπάνου, σ' ἔνα κηπάκι γερμένο πρὸς τῆς "Άρνας τὸ ποτάμι": καὶ νὰ μὴν πικραίνωμαι πειὰ ποὺ ἄφησα στὴν ἄλλη τὴν ὄχθη ἔνα περίλαμπρο περιβόλι κατάφυτο ἀπὸ δάφνες, κυπαρίσσια καὶ μυρτίες, ἀπὸ μάρμαρα καὶ ὄνειρα... Μὲ βλέπεις ἔκει, εὐτυχισμένο, μὲ τὴν ψαλίδα ποὺ λαμποκοπάει, ντυμένο μὲ ροῦχα παρδαλά.

ΚΟΣΜΑΣ—Δὲ σὲ βλέπω διόλου.

ΛΟΓΚΙΟΣ—Κρίμα, φίλε μου.

ΚΟΣΜΑΣ—Μὰ ποιός σου ἀπαγορεύει τὸ μεγάλο τὸ περιβόλι; Εαναμπαίνεις ἀπὸ τὴ δεντροσειρὰ τῶν κυπαρισσιῶν καὶ βρίσκεις στὸ τέρμα τῆς τὸ δαιμόνιό σου τὸ ἐφέστιο.

ΛΟΓΚΙΟΣ, [ποὺ πειταὶς ὁρθός, σὰν ἀνθρωπος ποὺ χάνει ταχικὰ τὸ κράτος τοῦ ἔαυτοῦ του]. — Τὸ ἐφέστιο! — "Α! μοῦ φαίνεται πώς τυλίγεις τὰ λόγια τῶν πάνον στάλλο, σὰν τὸν ἐπίδεσμο στὸ ξαντό, ἀπὸ τὸ φόρο σου μὴ νοιώσῃς τὴ ζωὴ νὰ σπαρταρᾶ. Ἀποκούμπησες ποτέ σου τὸ δάχτυλο σὲ καμιὰ ἀρτηρία ἐγγυμνωμένη, σὲ κανένα γδαρμένο τένοντα;

ΚΟΣΜΑΣ—Λούκιε, θυμώνεις καὶ παραφέρονται κάθε στιγμή. Εἶναι μέσα σου κάτι πικρόχολο καὶ στρυφό, ἔνα εἶδος ἐρεμισμοῦ ποὺ δὲ σ' ἀφήνει νὰ εἶσαι δίκαιος. Δὲν ἔτελεισες ἀκόμα τὴν ἀνάρρωσι, δὲν εἶσαι γιατρεμένος ἀκόμα.

Η "ΤΖΟΚΟΝΤΑ,"—Ο Κ. Α. ΜΑΡΙΚΟΣ, ΚΟΣΜΑΣ ΔΑΛΒΟΣ
Φωτογρ. Ξανθοπούλου

“Ενα σκόνταμα ἀναπάντεχο ἥρθε νὰ ταράξῃ τὸ ἔργο τὸ γλυκό, ποὺ ἡ Φύσις σὲ σένα ἐνεργούσε. Οἱ δυνάμεις σου ποὺ ξαναζωντανεύανε, ποτιστήκανε μὲ χολή. “Αν ἔπιανε τόπο ἡ συμβουλή μου, θὰ σούλεγα νὰ πᾶς γιὰ τὴν ὁρα στὴν Μπούκκα τοῦ ”Αρνου, διποὺ τὸ εἰλές σχεδιασμένο. Εκεῖ, ἀνάμεσα στὸ λόγγο καὶ στὴ θάλασσα, θὰ ξαναβρῆς λίγη γαλήνη, γιὰ νὰ σκεφθῆς τὶ πορεία πρέπει νὰ κολουσθῆσῃς καὶ θὰ ξαναβρῆς καὶ τὴν καλωσύνη ποὺ θὰ σου δώσῃ φῶς...”

ΛΟΓΚΙΟΣ—Τὴν καλωσύνη! Τὴν καλωσύνη! Πιστεύεις λοιπὸν ἐσὺ πὼς τὸ φῶς μέλλει νὰ μούληθη ἀπὸ τὴν καλωσύνη κι ὅχι ἀπὸ κεῖνο τὸ βαθὺ τὸ ἐμφυτο ποὺ στρέφει καὶ σπρώχει τὸ πνεῦμα τὸ δικό μου πρὸς τὰ ὑπέρφηλα δράματα τῆς ζωῆς; Εγὼ εἶμαι γεννημένος γιὰ νὰ κάνω ἀγάλματα. Οταν μιὰ μοφὴ ούσιαστη βγαίνη ἀπὸ τὰ χέρια μου μὲ τὴ σφραγίδα τῆς ὅμορφιᾶς, τὸ χρέος ποὺ μοῦ ἔτοξεν ἡ Φύσις εἶναι γιὰ μένα πληρωμένο. Είμαι στὸ νόμο μου μέσα, ἔστω κ' ἔξει ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς Καλωσύνης. Δὲν εἶναι τάχα ἀληθινό; Τὸ παραδέχεσαι;

ΚΟΣΜΑΣ—Λέγε παρακάτω.

ΛΟΓΚΙΟΣ, [χαμηλώνοντας τὴ φωνή του].—“Η πλάνη τῆς φαντασίας πῆγε καὶ μ' ἔδεσε μ' ἔνα πλάσμα ποὺ δὲν εἶτανε γιὰ μένα. Εἶναι ψυχὴ ἀτίμητης ἀξίας, διποὺ μπροστά της γονατίζω καὶ δέομαι μὲ λατρεία. Μὰ ἔγω δὲ λαξεύω στὴν πέτρα τὶς ψυχές. Δὲν εἶτανε γιὰ μένα προωρισμένη. Οταν ἡ ἄλλη ἐπερόβαλ^τ ἐμπρός μου, ἔτρεξ^ε ὁ νοῦς μου σ' ὅλους τὸν δρόμον τῶν μαρμάρων τοὺς χωμένους στὰ λαγούμια τῶν μακρινῶν βιουνῶν, μὲ τὴ θέληση νὰ τυπώσω στὸ καθένα κ' ἔνα κίνημα δικό της.

ΚΟΣΜΑΣ—Μὰ ἔχεις πιὰ ὑπακούσει στὴν προσταγὴ τῆς Φύσεως, πλάθοντας τὸ ἀριστούργημα. Οταν εἶδα τὸ ἄγαλμά σου, εἶπα πὼς αὐτὸν θὰ εἶταν δὲ εἰλευθερωτῆς σου. Εχεις ἀθανατίσει σὲ τύπο τοῦ ιδανικὸ καὶ ἀφθαρτὸ ἔνα φθαρτὸ ἀντίτυπο τοῦ εἶδους. Δὲν εἶσαι τάχα εὐχαριστημένος;

ΛΟΓΚΙΟΣ, [παιάνοντας φωτιά].—Χίλια ἀγάλματα, κι ὅχι ἔνα! Αὐτὴν εἶναι πάντα ἀλλοιώτικη, σὰν τὸ σύννεφο ποὺ σου σφανερώνεται ἀλλαγμένο ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμή, χωρὶς νὰ τὸ βλέπῃς νάλλαζῃ. Κάθε κίνημα τοῦ κορμοῦ τῆς μιὰ ἀρμονία καταστρέφει καὶ μιὰν ἄλλην ὁραιότερη δημιουργεῖ. Τὴν παρακαλεῖς νὰ μείνῃ ἀκίνητη καὶ μέστ ἀπὸ ὅλη τὴν ἀκινησία της περνᾶ ἔνας χείμαρρος σκοτεινῶν δυνάμεων, διποὺ οἱ στοχασμοὶ περνοῦνε μὲς τὰ μάτια. Καταλαβάνεις; Τὸ καταλαβαίνεις; Η ζωὴ τῶν ματιῶν εἶναι τὸ βλέμμα, αὐτὸν τὸ πρᾶγμα τὸ ἀλάλητο, τὸ ἐκφραστικό ἀπὸ ὅλα τὰ λόγια, ἀπὸ ὅλους τοὺς ἥχους, τὸ τρίσβαθο καὶ διμιας μιᾶς στιγμῆς γέννημα σὰν τὴν ἀστραπὴ, τὸ γοργότερο καὶ ἀπὸ τὴν ἀστραπὴ ἀκόμα, τὸ ἀπαταιμέτρητο καὶ παντοδύναμο: ἐπὶ τέλους τὸ βλέμμα. Τώρα φαν-

μιλοῦσε καλόκαρδα 'ς τὸ δρόμο καὶ μὲ ποιὸν
ἀγρίευε ή Χρυσοῦλα,— ποιὸς διαδέχθηκε 'ς τὴν
καρδιά της τὸ Τζώρτζη καὶ ποιὸς πάλι διαδέ-
χθηκε τὸ δεύτερον ἀγαπητικό,— ποιὸν δεχότανε
τὴ νύχτα 'ς τὴν κάμαρά της, καὶ ποιὸν ἀκολου-
θοῦσε 'ς τὸ δρόμο ποὺ ἔβγαινε 'ς τὰ ἔρημο ἀκρο-
γιάλια. Ἐξεφάνιζε ὅλα τῆς Χρυσούλας τὰ μυ-
στικὰ καὶ ἡξευρε τὴ ζωή της, βῆμα ποδὸς βῆμα,
καλλίτερα κι' ἀπὸ τὴν ἴδια. Καὶ κάθε τόσο ἔλεγε
τοῦ γέρου τοῦ πατέρα της, μὲ μιὰ λύπη 'ς τὸ
πρόσωπο, λέσ καὶ τὴν εἶχε πλακώσῃ ή μεγαλή-
τερη συμφορά:

— Κ' ἐπτούνη ἡ Χρυσοῦλα!.. ἀνυπόφερη εἶνε!.. Μὰ δὲν κάνει καὶ κατὰ Θεοῦ, ἡ βλοημένη!.. Κοῦμα ὡς τὴν κοπέλλα!..

— Καὶ τί σὲ γνοιάζει ἐσένανε; ἀπαντοῦσε δὲ γέρος. Δὲν ἀφίνεις τὸν κόσμο νὰ κάνῃ δ, τι θέλει; Ψεῖρα ποὺ δὲ σὲ τρώει, ἀστηνει κι' ἀς βόσκη!

Πολλές φορές ή Χρηστίνα ἀποδοῦσε μέσα της κ' ή ίδια, γιατί ἀλήθεια νὰ τὴν νοιάζῃ τόσο, μιὰ ποὺ είχε κύψη καθέ σχέσι μὲ τὴν παραστρατισμένη . . . Κι' ἀποφάσιζε νὰ μὴν τὴν νοιάσῃ πειὰ «οὔτε γιὰ τίποτι». Μὰ ἔκει ποὺ τῷλεγε ἵσια-ἵσια, ἄκουγε ἅξιαφρα τὴν φωνὴ τῆς Χρυσούλας πνιγμένη, ἄκουγε ἀποκάτω κ' ἔναν ἀνδρόνιο ψύμυρο, καὶ πεταγόταν ἀπ' τὸ κορεβράτι κ' ἔτρεχε ἐπὸ παράθυρο κρυφά, νὰ ίδῃ μὲ ποιὸν κουβεντιάζει πάλι ή « βρωμοῦσα » . . .

Τὴν ἴδια ἔποχὴν ἔφθασε ἀπὸ τὸ Μοριὰ κι' ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ποὺ ἦταν προωρισμένος νὰ δώσῃ τὴν περισσότερη τροφὴν στὴ νοσηρὴ περιέργεια τῆς Χρηστίνας, δίνωντας καὶ τὸ τελεωτικὸν κτύπημα τὸν ἑτοιμοθάνατην τῆς Χρυσούλας ὑπόληψι. Τὸν ἔλεγαν Ἀλεξόπουλο καὶ ἦταν ἔνας μεσόκοπος σταφιδᾶς, νοικοκύρης, εὐκατάστατος, σοβαρός, μελαχροινός, γενάτος, μὲν ἔνα μεγάλο λεκέ μελιντζανί τὸ μάγουλο, ἵσια-ἵσια ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζαν τὰ γένεια, μὲν χονδρὴ χρυσῆ καδένα

ς τὸ στῆθος καὶ μὲν σωρὸ δακτυλίδια ἵστα χέρια. Μές τὰ δακτυλίδια αὐτά, ὑπῆρχε καὶ βέρα. Γιατὶ δὲ Ἀλεξόπουλος ἤταν ἵστο χωριό του παντρεμένος. Ἡ γυναικά του ὅμιλος δὲν ἔκανε παιδιά. Καὶ ἐπειδὴ τὸ φταιζειμο ἤταν διοκτή της, καὶ ἐπειδὴ ἤταν ἄγια γυναικα, — ἡ καὶ ἐπειδὴ ἤταν ἀπόλυτη ἀνάγκη κληρονόμου καὶ δὲ Ἀλεξόπουλος, φαίνεται, τὴν ἐφοβερίζει μὲν χωρισμό, — τοῦ ἔδωκε τὴν ἀδειανὰ πάρη, ἀπὸ ἄλλον τόπο, μιὰ κοπέλλα μὲ τὸ δριστερό του χέρι, καὶ νὰ τὴν κρατήσῃ ὅσο ποὺ νὰ τοῦ κάμηται παιδί ἀρσενικό. Ἐτοι δὲ Ἀλεξόπουλος κατέβηκε ἵστη Ζάκυνθο, καὶ ἐπειδὴ εἶχε κάπι τρίλους ἀπὸ τὸν Ἀρμο, ποὺ τοὺς γνώρισε ἀλλοτε ἵστην Πάτρα, οἵ πρωτες γειτονίες ποὺ ἔμαθαν τὸν ἔνο καὶ τὸ σκοπό του, ἤταν ἔκεινες - ἔκει δλόγυρα. Μίλησαν μὲ τρόπο οἱ φύλοι, ἐφλυάρησαν οἱ γυναικοῦλες, ἐνέργησαν οἱ σοφεῖς μεσοῖτρες: μὰ καμιὰ τίμια ζακυνθινοπούλα δὲν καταδεχότανε τέτυο φεντίκολο γάμο. Ἐκείνες πάλι ποὺ δὲν εἶχαν

Ὦς τόσο ὁ «γαμπρὸς» — ἔτσι τὸν ἔλεγαν ἵστη γειτονειὰ τὸν Ἀλεξόπουλο γιὰ νὰ γελοῦνται, — κονβαλοῦσε τῆς «νύφης», κουβαλοῦσε... Λουλούδια, γλυκά, στολίδια, φουστάνια... Ἐνα Σάββατο κουβαλήθηκε καὶ δὲ ἴδιος, καὶ γιὰ πρώτη φορὰ κοιμήθηκε ἵστο σπίτι τῆς Φιορέττας, ποὺ χαρούμενο καὶ ἀδιάντοπο ἐδιαπλάτωσε τὰ παράδινα τῆς φάτσας του, μισόκλειστα, — «λιμπρέττα», — ὃς τὴν ἥμέρα ἔκεινη γιὰ τὸ πένθος... Ἐξημέρωνε ἡ Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ εἶχε διαδοθῆ ἵστη γειτονειὰ πῶς ὁ γαμπρὸς καὶ ἡ νύφη θὰ ἔβγαιναν τὸ ἀπόγευμα γιὰ νὰ πᾶνε ἵστο μεγάλο τριήμερο πανηγύρι, ποὺ γίνεται ἔξω ἵστην ἀγίαν Τριάδα. Πραγματικῶς, τρεῖς ὥρες πρὸιν νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος, ἐν ἀμάξῃ μὲ δινὸ δραῖα ἄλογα καὶ μὲ καθρέφτες ἵστα πορτόνια, ἥλθε καὶ στάθηκε ἀπέξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Χρόνια εἶχε νὰ ἴδῃ ἀμάξι ἔκεινο τὸ καντοῦνι: καὶ στενὸ καθώς ἤταν, ἐφοράχθηκε ἵστη μέση ἀπὸ τὸ μεγάλο λαντό, καὶ ἦ

τιμὴν νὰ χάσουν, δπως ἡ Χρυσοῦλα, δὲν τὶς καταδεχόταν δ Ἀλεξίποντος . . . Μιὰ Κυριακὴ ὅμως, τὸ ἀπόγευμα, ἐπέρασε ἀπὸ τὸ «καντοῦνι τῆς μπακάλαινας», —ἔτσι τῷλεγαν καὶ ζῶντας ἀκόμη τοῦ κὐρ-Λάμπρου, —εἰδε κατὰ τύχῃ τὴν Χρυσοῦλα στολισμένη 'σ τὴν πάρτα τῆς, τοῦ ἀρεσεπολὺ καὶ τὴν ἔγγροντε. Τοῦ εἶπαν τί καὶ πῶς, μὰ δ ἄνθρωπος, θαυμβωμένος ἀπὸ τ' ἀφράτα ἐκεῖνα κάλλη καὶ ἀπὸ τὶς ματιὲς ποὺ τοῦ ἐλέγει οὕτη ἡ κοπέλλα, δὲν ἥθελε νάκούσῃ λόγια.

— Δὲ μὲν νοιάζει, εἶπε. "Υγεία φτάνει νᾶνε. Τὸ κάτω-κάτω τῆς γραφῆς, μήπως θὰ τὴ στεφανωθῶ;

— Δὲ μὲν νοιάζει, εἴπε καὶ ἡ Φιορέττα, δταν
ἄκουσε τί εἶδον γάμο τῆς ἐπρότειναν γιὰ τὴ
Χρυσοῦλα. Πλούσιος φτάνει νάνε. Καὶ ὃ τὸ
ῦντερο, ἄμα προκισθή τὴ θεγατέρα μου καλά,
δὲν παίρνει μὲ στεφάνη τὸν καλλίτερό της;

Ἡ Χρυσοῦλα δὲν είπε τίποτε. Ἐγέλουσε μόνο, ἐσπαρτάριζε ἀπὸ τὰ γέλια, κι' ἄφινε νὰ τὴν κάνουν δύπος θέλουν. Κατάβαθμα τῆς ἀρεσε καὶ τῆς ἔχοτανε τὸ σκάνδαλο. Ἡθελε νὰ δαιμονίσῃ τοὺς ἀγαπητικούς της, ἔτσι μισοπαντρευομένη, καὶ νὰ κάμῃ τὶς γυναικοῦλες τῆς γειτονειᾶς, τὶς στεγνοπαραγιές, νὰ φρυξάνουν ἀπὸ τὸ κακό τους. Καὶ πρῶτα-πρῶτα τὴ Χρηστίνα.

”Ω, ή Χρηστίνα! Τί έβλεπε, τί έβλεπε ἐκεῖνες τις ήμέρες, κουμμένη δύτισαν ἀπὸ τὴ γοῦλια τῆς!.. Καὶ τί ἀκουγε, τί ἀκουγε!.. “Ολα τῆς γεννοῦσαν ἕ τὸ φανερὸ τὴν ἀηδία καὶ τὴν πεοιφρόνησι. Μὰ καὶ ή ζήλεια, ἕ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς τῆς, πάντα ζήλεια. “Οπως νὰ πῆς, γιὰ τὴ Χρυσοῦλα τύχη ἦταν κι’ αὐτὸς δύ γάμος δύ μισός. Μιὰ κο- πέλλα, ἔλεγε, ποὺ πήσε πειὰ τὸν κακὸ δρόμο, τί περισσότερο μποροῦσε νὰ ποθήσῃ;.. Κακόμιοι φ Χρηστίνα! Ποὺ νᾶξερες πώς καὶ τὸ περισσότερο γοήγορα θὰ τάποκτούσε, χωρὶς ν. τὸ ποθήση μάλιστα, η φιλενάδα σου, καὶ πώς αὐτὸ ἐσύ θὰ τὸ πλήρονες!..

Ως τόσο δύο «γαμπρόδες» — είτι τὸν ἔλεγαν ὡς τῇ γειτονειά τὸν Ἀλεξόπουλο γιὰ νὰ γελοῦντε, — κουβαλοῦσε τῆς «νύφης», κουβαλοῦσε... Λουκούδια, γλυκά, στολίδια, φουστάνια... Ἐνα Σάββατο κουβαλήθηκε κι' ὁ Ἰδιος, καὶ γιὰ πρώτη φορά κοιμήθηκε ὡς τὸ σπίτι τῆς Φιορέττας, ποὺ χαρούμενο κι' ἀδιάντροπο ἐδιαπλάτωσε τὰ παράδυνα τῆς φάτσας του, μισόλειστα, — «λιμπρέτα», — ὡς τὴν ἡμέρα ἐκείνη γιὰ τὸ πένθος... Ἐξημέρουνε ἡ Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς, καὶ εἶχε διαδοθῆ ὡς τὴ γειτονειά πώς δύο γαμπρόδες καὶ ἡ νύφη θὰ ἔβγαιναν τὸ ἀπόγευμα γιὰ νὰ πάνε ὡς τὸ μεγάλο τριήμερο πανηγύρι, ποὺ γίνεται ἔχος ὡς τὴν ἀγίαν Τριάδα. Πραγματικῶς, τρεῖς ὥρες πρὸιν νὰ βασιλεψῃ δύο ἥλιος, ἐν' ἀμάξῃ μὲ δυὸς ὕδραια ἄλογα καὶ μὲ καθρέφτες ὡς τὰ πορτόνια, ἥλθε καὶ στάθηκε ἀπέξω ἀπὸ τὸ σπίτι. Χρόνια εἶχε νὰ ἰδῃ ἀμάξῃ ἐκείνο τὸ καντούνι: καὶ στενὸ καθώς ἦταν, ἐφοράχθηκε ὡς τὴ μέση ἀπ' τὸ μεγάλο λαντό, καὶ ἡ

κυκλοφορία ἐσταμάτησε. Οἱ μισοὶ διαβάτες ἐστάθηκαν μπροστὰ ὃς τὰ ἀλογα, κι' οἱ ἄλλοι μισοὶ ὅπίσω ἀπὸ τὴν κουκούλα.⁶ Ενα παιδάκι ἐδοκίμασε νὰ περάσῃ ἀνάμεσα τούχου καὶ τροχῶν, καὶ τὸ ἐτράβηξαν εὐθὺς μὲ φωνὴς τρομάρες. Ἡ ὥρα ἐπερνοῦσε. Κι' ὅλες οἱ γυναῖκες, ἃ στα παρόντια καὶ ὃς τὶς πόρτες, ἀνυπόμονες, ἐπερίμεναν μαζὶ μὲ τοὺς σταματισμένους ὃς τὸ δρόμο, νὰ κατέβῃ τελοςπάντων ἥ νύφη.

Πρώτη παρουσιάσθηκε ὃς τὸ κατῶφι ληστής ή Φιορέττα, ή χήρα, μὲ φόρεμί ἀπὸ μαῦρο ἀλπακᾶ καὶ μὲ μαῦρο μαντῆλη ὃς τὸ κεφάλι, καὶ παχεῖα καθὼς ἦταν, δυσκίνητη καὶ ἀδέξια, ἀνέβηκε μὲ πολὺν κόπον καὶ ἐνθρονιάσθηκε ὃς τὸ ἄμαξι. Ἐπειτα ἡ Ἔλενα, ποὺ εἶχεν ἔλληπτον ἀπὸ τὸ πωὸν γιὰ τὴν χαρά, πουδραρισμένη, μὲ στακτὶ φόρεμα μισο-πένθιμο καὶ μὲ ἀχυρόχωρο μαντύλι μὲ δύσπρα-κρόσια,—καὶ ἀπὸ πίσω τῆς ἀμέσως ἡ Χρυσοῦλα. Αὐτή, σὰ νύφη, ἐφροδοῦσε μουσελίνα ποστοκαλιὰ καὶ μαντύλι σὰν τῆς ἀδελφῆς της. Γελαστὴ-γελα-στὴ καὶ κατακόκκινη, ἔχαιρετισε πρὸιν καθῆση δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, πρὸς τὶς πόρτες καὶ πρὸς τὰ παραδύνα, καὶ μὲ τὰ δυό της τὰ χέρια, ὃς ἔνα κί-νημα θριάμβου καὶ χαρᾶς ποὺ δὲν ψηφρά τίποτα... “Υστερα, ἀφοῦ τοποθετήθηκαν, μὲ πολλὰ βάσανα, οἱ γυναικες, ἀνέβηκε καὶ κάθησε κοντά στὴ Χρυ-σοῦλα δὲ Ἀλεξόπουλος, χλωμὸς λιγάκι καὶ εὐχα-ριστημένος, μὲ ἔνα ὕφος φαγᾶ χορτασμένου. Τε-λευταῖος βγῆκε δὲ ἀντρας τῆς Ἔλενας, δὲ ὁράφτης ποὺ ἔπαιζε βιολί, καὶ ἀφοῦ ἐκλείδωσε τὸ σπίτι, ντροπιασμένος αὐτὸς καὶ σὰ βρεμένη γάτα, ἀνέβηκε μολοντοῦτο—τί νὰ κάμῃ; —καὶ ἐκάθησε κοντά στὸν ἄμαξα.

— Βάρδα μπρός!.. μπρός!.. μπρός!..
Καὶ σιγά - σιγά, μὲ μεγάλη προφύλαξι, ἐνῷ οἱ
μπροστὰ σταματισμένοι χαῖοι ἔτρεχαν νὰ χωθοῦν
σὲ κανένα κούφωμα καὶ νὰ κάμιουν τόπο, τὸ
ῶραιο ἀμάξι ἔκεινησε, προχώρησε, ἔστρηψε
κ' ἔχαθη.

Τότε μόνο ή Χρηστίνα άνοιξε δλωσδιόλου τη γούλια της κ' ἐπρόβαλε, κ' ἔσκυψε καλά, σὰ νὰ ἥθελε ἀκόμια νὰ ἴδῃ... Τὸ ἄμαξὶ ἀκούσθηκε νὰ τρέχῃ ἐλεύθερα καὶ γλήγορα, μόλις βρέθηκε σὲ πλατύτερο δρόμο. Σὲ λίγο σβύστηκε κι' ὁ κρότος του. Καὶ διμως ή Χρηστίνα ἔξακολουθοῦσε καρφωμένη ἐκεῖ, κυττάζοντας κατὰ τὴ γωνία ποὺ ἔστρηψε, σὰ νὰ ἥθελε ἀκόμια νὰ ἴδῃ... Κ' ἔβλεπε, ναι, ἔβλεπε ὅλοένα μὲ τὴ φαντασία της, σὰν ὀπτασία, τὴ Χρυσοῦλα, χαρούμενη, πανεύμορφη καὶ καταστόλιστη μὲς τὸ ὕδραιο τ' ἄμαξι, κάτω ἀπ' τὴ μεταξωτὴ διμβέλια της ποὺ θὰ τὴν ἀνοιξε βέβαια πάρα πέρα, δίπλα ἵξεναν ἀνδρα ποὺ τὴν ἀγαποῦσε κ' ἔξδευε γι' αὐτή, νὰ τρέχῃ μαζὶ μὲ δλον τὸν ἄλλο κόσμο τὸν εὐτυχισμένο, τοὺς ἀφεντάδες μὲ τάλογά τους, τὶς ἀρχόντισσες καὶ τὶς ἀρχοντοπούλες μὲ τ' ἄμαξια τους, νὰ τρέχῃ κι' αὐτή πρὸς τὴν ἀγίαν Τριάδα τὴν ἔξοχην,

πρὸς τὸ μεγάλο πανηγύρι, πρὸς τὸ ξεφάντωμα
καὶ τὴ χαρά...

Ποτὲ ή ζήλεια δὲν τὴν ἐδάγκασε τόσο δυνατά
ὅσο τὴ στιγμὴ ἔκεινη. Κι' ἀποτραβήθηκε ἡ
ἀσχημη, ἡ ἔρημη κ' ἡ τίμια, μὲ τὰ μάτια βουρ-
κωμένα ἀπ' τὸ παράπονο, κ' ἔγιεσ πάλι τῇ γρί-
λια, κ' ἔπεσε 'κεῖ δίπλα 'ς τὸ διβάνι, κ' ἐκράτησε
μὲ τὰ δυό της χέρια τὸ κεφάλι.

Τὸ πανηγυρὶ τῆς ἁγίας Τριάδος... τί ὡραῖο! Απὸ μικρὴ τὸ θυμάται, ποὺ πήγαινε κάθε χρόνο μὲ τὸν πατέρα της καὶ μὲ τὸ Νιόνιο, κ^υ ἔτρωγαν «παστέλια» καὶ «φριτοῦρες» σὲ κάτι ὠραῖα, εὐ-ρύχωρα κιόσκια, ποὺ εἶχαν γιὰ σκεπή χρυσο-πράσινες κληματαριές, καὶ γιὰ τούχους λευκὰ καὶ γαλάζια σεντόνια τεντωμένα, μ^α ἔνα γλυκό, μαλα-κώτατο φᾶς ἀπὸ μέσα, καὶ μὲ κάρδα δλόγυρα, ποὺ εἰκόνιζαν ὅραια κεφάλια γυναικῶν. Λέει καὶ τὰ βλέπει ἀκόμα μπροστά της. Τὰ περισσότερα ἔμοιαζαν τῆς Χρυσούλας, μὰ τῆς Χρηστίνας κανένα... Ἀχ, ἦταν ἀσχημη ἀυτή, καὶ καταφρο-νεμένη, κ^ι ἀπὸ τὸν κόσμο κι^ρ ἀπὸ τοὺς δικούς της... Οἱ πατέρας της τὴν ἥθελε κλεισμένη, πάντα, νὰ φέβῃ ἐς τὸν ἄργαλειό. Οἱ ἀδελφός της ἔλειπε ἐς τὰ ξένα κι^ρ ούτε τὴν θυμόταν... Ποιὸς νὰ γυρίσῃ νὰ τὴν ἰδῇ;... Δὲν ἦταν ζωὴ ἡ δικῇ της, δχι... Ή Χρυσούλα, κ^υ ἀς πῆρε τὸν κακὸ τὸ δρόμο, ἦταν πολύ, πολὺ πειδὸς εὐτυχισμένη ἀλ̄ ἀυτή... Όλα σὲ καλὸ τῆς ἔβγαιναν τῆς Χρυσούλας. Μὰ θάνατοι, μ^α ἀρρώστειες, μὰ βά-σανα, ἔκεινη πάντα μὲ τὸ γέλιο καὶ μὲ τὸ τρα-γοῦδι ἐς τὸ στόμα. Καὶ τώρα νά, στολισμένη καὶ χαρούμενη σὰ βασιλοπούλα, μὲ τὸ ἀμάξι καὶ ἐς τὸ πανηγύρι. Κ^υ ἡ Χρηστίνα πάλι μονάχη της, ἔζημη καὶ σκοτεινή, νὰ περιμένῃ πότε θὰ γυρίση

δό πατέρας της ἀπὸ τὴν ταβέρνα, δό γεροπαράξενος, μισομεθυσμένος, γιὰ νὰ φᾶνε οἱ δυό τους, σὰν τοὺς κούκους, τὸ ψητὸ τραγὶ ποὺ περίσσεψε ἀπὸ τὸ μεσημέρι. Ἡ Χρυσοῦλα ὅμως εἶχε σήμερα καὶ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα ἵστο τράπεζι της. Ὡς καὶ «σαλουμικά» ἐψώνισε δό γαμπρὸς ἀπὸ τὸ μπακάλικο τοῦ Φόρου, γιὰ νὰ μὴν πάρουν ἀπὸ τῆς Φιορέττας, ποὺ ἦταν παρακατιανά. Καὶ νὰ τῆς ἔλειπε μόνο τὸ καλὸ φαι... Μὰ μὴν εἶχε τὰ λοῦστα της; τὶς «βγαρσίες» της;¹ τὸ σεργιάνι της; τὶς βίζιτές της; τὴν ἐκκλησιά της; Ὡς καὶ ² τὴν ἐκκλησιὰ δὲν ἥθελε νὰ τὴν παίρνῃ δό πατέρας της, γιατὶ δὲν ἀφιερέβταν², ἔλεγε, νὰ τὴν ἀφίνη μοναχή της ³ τὸ γυναικωνίτη. Καὶ ὅμως ³ τὸ σπίτι τὴν ἄφινε καὶ τὴν παράφινε... Ὁ, τι ἥθελε μποροῦσε νὰ κάνῃ, ἀν̄ ἥθελε... Μὰ ἔλα, ποὺ γιὰ μία τιμῇ καὶ γιὰ μία ὑπόληψι ὑπόφερεν κ̄ ἔκεινη τόσα μαστύοια...

**Καὶ θυμήθηκε πάλι τὸν ἀδελφό της τὸ Νιόνιο,
καὶ τὸν ἐπόθησε ὅπως ποτὲ δὲν τὸν εἶχε ποθῆσῃ.**

¹ *Byagσία, ἡ ἔξοδος.*

² Ἀφιδέβονμαι, ἐμπιστεύομαι.

ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

Ο. Κ. ΣΑΓΙΟΡ, ΜΠΡΙΣΑΝΤΟ

πέντε χρονάκια τώρα πούλειπε στα ξένα... Και τήν έπήρε τὸ παράπονο, κ' ἔκλαψε ὅρα πολλή, πεσμένη στὸ διβάνι, μὲ ἀναρυγγή ποὺ κάπως τήν ἔξαλαφρωσε. Κ' ἔπειτα, ἔπήρε μιὰ κόλλα χαρτὶ ἀπὸ τὸ συρτάρι τοῦ μάστρο-Δῆμου, ποῦχε πάντα γιὰ τὰ σχέδιά του, καὶ μ' ἔνα μολύβι ἀπὸ τὰ σύνεργα, καὶ μὲ τὰ κολυβογράμματα ποὺ ἤξερε, ἔκατσε κ' ἔγραψε τοῦ Νιόνιου... "Ω, τὸ γράμμα ἔκεινο! Με τὸ αἷμα της νὰ τῶγραφε, δὲν θὰ μποροῦσε νὰ φανερώσῃ καλλίτερα τῆς καρδιᾶς της τὸν πόνο! "Ηταν ἡ ψυχὴ της ἡ ἴδια, ποὺ ἐσπαρτάριζε κ' ἔφρονυμάζε, πιστόμενη θᾶλεγες ἀπὸ τὰ τσιγγέλια τῶν θεοχάρακτων ἔκεινων γραμμάτων, ποὺ μὲ μεγάλες πλατείες λέξεις, σὰν ἔσουρμένες φωνές, ἔφωναζαν σπαρακτικά στὸ σκληρὸν ἄδελφό: "Έλα! λυπήσου με κ' ἔλα νὰ μὲ σώσῃς!..."

Καὶ τὸ γράμμα αὐτὸν ἔθαυματούργησε. "Ο σκληρὸς ἄδελφὸς ἔμαλάκωσε... Κ' ἔστειλε παράδεις, κ' ἔστειλε βούντρο καὶ γιαοῦρι, κ' ἔστειλε κ' ἔνα φουστάνι τῆς ἀδελφῆς του... Κ' ἔγραψε πῶς θάρχόταν, μὰ τὸν ἄγιο Διονύσιο θάρχόταν, χωρὶς ἄλλο, μόλις θὰ βόλευε κάτι δουλειές του... Καὶ νά τος κηδόλα, ὑστερὸς ἀπὸ ἔνα μῆνα, ἀπὸ τὸν Πύργο πίσω στὴ Ζάκυνθο ὁ Νιόνιος, λεβέντης ἵσα μ' ἔκει πάνω, καλοντυμένος, μὲ μαῦρο σγουρὸ μουστακάπι,—ποὺ ἀργησε, ἀλήθεια, νὰ τοῦ φυτρώσῃ,—καὶ μὲ παραδάκια, ποὺ αὐτά, φάνεται, τὸ ἔκαμε πάπως πειό γρήγορα... "Ανοικτόπαρδο παιδὶ καὶ ἔχυπνο, τρελλὸ ἀπόξω μὰ καὶ σοβαρὸ ἀπὸ μέσο, μὲ τύχη βουνό, ἀπὸ τὸν ἀνθρώπους ἔκεινους ποὺ ζοῦν στὸν κόσμο καὶ προδεύουν, μ' ὅλες τους τὶς τρέλλες καὶ τὶς στραβοτιμονιές..."

Φαινόταν πολὺ μετανοημένος γιὰ τὰ παιδιά-κίσια του καμιώματα καὶ προπάντων γιὰ τὴν ἀψήφησιδ ποὺ ἔδειξε στὸν δικούς του, καὶ δρυ-ζόταν πῶς πᾶντες τώροι αὐτά, ἐτελείωσαν, καὶ πῶς εἶχε σκοπὸ νάφοσιον, καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸν πατερούλη του, καὶ νὰ παντρέψῃ τὴν ἀδελ-φούλα του, καὶ νὰ ἔρχεται νὰ τοὺς βλέπῃ συ-χνά, ὅσφοι διοικεῖς του θὰ τὸν κρατοῦσαν στὸ Μοριά. "Εφεξε τὸ σπίτι τοῦ μάστρο - Δῆμου μὲ τὸν ἀνέλπιστο ἔρχομό τοῦ ξενητεμένον, καὶ ἡ Χρηστίνα, τὸ κακόμιορο τὸ κορίτσι, ξαναβρήκε τὸ γέλιο ποὺ εἶχε νὰ γελάσῃ ἀπὸ τὰ μικράτα της. Γελούσε ἀκόμα καὶ ὅταν ὁ Νιόνιος τὴν ἔπειραζε ἔκει ποὺ τῆς πονοῦσε, καὶ τῆς ἔλεγε:

— Στάσου, μωρὴ Χρηστίνα, νὰ σὲ ἰδω. Πῶς ἔγινηκες ἔτσι ἔσυ; Μπά διάλοε! Εκατσιπόδιασες, καῦμένη, κ' ἔκαμες ἔνα καλάδι μοῦτρα. Μὰ γιὰ νὰ βρεθῇ χριστιανὸς νὰ σὲ πάρῃ ἔσενανε, θὰ μοῦ γυρέψῃ, μωρὲ μάτια μου, μία κολόννα δίστηλα ἴσια μὲ τὸ μπόι σου!...

— Μή σώσῃ νὰ βρεθῇ! χρεία ποὺ ἔχω; ἀπαντοῦσε ἡ Χρηστίνα.

Κ' ἔγελοῦσε... Τί τὴν ἔγνοιαζε τώρα καὶ ἀν δὲν ἥταν ὅμορφη, τί κ' ἀν δὲν τὴν ἔπαιρνε κανένας!.. Τῆς ἔφθανε ποὺ εἶχε τὸν ἀδελφούλη της, τῆς ἔφθανε ποὺ ξαναύρισκε τὸ χαμένο τῆς στήριγμα, τὴ συντροφιά της, τὴν παρογγορία της. "Ἐναν ἀδελφὸ εἶχε κ' ἔκείνη στὸ κόσμο, γιὰ μοναχὴ ἐπλίδα... Κ' ἡ χαρὰ της τώρα πῶς τὸν ἔφερε πίσω, παραζένη, ἀσυνείδιστη χαρὰ πλάσματος πάντα λυπημένου, ἥταν πειδὲ τραγικώτερη καὶ ἀπὸ τὴν ἴδια της τὴ λύπη.

"Η χαρὰ δύμως τοῦ μάστρο-Δῆμου ἥταν ἀστεία.

Ψηλός, ξερακιανός, κοκκαλιάστης, μ' ἀσπρὸ μου-στάκι φαγωμένο κάτω ἀπὸ μεγάλη μύτη καμ-πούρα, φοροῦσε πάντα καὶ μιὰ σκούφια μαύρη μὲ φούντα, ποὺ τὸν ἔκανε νὰ μοιάζῃ ἀκόμα περισσότερο τοῦ Φασούλη. Δὲ μιλοῦσε πολλά, λές κ' εἶχε πάθη ἀφασία, μόνον ἀκούγε τὰ λόγια τῆς κόρης του καὶ τοῦ γυιοῦ του σὰ χοησμούς, μὲ μάτια κρασοπατέρα δάκρυσμένα καὶ μ' ἔξα-κολουθητικὸ μακάριο χαμόγελο, ἐπιδοκιμάζοντας μὲ νευρικὰ κουνήματα τοῦ κεφαλιοῦ, ποὺ ἔκαναν τὴ φούντα τῆς σκούφιας νὰ τρεμουλιάζῃ. Κ' ἐνῷ κουνοῦσε τὸ κεφάλι του δι γέρος, η Χρη-στίνα ἔλεγε στὸν ἀδελφό της:

— Φωτισι Θεοῦ ἥτανε νάρθης, Νιόνιο μου... "Ο πατέρας δι καῦμένος ἔγρασε καὶ δὲ μπορεῖ ἄλλο... Δὲν εἶνε τώρα κ' οἱ δουλειές ποὺ ἤξερες στὴ Ζάκυνθο.... φτώχεια μεγάλη. "Ετοι τὸν ἔχουμε τὸν τόρνο, γιὰ τὰ μάτια, καὶ γιὰ νὰ λέγῃ δι καῦμένος δι γέρος πῶς κάτι κάνει... "Έγώ πάλι μὲ τὸν ἀργαλειό μου... τί νὰ καζαντήσω; Ούλα μᾶς τὰ τρῶνες οἱ ἐμπόροι... Εκεῖνοι, μάτια μου, χτίζουνε παλάτια μὲ τὸν ἰδρῶτα τοῦ φτωχολογιᾶς

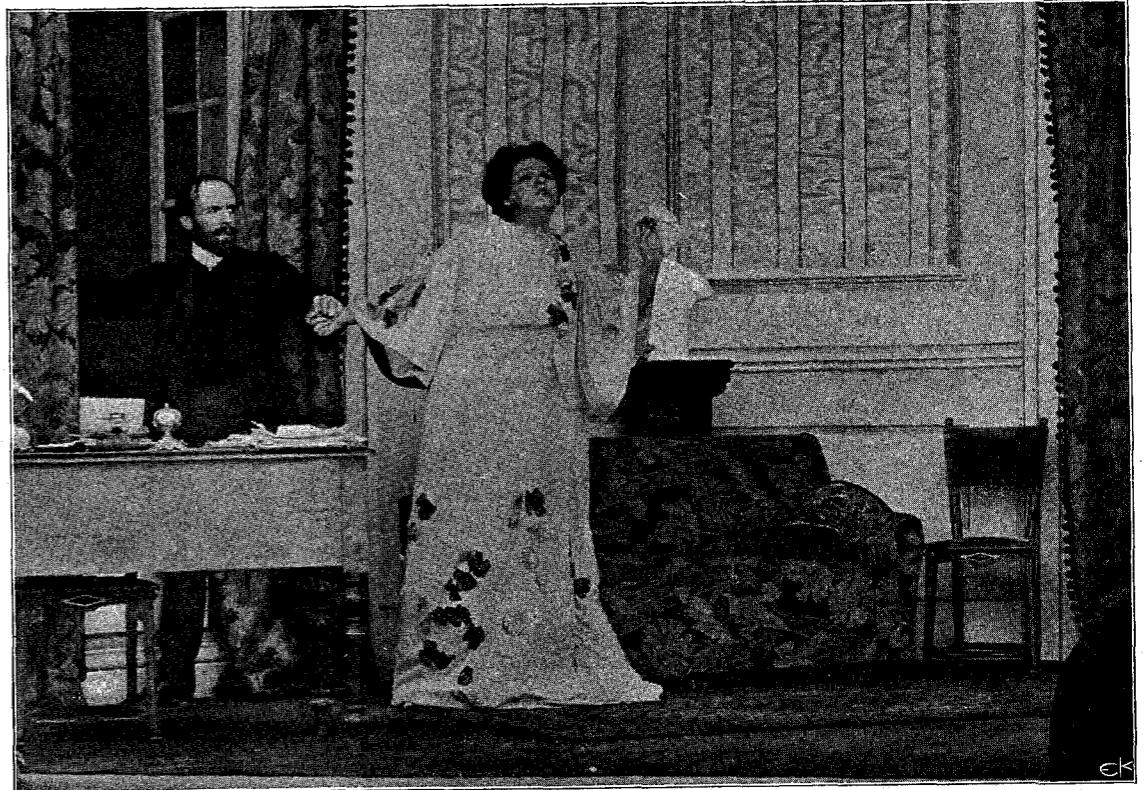
κ' ἔμεῖς δὲν ἔχουμε νάλλαξονμε κότολο¹... Τί νὰ πρωτοάμουμε μ' ἔναν ἀργαλειό; Τὸ νοῖκι νὰ πλερώσουμε, ἢ νὰ φᾶμε, ἢ νὰ τυθοῦμε, ἢ νὰ ποδεθοῦμε;... "Ω, Νιόνιο μου, νάξερες τὴ ζωὴ μιᾶς τοῦτα τὸ στερεα χρόνια!.. Ναί, φωτισι Θεοῦ ἥτανε νάρθης, νὰ ἰδοῦμε καὶ μεῖς λίγη βοήθεια, νὰ καταλάβουμε πῶς ζοῦμε σὲ κόσμο καὶ χαιρό-μαστε ζωὴ!

Μὰ μόλις ἐπισπολάτιζε δι γέρος, η Χρηστίνα ἔχαμήλονε τὴ φωνὴ κ' ἔλεγε στὸν ἀδελφό της:

— Μεθάει, Νιόνιο μου, μεθάει!.. Κάθε βράδυ γένεται κούνιγμα στὴν ταβέρνα!... Ναί, νὰ σὲ χαρῶ, Νιόνιο μου, πολλὲς φρέσες μοῦ τόνε φέρνουνε βασταχτό... Καλὰ ποὺ ἥρθες νὰν τόνε συμμαχώνες, γιατὶ ἔγω δὲ βαστάω ἄλλο... Κ' εἶνε παραζένος, Παναγία μου, τί παραζένος... καὶ μ' ἔχει κλεισμένη, σὰ νὰ ἤμουνα σὲ μονα-στῆρι... Ούτε στὴν Εκκλησία δὲ μάφινε δι βλοημένος νὰ πηγαίνω!...

— "Εγνοια σου, Χρηστίνα μου, ἀπαντοῦσε δι

¹ Κότολο, φουστάνι.

ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΥΒΕΛΗΣ "ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ",
Ν. Παπαγεωργίου

ΦΩΤΟΓΡ. ΒΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

τικούς, που ἀψήφιστα τοὺς ἄλλαζε σὸν πουκάμισα. Τὸν Ἀλεξόπουλο τὸν εἶχε σὰν ἄνδρα της.

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ μπῆκε ἐς τὸ σπίτι της καὶ κοιμηθήκανε φρανερὰς ἐς ἀντρογενιάρικο κρεββάτι, τῆς φανιότανε πώς εἶχε παντρευθῆ ἐς ἄλληθεια. Δὲν ἔλειψε παρὰ ἔνα στεφάνι. "Ολα τὰλλα διως ἔγιναν σὰ σὲ γάμο ἀληθινό, ἀκόμα καὶ τὰ συχαιριάσματα. Παντρεύθηκε πειὰ καὶ ἄλλαξε γνώμη καὶ ζωή. Ήταν ἡ πιστὴ γυναῖκα τοῦ Ἀλεξόπουλου, καὶ πιστὰ τὸν ἐπεριμένε νὰ τῆς γυρίσῃ. Χιλιάδες νὰ τῆς ἔδιναν τώρα, βασίλισσα νὰ τὴν ἔκαναν, δὲν θάποφάσιζε ποτε νὰ τὸν ἀπατήσῃ μὲ ἔνον ἄνδρα. Γιατὶ ἔτσι ἥθελε καὶ ἔτσι τῆς ἀρεσε, καὶ γιοτὶ ποθοῦσε νὰ εἴνε πάντα «φάσκελο ἐς τὰ μάτια» τῶν γυναικῶν τῆς γειτονειᾶς, ποὺ τὴν ἔξηλευαν καὶ ποὺ δὲν ἔφταναν οὔτε τὸ νυχάκι της. Αὐτὴ ἦταν ὅλη καὶ ὅλη ἡ κακία της... Κ' ἔλειγε πώς ἦταν ἀποφασισμένη νὰ ζήσῃ τίμια μὲ τὸ μισό τὸν ἄνδρα δοῦνε δὲν θὰ τὴν ἀφίνε αὐτός, καὶ πώς ἀπὸ μέρος της δὲν θὰ τὸν ἄλλαζε ποτέ, παρὰ μόνο για ἀγάπη ἄνδρος διλάκαιρου καὶ ἀληθινοῦ ποὺ θὰ τὴν ἔπαιρνε μὲ τὸ στεφάνι. "Α, μὲ στεφάνι, μάλιστα. Δὲν τὸ ἔλειγε αὐτὸς γιὰ τὸ Νιόνιο, γιατὶ δὲν ἥξερε πόσο καὶ ὁσ ποὺ τὴν ἀγαποῦσε. Μὰ οὔτε ἦταν πάλι καμία μουρλή, γιὰ νὰ διώξῃ τὴν τύχη ποὺ θὰ τῆς ἔστελνε καμία φορά δὲ Θεός, γιὰ τὴν ἀγάπη ἔνδος μεσόκοπου παντρεμένου...

"Η καλὴ γειτόνισσα τοῦ τὰ ἔξήγησε ὅλη αὐτὰ τοῦ Νιόνιου, καὶ δὲ Νιόνιος, χωρὶς καθόλου νὰ σκεφθῇ, λές καὶ εἶχε πρὸ καιροῦ καμωμένη τὴν ἀπόφασί του, εἶπε:

— "Α, ἔτσι εἶνε; . . . Τότες τὴν παίρνω μὲ στεφάνι.

— Μὰ τὴν ἔχει δὲ Αλεξόπουλος ξεστεφάνωτι...

— Δὲ μὲ γνοιάζει!

— Μὰ πρὸ τὴν εἶχε δὲ Τζάρτεζης τοῦ Μενεγῆ, καὶ δὲ Αλεβίζης δὲ Μαγκλέουρας, καὶ δὲ Πέτρος τοῦ παπᾶ - Στάθη...

— Δὲ μὲ γνοιάζει!

— Μὰ λένε πώς ἀκόμα καὶ μὲ τὸ δοῦλο τὰ εἶχε, μὲ τὸ παιδί ποὺ ἔχουνε ἐς τὸ μπακάλικο...

— Δὲ μὲ γνοιάζει!

— Μὰ δὲν εἶνε τοῦ ταξῆς σου καὶ τοῦ σειρᾶς σου... Εχεις ἀνύπαντρη ἀδρεφή... στοχάσου!

— Δὲ μὲ γνοιάζει!... Ετοι ἦταν τῆς τύχης μου, θεία-Νικολέττα... Τι νὰ σοῦ κάμω, ποὺ δὲν ἔτσακισθηκα νὰ γυρίσω ἐς τὴν Ζάκυνθο δυὸ μῆνες πρὸν, παρὰ ἀφίσα νὰ ἔλθῃ μπροστήτερά μου δὲ Αλεξόπουλος... Θάμουνα ἔγως ἐς τὴν θέσι τούτην... Στεφάνι, μετὰ χαρᾶς τη! Εδῶ εἶμαι!

— Ετοι ἔλειγε «δὲ μὲ γνοιάζει» καὶ δὲ Αλεξόπουλος, δυὸ μῆνες πρὸν, διώς τώρα δὲ Νιόνιος. Τίποτα δὲν τοὺς ἔγνοιαζε τοὺς ἄνδρες, τρέλλους γιὰ τὴ λευκορρόδινη ἐκείνη σάρκα, ὅταν ἥθελαν νὰ τὴν χαροῦν. Ήταν δὲ ιμορφιά, ποὺ κατάλυε δυ-

νατὴ κάθε ἐμπόδιο, καὶ ἔσπρωχνε ἀμείλικτη σὲ κάθε θυσία.

Τὴν ἀπάντησι ἔτρεξε νὰ τοῦ τὴ δώσῃ δὲ ίδια η Χρυσοῦλα ἀπὸ τὸ παράθυρο, ἐνῷ ἀκόμα ἡ θεία-Νικολέττα ἤταν μέσα.

— Νιόνιο... μὲ στεφάνι ναί... εἶμαι δική σου δὲ, τὸ ώρα θέλεις!..

— Ο, τι ώρα... Καὶ τώρα μακάρι! Μὰ πᾶς; Πῶς, ποὺ εἶχε τὸ γέρο του καὶ τὴ Χρηστίνα; Πῶς, ποὺ τὰ σπίτια τους ἦταν τόσο γειτονιά, ποὺ τοὰ δὲν μποροῦσες νὰ πῆσες ἐς τὸ ἔνα, χωρὶς νάκουσθης ἀπὸ τὸ ἄλλο;.. Καὶ νά το, τὸ ώραιο σχέδιο του Νιόνιου ἔφθασε υψηλά ἐς τὸ αὐτιὰ τῆς Χρηστίνας! Τὰ εἶπε ἡ θεία-Νικολέττα, ἡ μεσίτρα; "Η ἀπὸ τὴ χαρά, δὲν μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὴ γλώσσα της ἡ Φιορέττα;.. Ως τόσο ἔβοήξε ἡ γειτονιὰ πώς δὲ Νιόνιος τοῦ μαστρο-Δήμου ἔβουλισθη γιὰ τὴ Χρυσοῦλα τῆς Λάμπραινας, καὶ πώς ἔπειδη ἔφτουν-ἔφτον δὲν τὸν ἥθελε, δὲ νέος τῆς ἔταξε στεφάνι.

Τάκουσε ἡ Χρηστίνα, καὶ οὔτε στιγμὴ δὲν τῆς πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ νὰ μὴν τὸ πιστέψῃ. «Αὐτὴ ἡ κοπέλλα,— συλλογίσθηκε,— γεννήθηκε γιὰ τὶς ἀμαρτίες μου καὶ γιὰ τὴ συφορά μου. "Ετοι θὰ εἴνε! δὲν μπορεῖ νὰ μὴν εἰνὲ ἔτσι! Μὰ μὲ δηλητὴ τὴν ἀθέλητη ὑποταγὴ σὲ κάποια μοῦρα, δὲν ἔννοοῦσε βέβαια νὰ κλείσῃ τὸ στόμα καὶ νὰ σταυρώσῃ διλότελα τὰ χέρια.

— Νιόνιο, εἶπε τοῦ ἀδελφοῦ τῆς ἀνίσως κάμης τέτοια βουρλισία, νὰν τὸ ξέρῃς, ἔγως τὴ ζωή μου δὲν τὴ θέλω ἄλλο! Θὰ πάω ἐς τὸ πόρτο νὰ πνιγῶ, θὰ πιῶ σουλιμᾶ νὰ πεθάνω· ἦ, ἀ δὲ θάλκω τὸ κουράγιο νὰ κάμω τὸ ἔνα ἢ τὸ ἄλλο, καὶ ζήσω, θὰ πάρω καὶ ἔγω τὸν κακὸ δρόμο, διώς τὸν ἔπιρρης ἥ Χρυσοῦλα!

— Ο Νιόνιος ἀγορίεψε καὶ σήκωσε τὸ χέρι του νὰν τὴ βαρέσῃ. Μὰ καθὼς τὴν ἔκινταξε καὶ τὴν εἶδε μπροστά του ἔτσι ἀσχημη, χλωμὴ καὶ κακορρίζικη, μὲ τὰ γατίσια τῆς μάτια, καὶ τὸν τετράγωνο κορμό της, καὶ τὴν ἄλαιμη χοντροκεφάλα της, ἔγέλασε σαρκαστικά, καὶ τὸ χέρι του τὸ σφιγμένο σὲ γρόθο θυμοῦ, ἀνοίκθηκε σιγὰ - σιγὰ σὲ μούντζα:

— Νά, ξαφνικὸ νὰ σούρθῃ! τῆς εἶπε. Γιὰ μεταπέ το νὰν τάκοντω!.. Μωρὲ μοῦτρα γιὰ κακὸ δρόμο!... Ετοι σοῦ φαίνεται, παναπῆ, πώς δποια θέλει, μπαίνεις ἐς δποιο δρόμο θέλει... Κακομοῦρα μου, κακομοῦρα μου!.. καὶ δὲν τὸν παίρνεις νὰ σὲ ἰδῶ; Μοῦτρα!

— Ο σαρκασμὸς αὐτὸς τοῦ ἀδελφοῦ της, ὑστερήνη καταδίκη, τὴν ἐτελείωσε. Επεσε ἐς ἔνα κάθισμα σὰν τσακισμένη, καὶ δὲ βρῆκε τὴ δύναμι νὰ προφέρῃ οὔτε λέξι. Σπαράζουνταν ἡ καρδιά της ἡ μαύρη, τὴν ἴδια στιγμὴ ποὺ ἡ Χρυσοῦλα διερευόταν ἔνα στεφάνι καὶ ἔπλεε ἐς τὰ κωνᾶ τῆς μεγάλης χαρᾶς, ἔκει ποὺ τὴν ἔργοςε ἵσια ὅ κακός της δὲρδομος—δὲ κατήφορος τοῦ πελάγουν,

—σὰ νὰ ἦταν δὲρδομος ὅ καλός, δὲ ἀνήφορος ποὺ δόδηγοῦσε ψηλὰ ἐς τὸ βουνὸ καὶ ἐς τὰ οὐράνια... Κ' ἔβλεπε πάλι τὴ Μοῖρα της τὴν ἀδικη καὶ τὴν παράλογη. Καύθε χαρὰ τῆς Χρυσοῦλας, ἦταν γι' αὐτὴ λύπη καὶ πόνος καὶ ἡ πειδογάλη χαρά της, —η πειδογάλη της λύπη!

Κι' δὲ Νιόνιος ἀκόμα τὴ λυπήθηκε καὶ προσπάθησε νὰ τὴν ἡσυχάσῃ.

— Ελα, ξέλα, τῆς εἶτε καλοπιαστά, μὴν ἀκοῦς καὶ μὴν πιστεύῃς τὰ τί λέει δὲ κόσμος. Ἔγω δὲν ἔβουλισθηκα ἀκόμα γιὰ νὰ πάρω γυναῖκα μία Χρυσοῦλα, καὶ δποιος σοῦ τὸ πῆγη, αὐτὴ τὴν ἀπόκρισι νὰ τοῦ δώσῃς ἀπὸ μέρος μου. "Ακοῦς;...

— Ελα τώρα, ντύσου νὰ κατεβοῦμε ἐς τὸν "Αμμο.

Είπα τοῦ Σφοντίλη νὰ ἔτοιμασῃ τὴ βάρκα γιὰ νὰ πάμε ζιαμε τὸ "Αργάσι νὰ φάμε σῦνα. "Ελα, νὰ σὲ χαρῶ, γιατὶ πόσον καιρὸ διὰ μὲ ἔχης ἀκόμα κοντά σου;.. Οι δουλειές μὲ τὴ σταφίδα δπου κι' ἀν είνε ἀρχινάνε καὶ πρέπει νὰ γυρίσως ἐς τὸν Πύργο... Τὴν ἄλλη ἔβδομάδα λογαριάζω νὰ φύγω... Καὶ ποὺ εἶσαι; Μὴ μοῦ πικραίνεσαι!.. Μόλις τελειώσῃ ἡ σταγκιόν¹, θὰ μὲ ἴδης δπίσω, γιὰ ούλο τὸ χειμῶνα!

— Ελα τη γειά σου! κι' ἀν είπα κανένα λόγο παραπάνου, συχωρεμένος νάμαι, γιατὶ εἶπες καὶ σὺ ἔνα λόγο ποὺ δὲν ἔπειτε νά τονε πῆγη ποτέ... "Ας εἴνε! Νερὸ κι' ἀλάτι ούλα!

— Η Χρηστίνα τότε ξέσπασε σὲ κλάματα καὶ ἀφοῦ ξέκλαψε καὶ ξεθύμανε, ντύθηκε ἡσυχά-
γουσα καὶ βγῆκε μὲ τὸ Νιόνιο.

Αὐτὸ τὴν πίκρανε τὴ Χρηστίνα περισσότερο κι' ἀπὸ τὸ χωρισμό. «Ωμέ! δὲ θὰ ματαγυρίσῃ ἄλλο!» συλλογίσθηκε. Κι' ἀνέβηκε ἐς τὸ σπίτι μὲ τὴν καρδιὰ τόσω βαρεμένη, ποὺ δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ κλάψῃ γιὰ νὰ ξαλαφρώσῃ.

— Επεσε ἐς τὸ χρεββάτι, τὴν ώρα ποὺ τὸ βαπτόρι ἀφίσει τὸ δεύτερο σφύριγμα. Τὶς ἀγριο ποὺ θέλει την πίκρανε τὴ Χρηστίνα περισσότερο κι' ἀπὸ τὸ χωρισμό. «Ωμέ! δὲ θὰ ματαγυρίσῃ ἄλλο!» συλλογίσθηκε. Κι' αὐτή τη σπίτι μὲ τὴν καρδιὰ τόσω βαρεμένη, ποὺ δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ κλάψῃ γιὰ νὰ ξαλαφρώσῃ.

— Η Φιορέττα ἀπὸ ἀντίκου ούρλιαζε:

— Η Χρυσοῦλα μου!.. Μούφυγε ἡ Χρυσοῦλα μου!.. Ξεπόρτισε ἡ Χρυσοῦλα μου!.. Μού κλεψανε τὴ Χρυσοῦλα μου!.. Ωμέ!.. βοηθάτε, χριστιανοί!

Τὴν κατεργάρα τὴ Φιορέττα...

Αὐτὸν τὸ σπαρακτιὸν τρόπο σοφίσθηκε γιὰ νὰ κηρυξῃ ἐς τὴ γειτονεά, καὶ προπάντων ἐς τὸ ἀντικριό, τὴ μεγάλη εἰδησι, ποὺ τὴν ἥξερε πολὺ καλὰ ἀπὸ τὸ βραδύτερο. "Η Χρυσοῦλα, συντροφευμένη ἀπὸ τὸ γαμπρό της—τὸ ράφτη ποὺ ἔπαιζε βιολί, —ξεπόρτισε λιγάκι νωρίτερα, πήρε πάλι τὸν εύκολο: πῶς θὰ γύριζε μοναχή της τέτοια ώρα; Ο γέρος, ἀνήμπορος, εἶχε πέση χρόλα ἐς τὸ κρεββάτι. "Ετοι ἡ Χρηστίνα περιωρίσθηκε νάποχαιρετήσῃ τὸν ἀδελφό της κάτω ἐς τὴν πόρτα, τὴν

¹ Σταγκιόν, ἡ ἔποχη.

ώρα ποὺ πρωτοσφύριξε τὸ βαπτόρι, βραχνά καὶ ἄγρια μέσα ἐς τὴν ἥσυχη νύχτα, κι' ἥλθε δὲ Σφοντίλης τρεχάτος καὶ ἔφορτωδη τείς βαλίζες...

Μ' ὅλη της τὴ συγκίνησι, ἡ Χρηστίνα εἶχε καὶ τὸ νοῦ της νὰ ἴδῃ ἀν διά προβάλῃ ἡ Χρυσοῦλα...

Τίποτα! Πόρτα καὶ παράθυρα τοῦ τιμημένου Λαμπρέϊκου κατάκλειστα καὶ σκοτεινά... ἡσυχία καὶ ἀπόξω καὶ ἀπομέσα...

Καὶ μοναχός του διά Νιόνιος, μὲ τὸ τελευταῖο φίλι τῆς ἀδελφῆς του

— Στὸ καλό, Νιόνιο μου!.. Στὸ καλό, ψυχή μου!.. παὶ καλές ἀντάμωσες ὅγλήγορα!...

— "Εχει γειά! ἔχει γειά, Χρηστίνα!

Κ' ἔτρεχε δὲ Νιόνιος, ἔτρεχε λέσ καὶ τὸν κυνηγούσαν ἥ λέσ καὶ κάπιον κυνηγούσαν αὐτός...

— Μὰ γύρισε, καὶ μένε, καὶ πίσω σου!.. Είνε κακὸ νὰ μὴ γυρίσῃς οὔτε μία βολά!

— Ούφ, ἀνοησέ! "Αμε ἀπάνου τώρα!.. γειά σου!

Κ' ἔστρηψε ἐς τὴν καντουνάδα, ἔκειτο τὸ τρίστορατο, χωρὶς καὶ καπέλιον κυνηγούσαν αὐτός...

Αὐτὸ τὴν πίκρανε τὴ Χρηστίνα περισσότερο κι' ἀπὸ τὸ χωρισμό. «Ωμέ! δὲ θὰ ματαγυρίσῃς ἄλλο!» συλλογίσθηκε. Κι' αὐτή τη σπίτι μὲ τὴν καρδιὰ τόσω βαρεμένη, ποὺ δὲν μποροῦσε οὔτε νὰ κλάψῃ γιὰ νὰ ξαλαφρώσῃ.

— Επεσε ἐς τὸ χρεββάτι, τὴν ώρα ποὺ τὸ βαπτόρι ἀφίσει τὸ δεύτερο σφύριγ

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΩΝΕΜΕΝΟΣ

«Οοσι δὲ ἀδέκαστον τὴν διάνοιαν φυλάσσονται, οὕτε ἄπαντα ἐπαινοῦσιν ἐπίσης, οὕτε πρὸς ἄπαντα δυσχεραίνουσιν».

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΥΣ

Οταν ἀπέθανε πέρουσιν εἰς τὴν Κέρκυραν δι-
Νικόλαος Κονεμένος, διὸ ἐνθουσιασμὸς μερι-
κῶν οἱ δόποι οἱ ἔγχαράν κρίσεις, μοῦ ἐφάνηται ὑπερ-
βολικὸς καὶ δλήγων ἀδικαιολόγητος.

Εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖνον συνέτεινε περισσότερον ἡ ζωὴ τοῦ Κονεμένου παρὰ ἡ φιλολογικὴ του ἐργασία. Μία ζωὴ μυστικὴ καὶ ἀπόκρυφος ἦτο ἐπόμενον νὰ κινήσῃ τὴν περιέργειαν τῶν λογίων.

Ἐξήτησα καὶ ἔγω τῷδε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
Κονεμένου νὰ ἐπισκοπῆσω τὸ ἔργον του καὶ νὰ
τὸ παιδουσιάσω συγχειντωμένον εἰς στενὸν πλαι-
σιον, ἔχων πάντοτε ὑπὸ ὅψιν μου τὸ γαλλικὸν
ορητόν:

On doit des égards aux vivants ;
on ne doit aux morts que la vérité.

Ο Κονεμένος ἐγεννήθη εἰς τὴν Πρέβεζαν τῷ 1832, ἀλλὰ ἀπὸ μικρὸς ἐσπούδασεν εἰς τὴν Κέρκυραν, πρῶτα Ἰδιαιτέρως καὶ ὑστεραί εἰς τὴν Ἱόνιον Ἀκαδημίαν. Ορμητικὸς καὶ ἀδέσμευτος, ἀπὸ τὴν πρώτην ἡλικίαν, δὲν ἥθλησε νὰ ὑποταχθῇ εἰς τοὺς πειοιοισμοὺς τοῦ σχολείου.

¹⁰ Ἀγνωστος καὶ εἰς αὐτήν τὴν Κέρκυραν ὅπου
ἔζη, ἀπέθανεν ἀφανῆς καὶ ἐρημός εἰς ἓνα πα-
λαιοῦν σπίτι ἔνδε ἀποκέντορον διούμοι.

“Η φήμη δὲν έδιαλάλησε τὸ δόνομά του καὶ
ἡ δόξα δὲν ἤλθε νὰ ἐγ-
γίσῃ τὴν ψυχήν του μὲ
τὰ γλυκύθυμα πτερύα τῆς.
Πιωχὸς καὶ λησμονημέ-
νος κατέβη εἰς τὸν τά-
φον του, δπως ἡ ζωή
του ἐπέρρασεν ἀδόρυθος,
διότι δὲν ἦτο ἔξι ἑκαί-
νων τῶν ἀνθρώπων οἱ
δόποιοι φρονοῦν δτι «ὅ
σφέζων ἔσυτὸν σωθῆ-
σεται», ἐπιζητοῦντες νὰ
δημιουργήσουν οἱ ιδιοι
θόρυβον γύρω ἀπὸ τὴν
ἀστήμαντον προσωπικό-
τητά του.

卷之三

‘Η γλωσσικὴ ἴδεα ποὺ
κυβερνᾷ ὅλον τὸ φιλο-
λογικὸν ἔφορον τοῦ Κο-
νεμένου εἶναι ἡ ἴδια ἴδεα
τοῦ Πολυλᾶ, τοῦ Λα-
σκαράτου καὶ τοῦ Καλο-

ΟΙΚΟΣ ΤΥΦΛΩΝ — ΕΚΔΡΟΜΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

Ιταλικής φιλοσοφίας τοῦ Ροσμίνη καὶ τοῦ Γκαλιάνη. Τὸ λατινικὸν πνεῦμα ἐπότισε τὴν ψυχὴν τοῦ Κονεμένου καὶ φαίνεται ἀποκρυσταλλωμένον εἰς τὴν ἀπερίτεχνην φράσιν τῆς «Οἰκογενείας», καθὼς εἰς τὰς ἀκολουθίους γραμμάς: «Ἐκεῖνο ποῦ κυρίως σχηματίζει καὶ χαρακτηρίζει τὴν ἀνθρώπινην ὑπαρξην, ἐκεῖνο ποῦ τὴν ἔξευγενεῖται, εἶναι ή ἐναισθησία καὶ ή ἐναισθησία εἶναι ἀχώριστη μὲ τὴν νοημοσύνη· ή ἐναισθησία δηλαδὴ ἔχει δικῇ της νοημοσύνη ποῦ δὲν ἥμπορει νὰ τὴν ἐννοήσῃ παρὰ ἕνας ὅποιος νὰ εἶναι ἐναίσθητος. Στὸν ἀνθρώπωπον ἡ φύσις ἔχει δώσει δύναμες εὐγενικὲς ὅποιον δὲνθρώπωπος πρέπει νὰ τέσ της γυρόψη, νὰ τέσ καλλιεργήσῃ, νὰ τέσ ἀναπτύξῃ...».

Δὲν ἡμπορῶ νὰ εὔρω καμίαν πρωτοτυπίαν εἰς τὰ πεῖά, ούτε, πολὺ περισσότερον, εἰς τὰ στιχουργήματα τοῦ Κονεμένου.

Ποιητικά σπέρματα ὑπάρχουν εἰς τὸ ἔγρον του, ἀλλὰ ἔπειτα νὰ ἔχῃ τὴν ἔμπνευσιν περισσότερον ἄδρὰν καὶ ζωηροτέραν.

“Αν δώμως ή φαντασία τοῦ Κονεμένου δὲν
ἔχει δυνατὰ πτεράδα διὰ ὑψηλὰ πετάγματα, ἀλλ’
ἔχει ἔνα ὡραῖον καὶ σπάνιον δῶρον, μίαν μελί-
πικούν εἰρωνείαν.

Ἡ εἰρηνεία εἶναι μία φυσική διάθεσις τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος, δύοπού παρατηρεῖ μὲ ἀδιαφορίαν ἢ μὲ ἀνοχὴν τὰς ἀνορθογραφίας τῆς ζωῆς.

Τῷ 1867 ἐδημοσίευσεν ὁ Κονεμένος τὴν ἔμμετρον κοινωνικὴν σάτυραν «ἡ Φαντασία μου». «Ἡ Διαθήκη» τυπωμένη τῷ 1901 ἔχει τὴν πλέον ἀληθινὴν εἰρωνείαν ποὺ ἐπληρώνεις τὴν γηραισμένη πλέον ψυχὴ τοῦ Κονεμένου. Μία εἰρωνεία ποὺ γεννᾶται περισσότερον ἀπὸ μίαν καρδιὰν ποὺ πονεῖ, παρὰ ἀπὸ ἕνα πνεῦμα ποὺ ἀγωνίζεται, καὶ κούβει συχνότερα κάτω ἀπὸ τὸ χαμόγελο ἕνα δάκρυ, παρὰ μίαν ἀστραπὴν τῆς αἰσθησεως.

Ο Λουκιανὸς καὶ δὲ Ρουσσώ, διδύλισμένοι μὲ τὴν σκέψιν κάποιων Ἰταλῶν φιλοσόφων, ποδηγετοῦν τὴν σκέψιν τοῦ Κονεμένου εἰς μέρη τινὰ τῆς Διαθήκης.

Ο Κάρδαλιν εἶπεν ὅτι «ἡ εἰρωνεία εἶναι ἡ τελειοποίησις τῆς ποιητικῆς ἰδιοφυΐας. Ο Κονεμένος εἶχε τὴν εἰρωνείαν ἀλλὰ τοῦ ἔλειπεν ἡ ποιητικὴ ἰδιοφύΐα, καὶ εἰς τὰ ποιήματά του ἀκόμη δὲν φαίνεται τοπτής.

ον φαινεται ποιητης.
Χαρις εις τὸ ἔμφυτον εἰρωνικὸν χάρισμα ὁ Κονεμένος εις τὴν Διαθήκην κατορθώνει νὰ συγκρατῇ τὴν προσοχήν μας ἀκόμη καὶ εἰς ζητήματα στερούμενα γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος, εἰς ἴδιωτικὰ συμφέροντα, εἰς μικροεκδικήσεις καὶ πείσματα. Καὶ ἡ Διαθήκη τον εἶναι γεμάτη ἀπὸ παρόμιοια ἐπουντιώδη μέροι.

Ο συγγραφεὺς φαντάζεται ὅτι ἐκέρδισε μέγα χοηματικὸν ποσόν, διὰ τοῦ πρώτου ἀριθμοῦ ἐνδε

ΟΙΚΟΣ ΤΥΦΛΩΝ — Η ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΔΙΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΗ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΥΟ ΠΡΩΤΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ

λαχείου τῆς Ἀμερικῆς, καὶ μᾶς παρουσιάζεται
εἰς τὰς τελευταίας Ἱεροὺς θελήσεις του.

Εἰς τὴν χαριτωμένην αὐτὴν Διαδήκην δὲ Κονεμένος φροντίζει διὰ τὴν πατρόλη του Πρέβεζαν, εἰς τὴν δοποίαν, καθὼς λέγει, ἐγεννήθη κατὰ τύχην, δὲν τὴν ἐπεσκέφθη ποτέ, καὶ οἱ κάτοικοι τῆς δὲν τοῦ ἔχουν τὴν παραμικρὰν
διάτελλαν.

«Ξέρω πολὺ καλά, λέγει, ποῦ στὸν τόπο μου πανένας σχεδὸν δὲν ἡμίπορεῖ νὰ μὲ ίδῃ, ἀλλὰ δὲν εἰναι λόγος αὐτὸς γιὰ νὰ θελήσω νὰ ξεσυνεριστῶ καὶ ἐκδικηθῶ ἀρνούμενος ἔκεινα τὰ καλὰ ὅπου ἔχω ἀποφασισμένα γιὰ τὸν τόπο, καὶ ἀφοῦ μάλιστα αὐτὰ τὰ καλὰ δὲν εἰναι μόνον πρὸς ὁφέλεια ἔκεινων ποῦ ζοῦν σήμερα ἔκει, ἀλλὰ εἰναι καὶ πρὸς ὁφέλειαν ἔκεινῶν ὅποῦ θάρρουν κατόπι καὶ ὅπου δὲν μοῦ ἔχουν φταῖξει σὲ τίποτα, καὶ ποῦ ἐλπίζουμε νὰ βγοῦν καλλίτεροι ἀπὸ τουτούνούς, τώρα μάλιστα ποῦ τὸ Πατριαρχεῖο ἀποποάσσει νὰ στείλῃ ἔκει ταυτικὸν ιεροοκήρουνα».

Είς τὸ τέλος τῆς Διαθήκης ὁ Κονεμένος γράψει καὶ «λίγα περὶ γλώσσας». Μεταξὺ τῶν ἄλλων διατυπώνει ὡς ἔξης τὰς γλωσσικάς του ἀρχάς:

«Τὸ τί θὰ γίνη μὲ τὸν καιρὸν καὶ μὲ τὸν αἰῶνας, τοῦτο δὲν τὸ ξέρει, καὶ μῆτε εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ προμαντέψῃ κανένας. Ἐμεῖς σήμερα πρέπει νὰ γράφωμε τὴν γλῶσσα τοῦ καιροῦ μας, τὴν γλῶσσα τῆς κοινῆς συνήθειας μὲ δόσα ἐλαττώματα καὶ ἀτέλειες καὶ ἀνὴθελ ἔχει».

Τὴν θεωρίαν αὐτὴν τοῦ Κονεμένου τὴν χαρακτηρίζει μία δειλὴ συντηρητικότης, καὶ τὴν θεωρῶ συζητήσιμην εὐθὺς εῖς τὴν βάσιν της, διότι, ἀν τὴν παραδεκτοῦμε, τρέχομε τὸν κίνδυνο νάρηνθοῦμε εἰς τὴν γλῶσσαν μας κάθε πρόσδοτον καὶ διαιρόφωσιν.

Μὲ τὸ γλωσσικὸν μας ζήτημα εἴλε καταγίνει ὁ Κονεμένος ἀπὸ τῆς νεοτήτος του, ἐμπνευσμένος κάπως ἀπὸ τὰς ἰδέας τοῦ Σοφιανοῦ καὶ τὸν «Διάλογο μεταξὺ ποιητοῦ καὶ λογιώτατου» τοῦ Σολωμοῦ. Τῷ 1873 εἰς τὴν Κέρκυραν, καὶ τῷ 1874 εἰς τὰς Πάτρας ἐδημοσίευσε δύο φυλλάδια περὶ τῆς δημοτικῆς γλῶσσης. Τῷ 1878 εἰς τὰς Πάτρας, ὅπου ὑπηρετοῦσεν ὡς πρόξενος τῆς Τουρκίας, ἐδημοσίευσε «τὸ ζήτημα τῆς γλώσσας». Τὰ φυλλάδια αὐτὰ τοῦ Κονεμένου είχεν ὅπιν τοῦ ὁ γερμανὸς καθηγητῆς Κρουμπάχερ ὅταν ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου

ἔπλεκε τὸ ἔγκώμιον τῆς δημοτικῆς νεοελληνικῆς γλώσσης.

Τῷ 1858 ὁ Κονεμένος ἐξέδιδεν ἐν Κερκύρᾳ τὸν Ἐωσφόρον, περιοδικὴν ἐπιθεώρησιν, ὃπου ἐδημοσίευσε διάφορα ἔμμετρα καὶ πεζά! Ἐδημοσίευσε τῷ 1893 ἵταλιστὶ ἔργον τι ὑπὸ τὸν τίτλον Ladri ed omicidi ἀλλ ὅμως δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ τὸ ἰδωμεν.

Τοιοῦτος ὑπῆρχεν εἰς ὀλίγας συνοπτικὰς γραμμὰς ὁ Νικόλαος Κονεμένος καὶ τὸ φιλολογικὸν του ἔργον, τὸ ὅπιον ἐπροσπαθήσαμεν νὰ ἔξετάσωμεν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τὸν ἐπικηδείους ἐπαίνους μερικῶν λογιών τοὺς ὅποιους ἔνέπνευσεν ὁ πρόσφατος θάνατος τοῦ γηραιοῦ Ἡπειρώτου.

Ίσως θελήσουν μερικοὶ νὰ χαρακτηρίσουν τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμὰς ὡς ἀνευλάβειαν ἐπειδὴ ἔτυχε νὰ μὴ συμφωνοῦν μὲ τὴν γνώμην των, ἀλλὰ ήμεις θὰ τοὺς ἀπαντήσωμεν μὲ τὴν φράσιν τοῦ Paul Louis Courrier:

«La postérité voudra savoir ce que nous pensions de nos contemporains. Elle reconnaîtra avec stupeur que nous n'avons point su, ou point osé le dire.»

[Ζάκυνθος 1907]

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Π Α Ρ Α Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η !

Βλέπετε ἔνα μαῦρον ἥσκιο ποὺ πλανιέται ὀλόγρα μας μὲ δυὸ κόκκινα μάτια, κατακόκκινα σὰν ἀναμμένα κάρδουνα, ποὺ νομίζεις πῶς ἐπλάσθηκε ἀπὸ καπνὸν καὶ ἀπὸ φρίκη; εἶναι ὁ Θάνατος... Ἔρχεται μὲν ἔνα παγωμένο, πικρὸ χαμόγελο καὶ μοῦ ἀπλώνει τὰ σκελετομένα του χέρια νὰ παῖξωμε... Φύγε, κακὲ Θάνατο! Εἴμαι πονρασμένος ἀπόψε, καὶ τὰ δάχτυλά μου τρέμουν ἔχω πιρετό, καὶ σὺ θέλεις παιχνίδια... Θυμᾶμαι ἔναν καιρὸ ποὺ οἱ μενεξέδες ἤταν ἀνθισμένοι δλόγυρα στὴν πράσινη λίμνη καὶ μιὰ τρελλὴ πεταλούδα ἐφιλοῦσε δόσα φυλλαράκια ἐσάλευαν στὴ δροσιά... Καῦμένοι καιροί!

Καμιὰ φορά, τιλιγμένος σιμὰ στὸ τέσακι, τὴν ὥρα ποὺ ἔξω χιονίζει, χιονίζει, ξαναθυμοῦμαι τὰ παλῇ καὶ μοῦ φαίνεται πῶς θὰ τρελλαθῶ! Νὰ τρελλαθῶ... τί νὰ σᾶς πῶ! Εἴναι στιγμές ποὺ κατί ἀρχίζει νὰ μὲ βασανίζῃ στὸ μιναλό μου σὰν μιὰ ἐπίμονη, καρφωμένη ἰδέα, καὶ τότε νοιώθω μιὰ λαχτάρα μήν ἐτρελλάθηκα! Ὁμως, Θεός φυλάξοι!... προχθὲς—μὰ μήν τὸ πῆτε σὲ κανένα!—ποὺ είχα ξαπλωθῆ στὴν πρασινάδα, ἐγγίστρησε

ἀχόρταγη δίψα γιὰ τὸ Ἀγνωστο, πρέπει νὰ γίνεται ἀστρονόμος καληνύχτα σας λοιπόν, κυρίες καὶ κύριοι... θὰ πάω ἔξω, στὸ φεγγάρι, καὶ θὰ γράφω ἔνα ποίημα ποὺ ν' ἀρχίζῃ μὲ κλάματα καὶ νὰ τελειώνῃ σὲ λυγμούς ἔνα ποίημα ποὺ νὰ τρέμουν δοι τὸ διαβάσον καὶ νὰ μὴ γίνωνται πειὰ πόλεμοι, καὶ νὰ μὴ χύνωνται πειὰ αἴματα στὸν κόσμο... Ἄχ! τὸ αἷμα!... τὸ αἷμα ποὺ τρέχει σὰν ποτάμι καὶ πλημμυρίζει τὴ δάλασσα καὶ τὴ φλογίζει... Ἡθελα νὰ ἴμουν μέσα στὴ λεπίδα ἐνὸς μαχαιριοῦ τὴν ὄρα ποὺ ξεσχίζει μιὰ λευκὴ σάρκα! τί νὰ νοιώθῃ τὸ καῦμένο τὸ μαχαῖρι;...

Ἄλλὰ τί μὲ νοιάζει; νὰ σᾶς πῶ, λίγο μὲ νοιάζει γιὰ τοὺς ἄλλους...

Τὶ δυστυχισμένος ποὺ είμαι! ἔνας ἄγριος πόθος μὲ πτνίγει, σὰν νὰ μοῦ είχαν δεμένο τὸ στόμα καὶ νὰ ψυχομαχοῦσα: τί ἀτιμη ποὺ εἶναι ή ζωή! Πονοῦμε μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ζοῦμε, νὰ ξαναπονοῦμε... *

Χθὲς τὸ βράδυ, ἤταν σκοτάδι στὸ δρόμο... Ἐνα παιδί γελαστό, μὲ ώραῖα γαλάζια μάτια, ἥρθε πηδῶντας σιμά μου, καὶ μοῦ ἥρθε μιὰ φοβερὴ ἐπιθυμία, μιὰ ἀχόρταγη δίψα νὰ τὸ σκοτώσω... Ὁμως ἐλατήθηκα ἐνῷ, ἀν ἴμουν τρελλός!... Ἐχω μονάχα μερικὲς στιγμές ποὺ είμαι σὰν πουλὶ καὶ νοιώθω κατί θεώρατα φτερὰ ν' ἀπλώνωνται μέσα στὴν ψυχή μου καὶ χυμῷ νὰ πετάξω! Μὰ δὲ μπορῶ νὰ πετάξω, ἐνῷ, ἀν ἴμουν τρελλός, θὰ ἐνόμιζα πῶς ἐπέταιξα!... Ετοί δὲν είναι;

Ποιὸς εἶναι ἀντὸς ποὺ μοῦ ἀνοιξε τὸ λαιμό μου;... τί κούνιο χέρι! Φοβᾶμαι νὰ γυρίσω τὸ κεφαλί, μήν ἰδῶ τίτοτε τρομερό ἀξείδειαν, τὸ ἔγρισα... Κ' ἔπειτα;... τίτοτε!... Τριαντάφυλλα χίλιων λογιῶν, ἀν θέλετε, ἔχω στὸ περιβόλι μου ἀλλα εἶναι κόκκινα σὰν κάρδιες κ' ἔχουν μιὰ ενώδια σὰ νὰ πονοῦν: ἀλλα εἶναι ἀσπρα, καταστρέψα σὰν τὸ γάλα, καὶ ντρέπονται ἄμα τὰ κυττάρια κανένας καὶ κοκκινίζουν... Πῶς τὸ ἄγαπωτά της τὴ στέλλονται, ἥσκιο, πίσω στὴ γῆ καὶ κλαίει ἀπὸ τὸν καῦμό της... Τὸ φεγγάρι ἔπειτε προχθὲς καθαρό, κατακάθαρο στὰ σκιερὰ νερά της μὲ τοὺς θολοὺς ἥσκιους! Τὸ ἀστέρια ήταν σὰν ἔνα θαμπό περιδέραιο ἀπὸ μαργαριτάρια στὸ μαῦρο λαμπὸ τῆς νύχτας καὶ τὰ κυπαρίσσια ἔκαναν ἀνάλαφρα τὴν παγερὴ προσευχή τους! Εκεῖ ποὺ ἐπήγαινα... τί ἔλεγα;... Ἄ! ναι, τὸ ηύρα—έκει ποὺ ἐπήγαινα, μέσα στὰ νερά ἐτράνταξε ἔνα κίτρινο, κίτρινο χέρι, κίτρινο σὰν τὸ ἀγιοκέρι τῆς ἐκκλησιᾶς, σὰν θολὸ χέρι πεθαμένου, καὶ τὰ δάχτυλά του ἔψαχναν στὸ χάρος κατί ἀρχατο... Ή καρδιά μου είχε τιναγμούς φρίκης μέσα μου, σὰν ἀνυπόταχτο, τρελλὸ παιδὶ ποὺ δὲ νέλει ν' ἀποκιμηθῇ!...

Καὶ έρετε τὸ εἶναι ὁ θάνατος; ἔνας κακός, ἀσπρος σκελετός, μὲν ἔνα σκουριασμένο πελώδιο δρέπανο, σκουριασμένο ἀπὸ τὸ θέρισμα τῶν ψυχῶν, ποὺ τρέχει νὰ μᾶς ἀποκοιμίσῃ καὶ νὰ μᾶς νονουρίσῃ! Ερχεται στὸ σκοτάδι καὶ μοῦ χαμογελάει... τὰ δόντια του χτυποῦν σὰ νὰ κυρωνῇ καὶ τρίζουν τὰ κόκκινα σάπια ἔνλα! ἀλλούμονο σ' ὅπιον πιάσῃ: τὸν ἀγκαλιάζει καὶ τὸν πάει, μοῦ είπαν, σ' ἔνα φοβερόν,

ΕΘΝΙΚΑ ΙΑΡΥΜΑΤΑ — Η ΠΡΟΣΟΨΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΟΜΗΡΕΙΟΥ

“Οσο γιὰ τὴ λίμνη, τὴν ἔρετε αὐτὴ τὴν ἴστορία εἶναι παληά, πολὺ παληὰ καὶ ὁ παπποῦς μου τὴν εἶχε μάθει ἀπὸ ἓνα γέρο ὑαλασσινὸ μὲ κατάμαυρα μάτια...” Οταν ἡμουν παιδάκι, μ. ἔπαιρνε στὰ γόνατά του καὶ μοῦ ἔλεγε δλα τὰ παραμυθάκια τῶν βουνῶν, μὲ τὰ χιονόλευκα μαλλιά του καὶ μὲ τὸ ἄγαθὸ του χαμόγελο! Ἐπέθανε δμως μιὰ νύχτα καὶ τὸν ἐθάψαμε μακριά, πολὺ μακριά, εἶναι καιρός...

“Οταν πηγαίνω στὸν τάφο του, βρίσκω πάντα μιὰ κρύα κουκούβάγια ποὺ μὲ κυττάζει κατάματα μὲ τὰ στρογγυλά της, ἀπαίσια μάτια...” Επρεπε νὰ σκοτώσουν ὅλες τὶς κουκούβαγιες ποὺ πᾶνε στοὺς τάφους καὶ μᾶς κυττάζουν κατάματα....

“Ἐμάδατε τὸ μυστικό μου; Κάποιος ἐπῆγε κάποτε κάπου κ' ἔκανε κάτι! Ποιὸς καὶ ποῦ καὶ τί καὶ πότε, δὲ θὰ σᾶς τὸ πῶ ἀν δέλετε, βασανίσετε λίγο τὸ μναλό σας καὶ θὰ τὸ βρῆτε...

“Ἐγὼ τὸ βάσανίζω χίλια χρόνια καὶ δὲν ἔχω καταλάβει ἀκόμα τίποτε!...” Ενῷ, ἀν ἡμουν τρελός, δπως θέλουν νὰ μὲ παραστήσουν ἔκείνοι, δλα θὰ τὰ εἶχα νοιώσῃ!...

Πῶς φέργει ἀπόψε τὸ φεγγάρι σὰν ἔνα λευκὸ λευκὸ σάβανο; μὲ τὰ σβησμένα του μάτια! Μιὰ ἀχτίδα του πέφτει κουρασμένη μέσα στὰ χέρια μου καὶ τὰ χέρια μου εἶναι ἀσπρα σὰν ἀσῆμι καὶ σὰν ἀλάβαστρο...” Αν μποροῦσα νὰ τὴ σφέξω, νὰ τὴν πιάσω, θὰ τὴν ἐπήγαινα νὰ τὴν χαρίσω σὲ κάποιον ποὺ ἀγαπῶ!... Είνε τόσο ἀπαλή, τόσο γλυκειά, σὰ μιὰ καθάρια σταγόνα μέλι ποὺ ἔξεχείλισε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κ' ἔσταξε ἄτονα ἀπάνω στὸ λευκὸ μου χέρι...” Απόψε πῶς ήθελα νὰ φιλήσω τὸ φεγγάρι... ή νὰ τὸ σκοτώσω! Καμιὰ φορά ποὺ πονῶ καὶ εῖμαι ξαπλωμένος στὴ χλόη, ἔρχεται σιγά - σιγά μὲ τὰ βελουδένια χεράκια του καὶ μὲ χαιδεύει, σὰ μανούλα ποὺ χαιδεύει τὸ πονεμένο παιδάκι της μὲ τὰ ξανθὰ ζγουρά μαλλάκια καὶ τὸ στοματάκι

τὸ τριανταφυλλένιο! Έκεῖ, ἀποκοιμοῦμαι ώρες, ώρες, καὶ δὲν ἔρχεται κανένας νὰ μὲ ξυπνήσῃ... Καὶ χθὲς ἀκόμα...

“Ἄχ! ποιὸς μ. ἀρπαξε ἀπ' τὸ λαιμό; κάτι κρύο καὶ φρικιασμένο μὲ πνύγει...”

Σωπάτε μὴν κάνετε θύρουβο!

“Ἀκούω κρότους στὸ διπλανὸ δωμάτιο, σὰν πατήματα ἥσκιου...” Ποιὸς εἶναι; Κανένας δὲ μοῦ ἀπαντάει, κανένας!... Ποιὸς εἶναι;... Κάποιος ἔρχεται, ἡ πόρτα τρίζει, ἡ πόρτα ἀνοίγει... Πῶς τρέμω, πῶς τρέμω!... Θέλω νὰ φωνάξω καὶ μοῦ σταμάτησε ἡ πνοή!

Ξέρω ποιὸς εἶναι, τὸ ξέρω πολὺ καλά! Έρχεται κάθε βράδυ μὲ τὰ κόκκινα μάτια του!

“Έρχεται κάθε βράδυ μὲ τὰ κόκκινα, κατακόκκινα μάτια του, ποὺ φεγγοβιολοῦν σὰν ἀναμμένα κάρδισουν καὶ θέλει νὰ μὲ πάρῃ!... Ποιὸς εἶναι;

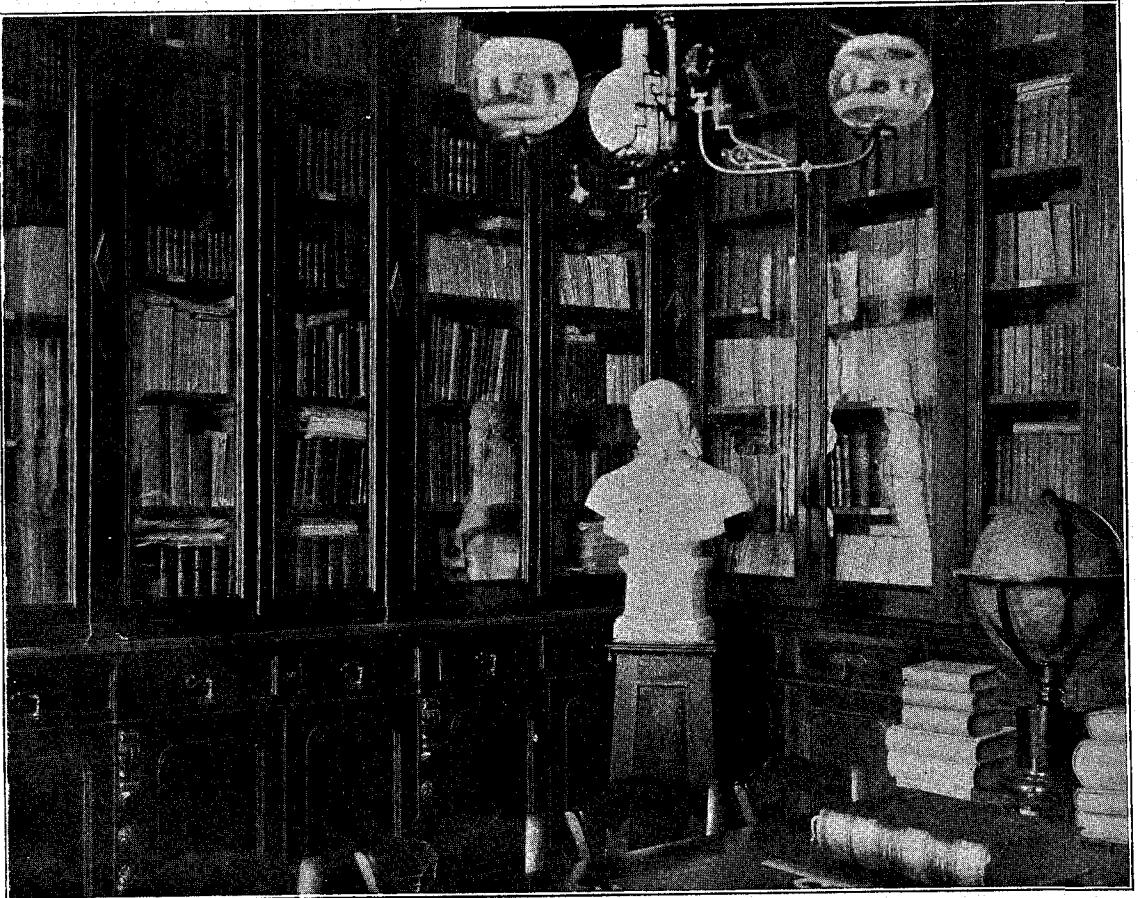
“Αν ἡμουν τρελλός, ω ἐσεῖς ποὺ θέλετε νὰ μὲ

παραστήσετε γιὰ τρελλόν, θὰ ἔβλεπα τόσο καθαρὰ αὐτὸν τὸν ἀσπρὸ σκελετὸ μὲ τὸ πελώριο, σκουριασμένο δρέπανο, ποὺ χορεύει μπροστά μου καὶ μὲ τρελλάνει ἀπὸ τὴ φρίκη... Τὰ δόντια του χτυποῦν σὰν νὰ κουώνῃ, καὶ τὰ κόκκινά του τρίζουν σὰν καμένα ξύλα...”

Νάτος, νάτος, εἶναι δλόσωμος, θεώρατος, σκελετωμένος μπροστά μου! Χαμογελάει... Κλείνω τὰ μάτια νὰ μὴν τὸν βλέπω καὶ γελῶ, γελῶ, πεθαίνω ἀπὸ τὰ γέλια μὴν τύχη καὶ νομίση πῶς τὸν ἐφοβήθημηκα... Είναι δ θάνατος, εἶναι δ θάνατος... θέλει νὰ μὲ σύρῃ, νὰ μὲ”

Καὶ δλη τὴ νύχτα ἔκείνη, δλοὶ στὴ γειτονιά, ἀγρυπνοι, φοβισμένοι ἔκαναν τὸ σταυρὸ τους, γιατὶ ἀκουγαν τὰ μεσάνυχτα μακριά, στὴν κοιμιδένη ἥχω, ἔνα γέλιο, ἔνα φοβερὸ σπαρακικὸ γέλιο ποὺ ἔξεσχιζε τὸ σκοτάδι τῆς νύχτας κ' ἔξεψυχησε μὲ ἔνα λυγιδ κατὰ τὴ χαρωνή...

ΝΑΠΟΛΕΩΝ Λ. ΛΑΠΑΦΙΩΤΗΣ

ΕΘΝΙΚΑ ΙΑΡΥΜΑΤΑ — Η ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ ΟΜΗΡΕΙΟΥ

ΜΑΡΚΟΥ ΑΥΡΗΛΙΟΥ—ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

— Άποσπάσματα —

Α πό την ανγήν συνείδιζε νὰ προλέγῃς εἰς τὸν έαυτόν σου: Σήμερα θὰ συντύχω περιεργον, ἀχρίστον, ὑβριστήν, δολερόν, βάσκανον, μισάνθρωπον. "Ολ' αὐτά θὰ εἰν' ἔκεινοι, διότι δὲν εἰξένουν τὶ τάγαθὸν καὶ τὸ κακὸν τί. Ἐγὼ δέ, ἀφοῦ ἐστοχάσθην τὸ τί εἶνε τάγαθὸν καὶ τὸ κακόν, διὰ εἶνε ὠραῖον μὲν ἔκεινο, τὸν δὲ ἀσχημον, καὶ τὸ πᾶς ἐπλάσθη ὁ ἀμαρτωλός, καὶ διὰ εἶμαι γεννημένος ὅμοιός του, δχι ἀπὸ τὸ ίδιον αἴμα ἢ τὸν ίδιον σπόρον, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ίδιον πνεῦμα καὶ ἀπὸ τὴν ίδιαν θείαν Μοῖραν, οὔτε νὰ βλαφθῶ ἀπὸ κανένα τῶν εἰμπορῶ. Διότι κανεὶς δὲν θὰ μοῦ μεταδώῃ κακίαν. Οὔτε νὰ δργισθῶ διὰ τὸν δριούν μου εἰμπορῶ, οὔτε νὰ τὸν συχαδῶ. Διότι ἐπλάσθημεν διὰ νὰ ἐργαζώμεθα μαζί, ὥστε πόδες καὶ χεῖρες καὶ βλέφαρα καὶ ἄνω καὶ κάτω δδοντοσειρά. Ἀφύσικον λοιπὸν τὸ ν' ἀντιρράττωμεν διὰ τὸν ἄλλον δταν δ' ἀγανακτεῖς καὶ συχαίνεσαι, ἀντιπράττεις.

"Υβρίζε, ὑβρίζε τὸν έαυτόν σου, ὁ ψυχή· καὶ οὐτωπῶς δὲν θὰ ἔχῃς καιρὸν νὰ ἐπαινέσῃς τὸν έαυτόν σου διότι μίαν ζωὴν ἔχει διὰ καθείς. Καὶ θὰ περάσῃς τὴν ζωὴν σου δίκως νὰ ἐντρέπεσαι τὸν έαυτόν σου, ἀναθέτουσα τὴν εὐτυχίαν σου εἰς τῶν ἄλλων τὰς ψυχάς.

Εἶνε πικρὸν τὸ ἀγγοῦσι; ἀφισέ το. Βάτα εἰς τὸν δρόμον; πάραιμέρισε. Αὐτὸ φθάνει μὴν εἰπῆς ἀκόμη: Τάχα διαιτήνων αὐτὰ εἰς τὸν κόσμον; διότι θὰ σὲ περιγελάσῃ διὰ λογικὸς ἀνθρώπως, δπως θὰ σ' ἐπεριγέλα. διὰ εὐλογρής καὶ διὰ ποδηματοποιός, ἐὰν τοὺς ἐκατηγόρεις, βλέποντας εἰς τὸ ἐργαστῆρι τῶν ξύσματα καὶ ἀποκόμματα ἀπὸ τὰ κατασκευαζόμενα πράγματα. Ἀγκαλά καὶ μερικοὶ ἔχουν ποῦ νὰ τὰ φίψουν ἐν φ διὰ τὴν φύσιν τῶν δλων δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ ἔξω· ἀλλὰ τὸ ἀξιοθάμαστον τῆς τέχνης της εἰνε, διὰ τὸ ἔχει κανονισμένα τὰ ἔργα της, ὡστε κάθε τι, τὸ δποῖον στοχαζόμεθα διὰ καταστρέφεται καὶ γηράσκει καὶ εἶνε ἀχογότον, τὸ μεταβάλλει μέσα της, καὶ διὰ δὲλλα νέα δημιουργήματα ἀπὸ αὐτὰ τὰ ίδια κάμνει καὶ οὔτε ἀπὸ ὑλας ξένας ἔχει χρείαν, οὔτε ποῦ νὰ πετάξῃ τὰ σαπρότερο ἀποζητεῖ. Καὶ οὐτωπῶς τῆς φθάνει διὰ τόπος διὰ δικής της, καὶ ή θηλή ή ἐδική της, καὶ ή τέχνη ή ἐδική της.

Στοχάζουν ὀδιάκοπα διὰ δλα δσα γίνονται, διὰ μεταβολῆς γίνονται καὶ συνείδιζε νὰ νοῆς διὰ

τίποτε δὲν ἀγαπᾶ ἡ φύσις τῶν δλων περισσότερον, δσον τὸ νὰ μεταβάλλῃ τὰ δντα καὶ νὰ κάμην νέα δμοια. Διότι κάθε δν εἶνε ὡσὰν σπόρος ἔκεινον τὸ δποῖον ἀπὸ αὐτὸ δη γίνη. Καὶ σὸ στοχάζεσαι διὰ σπόροι εἶνε μόνον δσους εἰς τὴν γην ἡ τὴν μήτραν σπείρομεν καὶ εἶνε τὸν δη μεγάλη ἀπειρία.

Γεήγορα θὰ τὰ λησμονήσῃς δλα σύ καὶ γρήγορα δλα θὰ λησμονήσουν ἔσενα.

Βλέπε τὴν ψυχήν σου μέσα· μέσα ἔκει εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ δποία εἰμπορεῖ ἀδιάπαντα ν' ἀναβροῦν, ἐὰν ἀδιάπαντα τὴν σκάπτης.

"Ολα τὰ ἐγκόσμια συνήμη διὰ τὴν πεῖραν ἐφήμερα διὰ τὸν χρόνον δυταρά διὰ τὴν θλην. "Ολα τὰ τωρινὰ ἀπαράλλακτα εἶνε δπως καὶ εἰς τὸν καιρὸν ἔκεινων, τοὺς δποίους ἔχομεν θάψει.

"Ο νγεῖης δφθαλμὸς πρέπει δλα τὰ δρατὰ νὰ βλέπῃ, καὶ νὰ μὴ λέγῃ: Τὰ χλωρὰ θέλω. Αὐτὸ μόνον εἰς πάσχοντα δφθαλμὸν ταιριάζει. Καὶ ή νγεῖης ἀκοὶ καὶ δσφρησις πρέπει νὰ εἶνε βοικὴ δ' δλα τὰ δσφραντα καὶ τάκουστα. Καὶ δ' νγεῖης στόμαχος νὰ δέχεται ἔξ ίσου δλα τὰ τρόφιμα, δπως ἡ μυλόπετρα δλα δσα ἐκατασκευασθη ν' ἀλέδη. Καὶ οὐτωπῶς καὶ δ' νγεῖης λογισμὸς πρέπει νὰ εἶνε ἔτοιμος δ' δλα δσα γίνονται δποῖος δὲ λέγει: "Ας σωθοῦν τὰ παιδιά καὶ: δλοι νὰ μ' ἐπαινοῦν δτι καὶ ἀν κάμω, εἶνε δφθαλμὸς ζητῶν τὰ χλωρὰ καὶ δδόντες ζητοῦντες τ' ἀπαλά.

Θὰ γίνης τάχα ποτέ, ὁ ψυχή, ἀγαθὴ καὶ ἀπλῆ, καὶ μία, καὶ γυμνή, φανερωτέρα τοῦ σώματος τὸ δποῖον σὲ περικλείνει; Τάχα θὰ δοκιμάσῃς ποτὲ διαθέσεις ἀγάπης καὶ ὑπομονῆς; Θὰ γίνης ποτὲ τάχα τελεία, ὡστε νὰ μὴν ἔχῃς κανενὸς χρείαν; καὶ νὰ μὴν ποδῆς τίποτε καὶ τίποτε νὰ μὴν ἐπιθυμῆς οὔτ' ἔμψυχον, οὔτ' ἄψυχον, δ' ἀπολαύσεις ήδονῶν; οὔτε χρόνον δὰ μακροτέρας ἀπολαύσεις; οὔτε τόπον, ἡ χώραν, ἡ ἀνέμων εὐκαιρίας, οὔτε ἀνθρώπων ταιριασμούς; ἀλλὰ δ' ἀρκῆσαι εἰς τὴν τωρινὴν κατάστασιν καὶ θὰ εὐχαριστῆσαι μὲ τὰ παρόντα δλα, καὶ θὰ πεισῆς τὸν έαυτόν σου δτι δλα τὰ ἔχεις, καὶ ἀπὸ τοὺς θεοὺς σοῦ δλονται, καὶ διὰ δλα καλὰ σοῦ εἶνε καὶ θὰ εἶνε, δσα τοὺς εἶνε ἀγαπητὰ καὶ δσα μέλ-

λουν νὰ δώσουν διὰ σωτηρίαν τοῦ τελείου ζφου, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου, καὶ ὠραῖον, τὸ δποῖον δλα καὶ τὰ γεννῆ, καὶ τὰ συγκρατεῖ, καὶ τὰ περιέχει, καὶ τὰ περιμαζεύει δταν διαλύνωνται διὰ νὰ δημιουργηθοῦν δμοια; θὰ εἶσαι ποτὲ τάχα τοιαύτη, ὡστε οι θεοὶ καὶ οι ἀνθρώποι νὰ συγκινωνοῦν ούτωπῶς καὶ νὰ μὴν παραπονοῦνται εἰς αὐτούς, οὔτε νὰ κατηγοροῦνται ἀπ' αὐτούς;

"Αγονρίδα, σταφύλι, σταφίδα, δλα εἶνε μεταβολά, δχι εἰς ἀνυπαρξίαν, ἀλλ' εἰς ἀνυπαρξίαν πρὸς θράσ μόνον.

Συνείδιζε καὶ εἰς δσα δὲν πιστεύεις, δti θὰ σ' εύρον. Διότι καὶ ἡ χείρ σου ἡ ἀριστερά, ἡ δποία ὡς ἀσυνείδιστος, εἶνε ἀργὴ δι' ἄλλα, τὰ χαληγὰ δμως κρατεῖ δυνατώτερα, παρὰ ἡ δεξιά, διότι αὐτὸ τὸ συνείδισε.

Τὰ πράγματα στέκουν ἔξω θυρῶν, αὐτὰ ἀφ' ἔαυτῶν, καὶ τίποτε οὔτε εἰξένουν δ' ἔαυτά, οὔτε στοχάζονται. Ποιος λοιπὸν στοχάζεται δι' ἔαυτά; δ Κυριαρχος Νοῦς.

"Όλα εἰς μεταβολήν· καὶ σὺ δ' ίδιος εἰς ἀδιάπαντον μεταλλαγήν· καὶ κάπως φθιοράν· ἀκόμη καὶ δ' κόσμος δλος.

Στοχάζουν δποῖον τάχα πρέπει νὰ σ' εύρῃ διάνατος καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα καὶ ὡς πρὸς τὴν ψυχήν. Καὶ στοχάζουν ἀκόμη δti σύντομος δ βίος καὶ ἀπέραντοι οι πρὸς σοῦ καὶ οι μετὰ σὲ αἰῶνες, καὶ δti καθείδη διάλοκον πρᾶγμα εἶνε ἀσθενές.

Προσπάθει νὰ συγκρατῆς τὴν φαντασίαν· νὰ σταματᾶς τὰς δρμάς νὰ σβύνης τὰς δρέξεις σου· νὰ εἶσαι εἰς δλα κύριος τοῦ έαυτοῦ σου.

Τὸ κάθε τι μοῦ ταιριάζει δti σοῦ εἶνε καλοταιριαστον, δ' κόσμε. Τίποτε δὲν μοῦ εἶνε πρώτον, οὔτε δψιμον, δταν δ' ἔσενα εἰν' ἔγκαιρον. Κάθε τι τὸ δποῖον αἱ ἐποχαί σου φέρουν, δ Φύσις, εἶνε δ' ἔμένα καρπός ἀπὸ ἔσενα δλα γεννῶνται, μέσα εἰς ἔσενα δλα ὑπάρχουν, εἰς ἔσενα πάλιν δλα ἐπιστρέφουν.

Μεταφρ. ΛΓΙΔΟΣ ΘΕΡΟΥ

ΕΙΔΩΛΙΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ—ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΘΩΜΑΣ

Η το εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας συναυλίας τῆς Οπερας. "Επὶ δύο θράσ είχαν ἀποκάμει μὲ τὸ νὰ μὴ θαυμάζουν καὶ νὰ μὴ ἐννοοῦν. "Ἐξαφνα ἀντήχησαν τόνοι πολὺ ἀπλοὶ, πολὺ λιτοί, ἀλλὰ εὔστοχοι καὶ βαθεῖς. Εἰς τὸν οὐδόν τοῦ "Άδου, καὶ μὲ δλίγας φράσεις δ Λάντης προσηγόρευε τὸν Βιργίλιον. "Ἐπειτα, μὲ περισσοτέραν αἴρητη ηδύτητα καὶ μελαγχολίαν οι ἔρασται οι έξ Αριμίνου ἀφηγήμησαν τὸν ἔρωτά των. Τότε αἱ ἐπευφημίαι εἴξεραν φροντίδαν, καὶ δ συνθέτης τῆς «Μινιόν», τοῦ «Άμλετ» καὶ τῆς «Φραγκίσκης τῆς έξ Αριμίνου» ἀνευφημήθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τελευταίαν φροντίδαν. Τὰ εὐγενῆ ἔκεινα «δετσιτάτιβα», ή δραία ἔκεινη δλως γαλλικὴ ἀπαγγελία, ή τέχνη ἔκεινη τοῦ ἀποδίδειν εἰς μόνον τὰς λέξεις, εἰς μόνον τὸν λόγον, δλην τὴν μουσικὴν τὴν δποίαν περιέχει, ήσθιαν θητεῖσαν ἀροίστως δti δλα αὐτὰ εἶνε κάτι τι μέγα, τὸ πολύτιμον, ἀλλοίμονον! καὶ τὸ δποῖον σήμερον ἀπειλεῖται. Είνε κάτι τι ἀπὸ ήμας, καὶ τὸ δποῖον σήμερον ἀποσύρεται, τὸ δποῖον φεύγει, τὸ δποῖον χάνεται ἀπὸ τὰς παρα-

δόσεις μας καὶ ἀπὸ τὴν ίδιοφυίαν μας. Άλλα δὲν ἐπόρθητεραν δti διὰ πόσω δλίγας ἡμέρας ἀργότερον οὐτὸς ἀπὸ τὸ προσηγόρευεν τῶν μουσουργῶν μας

Τὸ διάρχαιότερος τῶν μουσουργῶν μας καὶ, νομίζω, δλων τῶν μουσουργῶν. "Το εἶκενος δ δποῖος ἀπὸ περισσότερα δρατάρα καὶ μελαγχολίαν οι ἔρασται οι έξ Αριμίνου ἀφηγήμησαν τὸν ἔρωτά των. Τότε αἱ ἐπευφημίαι εἴξεραν φροντίδαν, καὶ δ συνθέτης τῆς «Μινιόν», τοῦ «Άμλετ» καὶ τῆς «Φραγκίσκης τῆς έξ Αριμίνου» ἀνευφημήθη ἐπὶ μακρὸν διὰ τελευταίαν φροντίδαν. Τὰ εὐγενῆ ἔκεινα «δετσιτάτιβα», ή δραία ἔκεινη δλως γαλλικὴ ἀπαγγελία, ή τέχνη ἔκεινη τοῦ ἀποδίδειν εἰς μόνον τὰς λέξεις, εἰς μόνον τὸν λόγον, δλην τὴν μουσικὴν τὴν δποίαν περιέχει, ήσθιαν θητεῖσαν ἀροίστως δti δλα αὐτὰ εἶνε κάτι τι μέγα, τὸ πολύτιμον, ἀλλοίμονον! καὶ τὸ δποῖον σήμερον ἀπειλεῖται. Είνε κάτι τι ἀπὸ ήμας, καὶ τὸ δποῖον σήμερον ἀποσύρεται, τὸ δποῖον φεύγει, τὸ δποῖον χάνεται ἀπὸ τὰς παρα-

βαρδούς, ή μουσικὴ αὐτὴ εἶνε πολὺ γαλλική, καὶ καὶ δλίγον ἀκόμη θὰ ἔλεγα ἔθνικη. "Ω! δλως

διαφορετικά ἀπό τὴν «Μασσαλώτιδα». Ἀπὸ μικρῶν ἀπόψεων, ἀλλὰ τόσῳ χαριτωμένων! Εἶνε ἐθνικὴ οὐτω̄ διὰ τῆς εὐχερείας, τῆς οἰκειοτάτης καὶ ἀφελεστάτης εἰρωνείας διὰ τῆς νοστιμωτάτης ἀντιθέσεως τὴν δποίαν ἀποτελοῦσιν δ ἀνατολικὸς διάκοσμος καὶ ἡ ὡς παρισινοῦ χαμινίου διαβολιά, αἱ ἐναλλασσόμεναι στροφαῖ τοῦ εὐνούχου καὶ τοῦ ἀρχιτυμπανιστοῦ. Καὶ ἔπειτα, καθὼς ἐτραγουδοῦσεν ἡ Μεγάλη Δούκισσα τοῦ Γερολστάτιν «Μ' ἀρέσουν οἱ στρατιωτικοὶ μ' ἀρέσουν!» μ' ἀρέσει δ «Καδῆς» οὐτω̄, δι ἀντὸν τὸν στρατιωτικὸν του χαρακτῆρα τὸν εὐθυμον καὶ ἀφελῆ, διὰ τὸν τόνον αὐτὸν τὸν ἀλγερινόν, τόνον εὐθυμίας κατακτητικῆς καὶ ἀποικιακῆς ἐν ταῦτῳ. Ναί, ὅλα αὐτὰ εἶνε ἴδια μας, γέννημα ἴδια μας. Τὸν διευθυντὴν τοῦ Ὡδείου, τὸν μέγαν τιτλοῦχον τῆς Λεγεώνος τῆς Τιμῆς ἀς προπέμψουν μέχρι τοῦ τάφου αὐριον τὰ στρατιωτικὰ ἀγήματα, αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ καὶ αἱ ὁμοβροντίαι· ἀλλά, τὸν μουσουργὸν τοῦ «Καδῆ» ἀς ἵδωμεν ἐπίσης ν' ἀκολουθοῦν οἱ μικρόσωμοι ζωηροὶ στρατιῶται, οἱ μικρόσωμοι ἀληθινοὶ γάλλοι κληρωτοί.

Ἐν ἑλλείψει ἐθνικῆς κηδείας, κηδεία λαϊκὴ ἀς γίνῃ εἰς τὸν μουσικὸν τῆς «Μινιόν». Ἡ «Μινιόν», νομίζω εἶνε τὸ μόνον ἔργον—διμιλῶ διὰ τὰ ἔργα τὰ ἀξια τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ—τὸ δποίον παιρεστάθη χιλιάκις εἰς τὸ αὐτὸν θέατρον, ξῶντος τοῦ συγγραφέως. Καὶ μόνον τοῦτο θὰ ἡτο ἥδη μέγα. Χιλιάκις, εἰς τὸ διάστημα τριάκοντα ἑτῶν, καὶ τῶν τελευταίων αὐτῶν ἑτῶν τὰ δποία ὑπῆρξαν τόσῳ εὐφορια, τόσῳ ἔνδοξα, ἀλλὰ τόσῳ ἀχαριστα ἐνίστε καὶ τόσῳ σκληρά! Τὰ ἔτη αὐτὰ ἐφείσθησαν τῆς «Μινιόν». «Συμβουλεύον τὸν ἀμαυτὴ καθὼς καὶ τὸν σοφόν, ἐγνωμάτευσεν ἡ σοφία τῆς Αἰγύπτου, καὶ μὴ ἐπαίρεσαι διὰ τὰς γνώσεις σου». Ἄς τοὺς συμβουλευθῶμεν λοιπὸν τὸν ἀμαυτὴς ἡ ἐκείνους τὸν δποίους, πέραν τοῦ δέοντος περιφρονητικῶς, ἀποκαλοῦμεν οὐτω̄. Ἄς ἔρωτήσωμεν τοὺς ἀδυνάτους τοὺς ταπεινούς, τὰς ψυχάς τὰς ἀφελεῖς καὶ τὰς ἀδόλους καρδίας. Παραμένουν πιστοὶ εἰς τὸ ἔργον τὸ δποίον ἑπὶ τριάκοντα ἔτη ἐπιδαψιλεύει εἰς αὐτοὺς τὸ ἰδεῶδες. Ὅτι δὲν εἶνε τὸ ἀνώτερον, τὸ θεσπέσιον ἰδεῶδες, ἀδιάφορον· εἶνε ἰδεῶδες ἐν τούτοις, ἐκεῖνο τὸ δποίον ἥμποροῦν νὰ ἐννοήσουν, τοῦ δποίου καὶ, οὐτω̄ς εἰπεῖν, εἶνε ἐπιδεκτικό.

Οσφ δὲ ἀφορᾶ τὴν ἐλευθερίαν τὴν δποίαν ἔλαβεν εἰς τὴν «Μινιόν» ἀπέναντι τοῦ «Wilhelm Meister» τοῦ Γκαΐτε ἀς μὴ ἀγανακτῶμεν καὶ τόσον ἥξενρω διὰ ὑπάρχουν Γερμανοὶ καὶ ὅχι ἀπὸ τὸν ἀσημοτέρους οἱ δποίοι τὸν ἐσυγχώρησαν δι ἀντήν. Ὁ κ. Χάνσλικ μεταξὺ ἀλλων δὲν παρεδέχετο εἰς ἐν πνευματῶδες καὶ αἰσθηματικὸν ἔργον τόσῳ γαλλικόν, ὡς τὴν «Μινιόν», δι τοῦ δυνατὸν ἥρωις ν' ἀποθάνη. Εἰχε δίκαιον. Ἀπὸ δλας αὐτὰς τὰς μελωδίας ὑπάρχει μία μόνη ἡ δποία προμηνύει ἡ ἐπιτρέπει καὶ μίαν λύσιν τραγικήν; Καὶ πῶς εἶνε καμωμέναι διὰ νὰ περιπτωται ἐπὶ μαρρὸν ἀκόμη κάτω ἀπὸ τὸν γαλλικόν μας οὐρανὸν τὸν αἰθριώτερον τοῦ οὐρανοῦ τοῦ γερμανικοῦ, τὸν ὀλιγώτερον θερμὸν τοῦ οὐρανοῦ τοῦ Ιταλικοῦ! Ἡ ἀλήθεια εἶνε δι τοῦ ι «Μινιόν» ίσως θὰ διασωθῇ ἐσειέν τὰ εἶνε τὸ τελευταίον ἀντίτυπον τῆς γαλλικῆς opéra comique, τὸ συμπαθὲς λείψανον ἐνὸς ἐπερράστου μουσικοῦ εἴδους καὶ μιᾶς τέχνης εὑρφροσύνου!

Ο «Ἀμλέτος» εἶνε ὀλιγώτερον προσφιλῆς εἰς τὸν λαόν, ἀλλὰ δ «Ἀμλέτος» εἶνε ὠραιότερος. Πᾶν δ, τι ἀνευφημήθη τελευταίως εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς «Φραγκίσκης τῆς Ἀριμίνου», ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ σεμνότης τοῦ ὑφους, ἡ εὐγλωττία τῶν ἀφηγήσεων, ὅχι μόνον ὅλα αὐτὰ ἀνευρίσκονται ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τοῦ εὐγενοῦς ἔργου, ἀλλὰ πλέον ἡ ἀπαξ βλέπει τις ἐν αὐτῷ ἀντιπαρερχομένην τὴν θείαν φλόγα, τὴν θείαν ἀστραπήν. Κατὰ τὸ παιράτολμον αὐτὸν ἀθλον, δποίον ἡτο ἡ μελοποίησις τοῦ σαικσπηρείου δράματος, πολλαχοῦ δ μουσικὸς ἀνεδείχθη νικητής. Χωρὶς νὰ σᾶς εἴπω τίποτε διὰ τὴν ἀληθῆς θαυμαστὴν σκηνὴν τὴν εἰς τὸν προμαχῶνα τοῦ Ἐλσενέρ, ἀναζητήσατε εἰς τὸ ὅλον ἔργον τὰς σελίδας ὀλιγωτέρας σημασίας, τὰς μεταβατικὰς σελίδας, ἐκείνας αἱ δποίαι συνδέουν τὰ παρὰ τοῦ Προέδρου de Brosses καλούμενα ἀλλοτε «δυνατὰ μέρη». Θὰ εῦρετε εἰς αὐτὰς ἐν ἀφθονίᾳ τοὺς χαρακτῆρας, τοὺς τύπους τῆς βάθειας ἀληθείας καὶ τοῦ σεμνοῦ κάλλους. Nur wer die Sehnsucht kennt... Ἐκεῖνος ποὺ ἐγνώρισε τὴν μελαγχολίαν...» Εδῶ περισσότερον παρὰ παντοῦ ἀλλοῦ, δ μουσουργὸς τὴν ἐγνώρισε καὶ τὴν κατενόησε ἀποτνέεται καὶ ἀναστενάζει ἐν τῷ «Ἀμλέτῳ» τοῦ, ἡ μελαγχολία αὐτῇ τῆς δποίας τὸ ἰδιον τὸ μέτωπον του ἐφαίνετο

δῶσα, ἡ "Ανοιξις ἐπιδαψιλεύοντα φῶς καὶ ἀρώματα, ἡ πάσχουσα ψυχὴ ἐλυτρώθη διὰ παντός".

Οὗτως ἔγραψε μίαν ἡμέραν δι τοῦ Παύλου Μπουντέ περὶ τῆς ἡδύτατα ἐξαισίας μουσικῆς. Εἶνε ἀδύνατον νὰ συναγάγῃ τις λεπτότερον τὴν ἐννοιάν της, ἡ τὸν συμβολισμόν της ἡ τὴν ψυχὴν αὐτῆς, καὶ εὐχαρίστως θὰ ἐτελείωνα μὲ τὴν ποιητικὴν αὐτῆς ἔξηγησιν καὶ τὸ ἀρμονικὸν αὐτὸν σχόλιον.

Ἄλλα θέλω, ὀφείλω νὰ προσθέσω ὀλίγα λόγια ἀτομικὰ καὶ τὰ δποῖα νὰ εἶνε ὀσάν μία μεταμέλεια, ὀσάν μία αἴτησις συγγνώμης μάλιστα δσφ καὶ ἐν ὑστατον χαῖρε. Πρὸ δλίγων ἐτῶν προκειμένου περὶ τοῦ τελευταίου ἔργου τοῦ Ambroise Thomas, ἀποια λόγια ἀλλοίμονον! περισσότερον ἀπὸ δ, τι ἔπρεπεν ἐπιπλαία μοῦ διέφυγαν. Τὰ λόγια αὐτὰ ἐλύπησαν, καθὼς ἔμοιδα, τὸν γηραιὸν καὶ πρόνο μέγαν διδάσκαλον. Τὰ ἥσθιανθη βαθεὶα εἰς τὴν καρδιάν του, ὡ! μόνον εἰς τὴν καρδιάν του δποὶ τὴν παιδικὴν μου ἥλικιαν εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ μοῦ ἔχῃ θέσιν. Καὶ τὴν θέσιν αὐτῆς, τὸ ἥξενρω ἐπίσης, δὲν μοῦ τὴν ἔπειρε ἐν τούτοις ἡ ἐπιείκειά του μοῦ τὴν διετήρησε μέχρι τέλους. Δι αὐτό, τελευταίως, ἀσπαζόμενος διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ μέτωπόν του τὸ δποίον ποτὲ δὲν μοῦ ἐδείχθη αὐστηρόν, εἶπα σιγά, καὶ μέλω νὰ ἐπαναλάβω ἔδω. «Διδάσκαλε, συγχώρησε με. Ἡ νεότης εἶνε ἀσύλλογηστη καὶ τὰ λόγια της ἔχουν κάποιαν προπέτειαν. Ἄλλα τώρα ποὺ εἶσαι ἐν γνώσει τῶν πάντων, ἥξενρεις πολὺ καλὰ δι τοῦ σὲ ἀγαποῦσα».

[Μετάφρ. Χρ. Θ. Δαρ.]

CAMILLE BELLAIGUE

μέσα της τὸ ψεῦδος, καὶ τὸ ψεῦδος, ὑπὸ οἰανδήποτε μιρρὴν ἡ ὁμοιομορφίαν, δὲν εἰμπορεῖ νὰ σταθῇ που-
θενά. Διά τούτο ἡ «Τζοκόντα» ἐπαιχθη μόνον δύο φο-
ράς, ἐνῷ διαφορετικὰ ἡμιποροῦσε νὰ παιχθῇ δέκα.

* * *

Καὶ τὸ «Χειλιδόνι» τοῦ κ. Παύλου Νιοβάνα ἐπίσης ἐπαίχθη δύο φοράς, ἐνῷ ἡτο ἄξιον πολὺ καλλιτέφας τύχης. Ἀλλ᾽ ἡ ἀποτυχία – ἡ θεατρική – αὐτοῦ τοῦ δράματος δὲν ὀφείλεται βέβαια εἰς τὴν γλώσσαν. Ο κ. Νιοβάνας, γλωσσικός, ενδιόκεται εἰς τὴν ἀλληγειαν. Δὲν θυσιάζει τὴν ζωὴν χάρον τῆς ὁμοιομορφίας, (ἡ ὅποια εἰμιτορεῖ νὰ ἔλθῃ μὲ τὸν καιρὸν, ἡ καὶ νὰ μην ἔλθῃ ποτὲ εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν), οἱ δὲ ἡρωές του ὀμιλοῦν ἀπὸ τὴν σκηνὴν, δύνασθαις ὅτις θὰ ὀμιλούν καὶ εἰς τὴν πραγματικότητα. Κατωτέρω θὰ δομιλήσουμε διὰ τοὺς «Πετροχόρηδες», οἱ διποίοι ἔθιμάμβευσαν ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Ἀλλὰ διὰ νὰ μην ἐπανέλθωμεν σήμερον εἰς τὸ γλωσσικὸν ζῆτημα, ἀς τὸ εἴπωμεν ἀπὸ τώρα. Καὶ ἡ γλῶσσα στὸ «Πετροχόρηδων» ἥτο ὅπως τοῦ «Χειλιδόνιοῦ»: ἡ ἀρμένος ουσία. Οι Πετροχόρηδες τοῦ δράματος δομιλοῦν δύνασθαις οἱ Πετροχάρηδες τῆς ζωῆς. Καὶ ὅπως ἡ γλῶσσα αὐτῶν ἔπρεπε νὰ είνει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τελεύτης δημοτική, οὔτω καὶ ἡ γλῶσσα τῶν ἡρώων του Νιοβάνα – ἔνος της θηγητοῦ, ἐνὸς ὁξιωματικοῦ, μιᾶς κυριας τοῦ κόσμου, – ἔπρεπε νὰ είνει τὸ κρύμα, ποὺ μετατείποινται σήμερον αὐτῆς τῆς τάξεως οἱ ἀνθρώποι. Οὔτε εἰς τὸ ἔργον τοῦ Νιοβάνα, τοῦ διποδού τῆς μικτῆς, οὔτε εἰς τὸ έργον τοῦ δῆθεν μαλλιαροῦ Χαρολῆ, οἱ θεαταὶ δὲν ἔξεπλάγησαν διόλοι, – φυσικάτατα! Ἔπομένων, διποτὲς ἔδειξαμεν έκτενέστερον εἰς ἀλόγονα μας δημοσιευθέντες εἰς τὰς «Ἀθήνας», κανένες δικαιώματα δὲν είχαν οἱ περὶ τὸν «Νουμάνη» νὰ καυχηθοῦν διτὸ διθίαμβος τῶν «Πετροχόρηδων» ἥτο θρίαμβος τῆς «γλώσσας των. Τοῦ Χαρολῆ, ναὶ τῶν ἐν ὄντοτα δύμως τῆς ὁμοιομορφίας τυμβωδύχων, στραγγαλιστῶν καὶ στρεβλωτῶν τῶν λέξεων, κάνει ἄλλα.

΄Αλλ' οὐκ επανέλθωμεν εἰς τὸ «Χειλίδονί». Οὐ γῆρας του εἶνε ἔνας λατρός, ὁ δοπίος μελετᾶ καὶ συγγράφει τοὺς ἔρωτας τῶν ζώων—ἀπὸ τῶν μικροβίων μέχρι τοῦ ἀνθρώπου,—ἀλλὰ καὶ συγχρόνως ποιητής, μὲ διτλῆν ὑπόστασιν, ὅποις ἐφάνω-κάτω ὁ ίδιος ὁ κ. Νικβάνας. Τὸ ψυχολογικὸν του χρονικηριστικὸν εἶνε τοῦτο: ὅτι ἐνῷδ οἱ Λώργος εἶνε θετικὸς ἐπιστήμων καὶ εμπορεύει νά ἔχῃ περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων θετικὰς ίδεας,—μάλιστα δὲ περὶ τοῦ ἔρωτος, τὸν δοπίον μελετᾶ εἰς τὴν φύσιν,—ἔξακολον οὐδὲ οὐμάς νά είνε βαθύτατα ἐμποτισμένος ἀπὸ τὰς ίδεας τοῦ καθηγητοῦ καὶ φίλου του Λαοδίκηον, ἐνὸς ιδεολόγου πλατωνικού φιλοσόφου. Γνωφίζει λοιτόν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' εἰς τὰ βάθη τοῦ ἔγώ του παραμενεῖ ἡ παιλιά πλάνη. Εἰς τὴν ἀτέλειαν αὐτῆν, τὴν ἀπόκρυφον ἀλλὰ συνθετιστάντην,—τόσῳ συνίθη, ὥστε ειμπορῷ νά ἐπλω, πρὸς τιμὴν καὶ ἔπαινον τοῦ κ. Νικβάνα, ὃντι παρετήρησε καὶ συνέλαβε κάτι, τὸ δοπίον πολὺ ή δὲ λίγον παρουσιάζουν δόλοι οἱ διποδήποτε μορφωμένοι ἄνθρωποι,—πρέπει νά προστεθῇ καὶ κάποια νευρασθένεια, ἡ δοπία τον κάμνει ἀπόλομν καὶ διστακτικόν. Κοινὴ καὶ τερψιμένη ἡ ιστορία τοῦ Λώργου, ἀλλ' ἀσύνηθες, καὶ μόνον διὰ τὸν χρονικήρα του ἀναγκαῖος, ὁ τρόπος ποὺ ἀντιδρᾷ εἰς αὐτήν: Τὸν ἀπατᾷ ή σύνηγός του. Ή νέα καὶ ὠραία Λιλή, τὴν δοπίαν ἐπῆρεν ἀπὸ ἔρωτα, ἐν ἔτος μεταὶ τὸν γάμιον των, ἀλλάζει φιλιή ἔρωτικον μὲ κάποιον ἀξιωματικόν, νικητὴν εἰς τὰς ἵπποδρομίας, κάτοι ἀπὸ τὰ ίδια ἐκέντα νυκτολογούσα, ποὺ τὴν είδαν νάλλαξῃ καὶ τὸ πρῶτον φιλι μὲ τὸν Λώργον. Πόσα δράματα μὲ τὸ ίδιον θέμα! Ἄλλα τὸ νέον εἰς τὸ δράμα τοῦ Νικβάνα, ἐκείνο ποὺ τὸ κάμνει νά μην ὅμιλαζῃ μὲ κανέν, εἰνὲ, ὡς εἴταμεν, ἡ ἀντίδρασις του προδιδομένου συζύγου. Βλέπων τυχαίων ἀπὸ τὸ παραδίπυρον τὴν σκηνὴν τῆς ἀπιστίας, τὴν ἐντελῶς ἀπρόστοπον δι' οὐτόν, ἡ δοπία τὸν φίγει ἀπὸ τὰ σύννεφα,—διότι ἀν δέ επιστή-

μελετητής τοῦ ἔρωτος, ἥξενδεν ὅτι ὁ ἔρως μεριῶν ζώων καὶ ίδια τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε σταθερός αἱ αἰλίνιοι, ὃς μαθητής ὅμως τοῦ διδασκάλου του, πιστεύειν ἐνδόμονχως εἰς αὐτὴν τὴν σταθερότητα καὶ πιεύειν πλήρη, τυφλήν, ἀλόγνην τὴν επιστοσύνην εἰς τὴν οὔνογόν του, καὶ μάλιστα τὴν παραμέλησιν,—εἰς τὴν ἀρχήν οὐ μη μαντίνεις πρὸς τὸ ἔνοχον ζεῦγος, διὰ νὰ κάμη αἱ νά δεῖξῃ. Ἀλλὰ ἐπεμβαίνει ἡ ἀβουλία τοῦ νευροπα-
οῦς καὶ τὸν καθηλώνει ἀδρανῆ. Καὶ τότε ἀρχίζει νὰ κέπτεται. Ἡ σκέψις εἶνε ἡ δρᾶσις τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τοῦ εἴδους. Καὶ κάποτε, διὰ τὸν γνωρίζοντας ἡ ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ ὅλη τὰ εἰδή τῶν ἀνθρώπων,
σκέψις αὐτῇ εἶνε τόσον δραματική, καὶ τραγικὴ ἀν-
έλετε, ὅσον ἡ δρᾶσις τῶν ἄλλων. Ὁ Αὐθόης λοιπὸν
κέπτεται ὅτι τὴν στιγμὴν ποὺ ἡ ψυχὴ τῆς
υνακός του δὲν ἀνήκει πλέον εἰς αὐτὸν, εἶνε διλασδιό-
νος αἱδίκων καὶ ἀναφορέλεις νὰ φονεύσῃ τὸ σῶμα της. Ἀν
μποροῦσε νὰ φονεύσῃ τὴν ψυχήν της, μάλιστα ἀλλὰ
ἄστες φονεύονται αἱ ἀδάνατοι ψυχαί; Σκέπτεται ἀκόμη
τη ὅμιλης του εὑρίσκεται εἰς τὸ δίκαιον περισσότε-
ρον ἀπὸ αὐτὸν. Κάτιο ἀδρότον, ἀνώτερον της, ἰσχυρό-
εον της, τὴν δικαιολογεῖ. Εἰς τὴν τελευταίαν συνέ-
ειχεν μεταξὺ τῶν δύο συζύγων, ἐκείνη τὸ διαισθάνεται,
λλὰ δὲν εἰμιπορεῖ νὰ τὸ δρίσῃ καὶ νὰ τὸ ἐκφράσῃ.
Ἐκείνος ὅμως, ὁ ἐπιστήμων καὶ ὁ φιλόσοφος, τὸ γνω-
ζεῖσε καλά: εἶνε ἡ γονεία ποὺ ἔξασκει ἐπάνω εἰς τὴν
έαν γυναῖκα ὁ ἀρρενώπος ἀξιωματικὸς εἰς μίαν ἐφω-
ρικὴν ὥραν, εἶνε τὸ ἀναφράχετον τοῦ ἀτόμου δικαιώμα-
τα ἀλλίην πρὸς τὸ ταῖον ποὺ τοῦ ὑποδεικνύει ἡ φύσις διὰ
ἡν διαιώνισυν τοῦ εἴδους. Τὸ μέγα αὐτὸν μυστηριον διὰ τὸ
ἐπιπτητοῦντες τελειότερα ἡ δρασία Λιλή μὲ τὸν εὐστολῆ-
τικτοδαμαστὴν παρὰ μὲ τὸν ἀγαθὸν φυσιοδίφην. Καὶ δι-
ῦντὸν μηνούπτερα γοργούδωρες ἀράδ' οὖν θὰ ἥθελε καὶ ἡ
δία. Καὶ δι' αὐτὸν ὁ δυστυχής ἐκεῖνος, ποὺ τοῦ μοιαίουν,
οὐ ἀνεπανορθώτων καὶ τοῦ ἀναποδόφατου, ἀποφασίζει
ἔλος νὰ συγχωρήσῃ τὴν γυναῖκά του καὶ νὰ τὴν ἐγκα-
λείψῃ. Φεύγει. Φεύγει ὅπως τὸ χειλόδρονι ποὺ εἶχε
τίση φωλεάν ἀπέξω ἀπὸ τὸ παραδίνυον του. Τὸ χειλό-
δρονι τοῦ πιθανοῦ νὰ γυρίσῃ εἰς τὴν ίδιαν φωλεάν, διότι
νέ χειλιδόν. Ο Λώρης ὅμως δὲν θὰ ἔσται γιοίσι διότι
νέ ἀνθρώπως. Καὶ κατὶ ἄλλο, ἀκόμη θιλιβρώτερον
τὰ τοὺς ἔννοοῦντας τὰ ψυχικά δράματα: Τὸ σύγ-
ραμμα τοῦ λατρῷ περὶ τοῦ ἔρωτος τῶν ἐμψύχων, στα-
ταὶ ἀποτόμως εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον. Ποτὲ δὲν
ἡ γράψῃ αὐτὸς περὶ τοῦ ἔρωτος τῶν ἀνθρώπων!

”Ο θέατρον τῆς Κυβέλης, καὶ προπάντων αὐτὴ ἡ βέλλη ἔβαλε τὸ δυνατά της διὰ γὰ παρουσίασσι τὸ «εἰλιδόνι» ὅσῳ τὸ δυνατὸν εὐπρόσθιατέρα. Ἰσως μεσοὶ ἀπὸ τοὺς ἥντοποιοὺς τῆς παρεξήγησαν τοὺς ρότας των καὶ ἄλλοι ἐδίειχθησαν κατώτεροι αὐτῶν. Ἄλλ, συνόδῳ φὲ παράστασις διεξῆχθη καλά, καὶ οὕτε εἰχε κανεὶς τὴν ἀξίωσιν νὰ παῖζουν οἱ ὄντων ποιοὶ θεομότερα καὶ σωφτέρα πρὸ τῆς παγερᾶς αφορίας καὶ τῆς ἀδαημούσηνς τοῦ ἀκροατηρίου.

*

Οἱ «Πετροχάρηδες» είλαν πολὺ διαφορετική τὴν
δοχήν. Ἐνθουσίασαν σχεδόν εὐθὺς μὲ τὸ ἐνοιγμα
αὐλαίας. Διότι εἶνε ἀπὸ τὰ δράματα τὰ συνδέομενα
εσώτερη μὲ τὴν «λαϊκήν» ψυχήν, τὴν ποδιάν ἐπιφο-
ρεῖ ἐν «ἀριστοκρατικόν» λεγόμενον ἀκροατήριον εἰς
Ἀθήνας. Εἶνε, ἀν τὸλετε, ἔργον καὶ διὰ τοὺς πολ-
ὺς καὶ διὰ τοὺς δλίγονυς. Διὰ τοῦτο οἱ ἡμοιοιοι τοῦ
ταύματος ἔκαμψαν θάυμάτα τὴν ἐπέφαναν ἐκείνην
ὅπου φάντασαν κυριολεκτικῶς ἀγνωστοι. Δέν λέγο διὰ
καὶ Φύρος, ὃ ὅποιος εἶνε ὑπέροχος ἡμοιοιος καὶ
ζει δι τι θέλει, καὶ οὐτως η ἄλλως θά ἔκαμψεν ἔνα
μαδιον Πετροχάρην. Ἄλλ η Βασιλεία Στεφά-
νηται εἴκεν εὐαιρετικῶς ὥραια ὡς Γιαννούλα, καὶ προ-
τανη η Ἀγγή Ροζάν ώς Λυγερή, τοῦτο δφεύλεται
τὸ εἶδος τοῦ ἔργου.

Οι «Πετροχάρδης» είναι μακρά τραγῳδία μονόπραστος ως αἱ ἀρχαῖαι, μὲ δύο διαλείμματα. Κάθε πρᾶξις λαδὴ είναι ἀμεσος συνέχεια τῆς προηγουμένης. Εἰς τὸν καὶ τὴν οὐτέντα νύκτα, νύκτα ἐλέου καὶ τρόμου, ὁ Πετροχάρης, ὃ ὑπερήφανος υἱὸς τοῦ ἐνδόξου οντοτοῦ τοῦ 21, μανθάνει ὅτι ἀτιμάσθη ἡ ἀνεύτια του καὶ ἔκπτευθη κάποιος Ἀλεξανδρῆς, — τοκογιλύρης, ὃ ὄποιος είχεν ἀρπάξει τὴν πειραιωνίαν τῶν Πετροχάρδων, καὶ ὅτι δραστής τῶν δύο ἀτίμων ἐγκλημάτων ἦτο ὁ νέος Μάνθος, ὃ ἀνάξιος υἱός του, κηρύδων οὗτος τὸ τίμιον οἰκογενειακὸν ὄνομα. Ἡ ὀγκωνάκτη του είναι ἀπερίγραπτος καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν θέλει νά

φαδάση ἀμέσως τὸν Μάνθον εἰς τοὺς χωροφύλακας ὑπὸ τὸν κυνηγοῦν. Ἀλλὰ σκέπτεται ὅτι ἔτοι θά ἔξετίνετο μισσότερον ἢ μόνταλψίς του καὶ ἀποστῆται νὰ τὸν ἕψῃ εἰς τὸ στίτι. Ἡ ἴδεα του εἰνὲ νὰ τὸν κρίνῃ καὶ τὸν τιμωρήσῃ μόνος του. Καὶ πραγματικῶς, τὴν γυὴν ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ δραπετεύσῃ ὁ Μάνθος, σπεύ-
νεις ἀντάμωσιν τῆς ἐφωμένης του, ἡ ὅποια τὸν περι-
νει τὰ φύγοντα μᾶζη, μὲ τὰ κλοπιμαῖα, ὁ γέωφ· Πε-
ριχάρης τὸν κυνηγῷ ὥς ἔξω, καὶ μὲ μίαν τουφεκιάν
ἔχεται νόνι νεκροῦ.

εξαπλονει νεκρόν.
Μὲ αυτήν την ὑπόθεσιν, δ. κ. Σ. Χαρλῆς (Παντελῆς Δρ) κατόρθωσε νά μᾶς παρουσιάσῃ σκηνάς ἔξοχου νομίμεως καὶ τραγικότητος. Διὰ τοὺς ἀναγνώστας τοῦ Ανεκτίμητου τοῦ πρώτου του ἔργου, διὰ τὸ δοτίον ἀλήσαμεν ἔδω; τοῦτο, δὲν ἦτο ἐκτιλητικόν. Ο. κ. Χαρλῆς έχει στανίαν δραματικήν φλέβα. Μία μάλιστα σκηνὴν την «Πετροχάρηδην», ἐκείνην ὅπου γέρω - Πετροχάρης οφασίζει τέλος νά κρύψῃ τὸν Μάνθον, καὶ δέδει εἰς την γυναικα του τὸ κλειδί μᾶς ἀποκρύψουν καταπατής την ὅποιαν φυλάσσονται τα οἰκογενειακά κειμήλια, τὰ ἄγια λειψανά, τὰ αίματωμά να δούχα τοῦ γενάρχου, ζί με τὰ δοπιά θά ἐγκλεισθῇ τώρα μοιράως ἔνας ἄξιος ἀπόγονος, κλέπτης καὶ αἰμορίκτης, —εἶνε μελλη σκηνὴ πραγματικῶς. Δίδει μίαν φωτιάσιν, τὴν οἵον κάθε δραματικὸς θὰ ἐξήλεγε. Ἐν γένει ἡ τραγδία του κ. Χαρλῆ είνε γοργή καὶ σφικτοδεμένη. Ή λόγτης της καὶ ἡ λιτότης της, η κλασική, μεταβάλλει δὲλη εἰς δύναμιν. Τὸ πρόσωπα, ἀντιγραμμένα ἀπὸ την πραγματικότητα, ἀλλ' ἀπὸ ἐκείνην ποὺ προστίπτει νον εἰς τὰ μάτια του καλλιτεχνούν, είνε ἔντονα καὶ ηρῷα δέ τύποι. Καὶ ἀν ἔχει ἐλάττωμα τὸ δώραν αὐτὸγον, είνε ἔνα ἔγχος νεανικῆς ἀπειρίας, η δώρια κάμνεις τὸν Πετροχάρην νά λέγη περισσότερα τοῦ δέοντος.

πλαν δι τοι οι «Πετροχόληδες» είνε δράμα μὲ θέσιν. Νομίζω δικαιούμενός νὰ τὴν ἀντιλαμβάνεται κανεὶς χωρὶς νὰ εἰνει γκασμένος νὰ τὴν ἔξαγάγῃ μὲ συλλογισμούς. Αὐτοῦ εἰδούς τὰ ἔργα, τὰ αὐθιντικά τῶν καλλιτεχνικά, είνεις οἱ «Πετροχόληδες» νὰ εἰνει ἀπλῶς μία ἀνωτέρα ηθογραφία, οι οποίες διαφέρουν νὰ μᾶς δείχνῃ, καὶ χωρὶς νὰ τὸ πολεμῆσαι μὲ τὰ ἐκριτισμῶν τῶν οικογενειῶν αὐτῶν τῆς πολεμῆσαι μὲ τὰ ἀριστοκρατίας, τῶν ὅποιών συχνάζουσαι οι ποτοί, μὲ τὰ ἐνδοξά λιτορικὰ ὄντόματα, μεταφράζουσαι ἀνθρώπημα τὰ κληρονομικὰ ἔνστικτα τῆς βίας καὶ αὐθαίρεσίας, τὰ ὅποια ὑπὸ ἀλλας συνθήκας ἀνέδειταις προγόνοντας. Καὶ ίσως ἀκριμή νὰ μᾶς δείχηγεν διαφορά τοῦ ἴδιαντος ἀπὸ τὴν μίαν γενεάν εἰς τὴν ἡγετικήν. «Ἀλλά τι τὰ θέλετε;» Εὔμε, τὸν ἀπλοῦν αἰσθητικὴν κοιτήν, ἐνδιαφέρει μόνον τὸ διτὶ δ. κ. Χαρολῆς ἐπὶ τῶν ιθέσεων αὐτῶν, τὰς δποίας μὲ τόσην εὐστοχίαν ἀνέδειν ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν εἰκόνα, ἥπτοδεσεις νὰ στηρίγμηταις ἀντιθέσεις τοῦ ἔργου του, καὶ εἰς τὸν σύγχρονουν ίδεντον καὶ αἰσθητάτων, ἀληθητῶν, — μόνον ἐλληνικῶν ἀλλὰ ἀνθρωπίνων, — νὰ μᾶς δώσῃ τραγικὴν συγκίνησιν, δηλαδὴ κατὰς ἀνώτερον τόπου χρόνου. Μοῦ φαίνονται διὰ τοῦτο παραόλογοι καὶ δραματικοὶ αἱ κριτικαὶ ἐκεῖναι, αἱ δποίαι ἐκτίνητησαν βάσιν τοῦ ἔργου, θεωρουμένου δῆθεν ἔξι ἀπόφεωσες, εἰπαν διτὶ τὸ ίδιαντον τοῦ γέρων - Πετροχάρη, τὸ οἰον διαφέρεις φαίνεται ὑπερασπιζόμενος, είνει ξεινοὶ τῆς ἐποχῆς μας ὡς δῆθεν καθαρῶς ἀστικὸν ίδανον μιᾶς ταξεως ψευδοαριστοκρατικῆς. Καὶ ὅλη θινά ήσαν αὐτά, τι σχέσιν ἡμετοῖ νὰ ἔχουν μὲ τὴν ωραίοτην δικαιοσύνην τοῦ ζεύγους τοῦ εἰνει πράγματος; Η ζήτησα δὲν εἰνει τὶ εἰνει πράγματος δι γέρων - Πετροχάρης, ἀλλὰ τι νομίζει διτὶ εἰνει. Καὶ ουβῶς αὐτὸ ποὺ νομίζει διτὶ εἰνει, καὶ ποὺ τὸ νομίζουν περισσότεροι Πετροχόληδες τῶν ἡμερῶν μας, ἔχοντες εἰς ἀντίθεσιν πρός διτὶ νομίζουν ἀλλοί, — δ. Μάνθος δ. κ.— καὶ κάμνει τὸ δράμα. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς μᾶς περισσότεροι οι Πετροχόληδες τῶν ἡμερῶν μας, εἰς τὴν πολεμῆσαι μὲ τὰς ἀριστοκρατίας, τὰς ὅποιας συχνάζουσαι οι ποτοί, μὲ τὰς ἐνδοξά λιτορικὰ ὄντόματα, μεταφράζουσαι ἀνθρώπημα τὰ κληρονομικὰ ἔνστικτα τῆς βίας καὶ αὐθαίρεσίας, τὰς δποίας μὲ τόσην εὐστοχίαν ἀνέδειταις προγόνοντας.

六

Δύνα μόνον φορδάς ξώς τώρα κατορθώθη νά παιχθή τὸ θριαμβεῦσαν αὐτὸ δρᾶμα! Τὸ ἔβαλαν, τὸ δυστυχένον, εἰς τὴν μέσην αἱ Ἐπιθεωρήσεις, καὶ ποῦ νά τοῦ ίσουν τόπον! Διότι εἰς τὰ τραγουδάκια τούτοις χρέοι εἰσι, καὶ δῆλον τὰ δράματα, ἀλλὰ καὶ αὐταῖς αἱ φρούτεραι κωμῳδίαι δὲν εὑρίσκουν φέτος εἰς τὰς δήνας δρκετοὺς θεατάς. Οὕτω τὰ θέατρά μας κινδυνεύουν νά μεταβληθούν εἰς βαριετέ ή εἰς καρφέ-σαντάν, δή ήποτε ιοποίου μας, καὶ οἱ κάλλιστοι, εἰς . . . νούμερα τοῦ νιώτη.

Πρέπει ὅρα γε νὰ διμιήσωμεν καὶ διὰ τὰς Ἐπιθεώ-
της ἀνδρῶν μέρους ἐντάξεις.

σεις; Διατί οὖτις, ἀφοῦ δὲ οὐ κόδιμος ὅμιλη ἡ αὐτάς; Ἐγίνανται τῶρα δύο: Ὁ «Κινηματογράφος» εἰς τὸ νταγμά καὶ τὰ «Νέα Παναθήναια» εἰς τὴν Νέαν ηγήνη. Η πρώτη εἶνε κάπτως ἔξυπνότερα γραμμένη, ή τέρα ποιεῖται καλλίτερα. Η μεγάλη τρόποντι ἐπιτυχίᾳ τὸν «Παναθηναϊόν» διεριζεται εἰς τὸν κ. Σαγιώτ, τὸν ίμπητον Πετεινάρην, ὃ διποτα εἰς τὸ τέλος παλαίει . . . ἀνδρεικελλον τοῦ Τιβερίου· — εἰς τὴν Δασ Κοτούλη, ή διποτα παρουσιάζεται ώς Νέα Γυναῖκα, ώς έισια καὶ ώς Πρόσδρος τῶν Ἀγάμων, ἀληθινά χαραμένην καὶ εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐνσαρκώσεις· — καὶ εἰς τὴν ηροτάτην κυρίαν Γαβριηλίδου, ή διποτα μιμεῖται ἔξοδος τὴν Σαλώμην καὶ τὴν Νατολιτάναν τῆς Ταρσονότητος. Ὁ «Κινηματογράφος» δημως, ἔκποτε τῆς κ. Ροζασίας Νίκα, ή διποτα τραγουδεῖ τοὺς Φίρτυ-Τοῦ μὲ πολλοῖς χάροιν, δὲν ηθύνχησε νά ἔχῃ τῆς ιδίας ικανότητος τελεστάς, διὰ τοῦτο ὁ φριαύμβος του εἶνε μᾶλλον ός τιμη τῆς εὐθυνᾶς τοῦ συγγραφέως.

Ο «Ιωάννης Κωλέττης» τοῦ ίδιου την ἀποδεικνύει απότελεσμα. Οι «έστορες» εἰς ἄποινα καταδιώκουν

ρισσότερον. Οι «ιστορικοί» οι οποίοι καταδικών

πρὸς αὐτῆς. Βεβαίως τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον ἐλκύουν μᾶλλον οἱ δεύτεροι καὶ περὶ αὐτῶν γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον λόγος εἰς τὸ βιβλίον.

‘Ως μουσικοὶ οἱ τρελλοὶ εἰνε ἀξιοπαρατήρητον διτι γενικῶς σχεδὸν εἰνε μελομανεῖς ἀλλ’ οὐκι συντέται. Ο τρελλὸς δὲν δημιουργεῖ μουσικήν. Ἐνθυμεῖται τὰς μελῳδίας ποὺ ἥκουσε, τὰς ἑπαναλαμβάνει χωρὶς νὰ κουράζεται, τὰς ἀλλοιώνει, ἀλλὰ δὲν ἐπινοεῖ ποτὲ ἴδιας του.

Ως ἰχνογράφοι οἱ τρελλοὶ εἰνε πολυάριθμοι, ἵσως περισσότεροι τῶν τρελλῶν συγγράφεων. Μέγα μέρος ἔξι αὐτῶν ἀρέσκεται εἰς τὴν σχεδίασιν γεωμετρικῶν σχημάτων κατά τὸ μᾶλλον καὶ ἥτον πολυτλόκων. ‘Οσοι ἰχνογράφοιν φυτά, ἤδη καὶ ἀνθρώπους ἔχουν πολλάκις μοναδικὴν εἰλικρίνειαν ἐνδυμάζουσαν τοὺς πρωτογενεῖς ἰωγράφους καὶ γλύπτας. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ τοὺς λείπει πάντοτε εἰνε ἡ προσωπική. Κάποτε δὲ παραδίξως εἰνε ἀντίστροφος. Δηλαδὴ τὰ πλέον ἀπομακρυσμένα πρόσωπα μᾶς εἰκόνος εἰνε μεγαλείτερα ἐκείνων ποὺ εἰνε πλησιέστερα πρὸς ἡμᾶς. Πολλάκις, καθὼς εἰς τὰ παιδία καὶ εἰς τοὺς ἄγριους, τὸ ἰχνογράφημα ἀπλῶς ὀνακαλεῖ εἰς τὸ πνεῦμα ὅτι πρόσκειται περὶ τούτου ἡ ἐκείνου τοῦ ἀντικειμένου. Τὸ παιδὶ λόγου χάριν, καὶ ὅταν ἰχνογραφεῖ μίαν κεφαλὴν ἐκ τοῦ πλαγίου, θέτει δύο ὄφραλμοὺς διότι διὰ τὴν ἀντίληψίν του τὸ οὐσιώδες ἀνθρωπίνης κεφαλῆς εἰνε δύο ὄφραλμοι.

Ἡ φιλολογία τῶν εἰνε ἔξοχως ἐνδιαφέρουσα. Εἰνε φυσικωτάτον τὸ παρατηρούμενον διτι σχεδὸν πάντοτε ἡ φιλολογία τῶν τρελλῶν εἰνε ὁμαντικὴ καὶ προσωπικὴ. Βεβαίως οὐδέποτε ἡδύνατο νὰ τοὺς ἀπασχολήσῃ τὸ δρᾶμα διότι τὸ εἰδος τοῦτο ὡς ἀντικειμενικώτερον παντὸς ἄλλου, ὡς ἀπαιτοῦν παρατήρησιν, εἰνε ἀπρόσιτον εἰς διάνοιαν παράφρονος μὴ δυναμένου νὰ σκεφθῇ ἡρέμως. Ἐπίσης δὲν γράφουν ἰστορικὰ μυθιστορήματα προφανῶς διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους. Τὰ μυθιστορήματα των εἰνε πάντοτε αὐτοβιογραφίαι· καὶ ὅταν γράφουν στίχους διμιούρην συγχόνεον διὰ τὸν ἑαυτόν των.

Ο χρονογράφος τῆς «Πατρίδος» ἔγραψε τελευταίως διτι ἡ μὴ συμπλήρωσις ἔως τῷρα τοῦ ἀπαιτούμενου ποσοῦ διὰ τὴν προτομήν τοῦ Σολωμοῦ ποὺ ἐπρόκληνεν τὸ «Παναθήναια» ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὴν μετρίαν δραστηριότητα τοῦ διευθυντοῦ των.

Ο κύριος αὐτὸς θέλει τοὺς ἄλλους νὰ σκέπτονται μὲ τὸ μναλὸ τὸ δικό του. Δύσκολο κάπως. Ἐμεῖς ἔγραψαμεν καὶ ἄλλοτε, διτι δὲν ἡθελήσαμεν ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν Ποιητὴν νὰ περιέλθωμεν τὰ σπίτια καὶ τὰ γραφεῖα ἔνα ἔνα. Νὰ συμπληρώθῃ τὸ ἀπαιτούμενον ποσόν, 3,500 περίπου, διὰ εἰσφορῶν τὰς διποίας νὰ στείλουν μόνοι των οἱ θαυμασταὶ τοῦ Ποιητοῦ. Θὰ ἑπαναλαμβάνωμεν τακτικὰ τὴν ἐκκλησίν μας ὡς ὑπόμητρον διὰ νὰ μὴν ἔχῃ παράπονα ὁ χρονογράφος τῆς «Πατρίδος».

Παρακάτω δι γράφων λέγει, διτι χρειάζονται κατάλληλα πρόσωπα ὡς κριταί. ‘Οταν θὰ προκηρύξωμεν τὸν διαγωνισμὸν θὰ ὑποβάλωμεν εἰς τὸν χρονογράφον τῆς «Πατρίδος» τὰ ὄνοματα τῶν κριτῶν. Πρὸς τὸ παρόν εἶναι εὐχάριστον πολὺ ὅτι ἡ θέσις δύον πρόκειται νὰ στηθῇ ἡ προτομή, ἀν μᾶς παραχωρήθῃ ὑπὸ τοῦ Δήμου, ὅπισθεν τῆς Ρωσσικῆς ἐκκλησίας, εἶναι μὲ τὴν γνώμην τοῦ χρονογράφου τῆς «Πατρίδος». Καὶ ἔτοι δι’ αὐτὸ τὸ ζήτημα ἡσυχάζομεν.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγούμενων εἰσφορῶν
Ρωθόεδα Ματούσο—Κρήτη.— Δραχ. 2.268.40
» 1.—
Δραχ. 2.269.40

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

‘Ο φίλος ποιητὴς κ. Γ. Δροσίνης ἐκ τῶν ἐκτάκτων συνεργατῶν τῶν «Παναθηναίων» διωρίσθη Γεν. Ἐπιθεωρητὴς τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

‘Ηνοιξε καὶ πάλιν τὸ Μουσεῖον τῆς Ἰστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἐλλάδος μετὰ κλείσιμον τεσσάρων ἐτῶν κατὰ τὸ διποτὸν ἐπιδιορθώνετο.

Μὲ καράνι ἀναγγέλλομεν τοὺς γάμους τοῦ ἀγαπητοῦ συνεργάτου μας ποιητοῦ Μ. Μαλακάση μὲ τὴν Δα· Ἐλίζαν Ἐπ. Δεληγεώργη.

Μ’ ἔξαιρετικὴν ἐπιμέλειαν δι τίασος τῆς Κυβέλης προετοιμάζει τὴν Φωτεινὴν Σάντην («Κόκκινος Βράχος») τοῦ κ. Ξενοπούλου. ‘Ο κ. Ζολλύ, δι κάλλιστος παρὸς’ ήμην σκηνογράφος, κάμνει τὰς σκηνογραφίας ἐπὶ τῇ βάσει φωτογραφῶν σὶ διοπταὶ ἐστάλησαν ἐκ Ζακύνθου. ‘Η αἰθούσα τῆς Ζακυνθικῆς ἐπαύλεως καὶ τὸ τοπίον, τὸ διποτὸν θὰ φανέται ἀπὸ τὴν μεγάλην ταράτσαν, θάναταπασταθοῦν πιστότατα εἰς δῆλας τὰς λεπτομερείας. Τὸ ἔργον θὰ δοθῇ ἀρχάς Αὐγούστου.

Εἰς τὸ «Θέατρον Κυβέλης» ἐτοιμάζονται: ‘Η Διζούνια τοῦ Στριμπεροῦ, Ὁ Ἀρχιτεκτὼν Σόλνες τοῦ Ιπεν, Ἡ Μποτίλια κωμῳδία τῶν Μεϊλάκ καὶ Ἀλεβύ, Ἡ Κυρία μὲ τὰς καμέλιας τὸ γνωστὸν δρᾶμα τοῦ Δουμᾶ, Ἡ Μαργιωρὴ κωμῳδία τοῦ Βέμπερ καὶ ἄλλα.

Εἰς τὴν «Νέαν Σκηνὴν» προσεχῶς: Μαρία ἡ Περαγιώτισσα τοῦ κ. Νιρβάνα, Τὰ τρία φυλά τοῦ κ. Κ. Χρηστομάνου κτλ.

Τὸ «Χελιδόνι» τοῦ κ. Νιρβάνα περὶ τοῦ διποτὸν γράφει εἰς τὴν θεατρικὴν στήλην τοῦ τεύχους αὐτοῦ ὁ κ. Ξενόπουλος, θὰ δημοσιευθῇ προσεχῶς εἰς τὰ «Παναθήναια». Ἐπίσης οἱ Πετροχάρηδες τοῦ κ. Χαρλῆ.

Τὸν Αὔγουστον θὰ γείνῃ εἰς τὴν Δρέσδην συνέδριον τῶν ἐστερεαντιστῶν. Ὁ ἐφευρέτης τῆς ἐστεράντο Ιστρὸς Ζαμένοφ ἐτοιμάζει διὰ τὸ συνέδριον παράστασιν τῆς Ιφιγενείας ἐν Ταύροις τοῦ Εύριτίδου εἰς τὴν διεθνῆ αὐτην γλώσσαν.

Ο ἄγγιος ποιητὴς Σουΐνμπερόν ἔγραψε τραγωδίαν ἐμπνευσθεὶς ἀπὸ τὴν ιστορίαν τῶν Βοργία.

Ἐνας πλούσιος τοῦ Μπορντώ θίδησε κατάστημα λοντρῶν διὰ τὸν λαόν, 20 λεπτὰ θὰ στοιχίζῃ λοντρόν, σαπούνι καὶ σεγτόνι.

Εἰς τὸν δημοτικὸν κῆπον τῆς Βιέννης θὰ στηθῇ τὸ μνημεῖον τοῦ Γιόχαν Στράους. Τὸ σύμπλεγμα, ἔργον τοῦ γλύπτου Hellmier, παριστᾶ τὸν Στράους δρυμον, εἰς μίαν ἀγαπημένην του στάσιν, παίζοντα βιολ.

NEAI EKDOSEIS

‘Η τροφὴ τοῦ ἀρρώστου ἡτοι διδηγίαι πρὸς παρασκευὴν τροφῆς καταλλήλου διὰ τοὺς ἀρρώστους ὑπὸ Βέρθας Σ. Λέκα. Ἀθήναι, Τυπογραφείον «Ἐστία» Κ. Μάισνερ καὶ Ν. Καργαδούρη. Δρ. 2.

‘Διγογὴ τοῦ πολίτου πρὸς χρῆσιν τῶν σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν διδασκαλείων ὑπὸ Μιχ. Δ. Βολονάκη. Λευκωσία, Δρ. 3,50.

Un Testamento, Salvatore Farina.—Roma - Torino Roux e Viarengo.

La ville Charnelle, F. T. Marinetti Paris, Sansot, fr. 3,50.

Les Dieux s’en vont, d’Annunzio reste, F. T. Marinetti Paris, Sansot, fr. 3,50.